

14.964
xxi. 11.

YETEMES

REGÉNYTÁR

SZK

Széchenyi Könyvtár

Egyetemes Regénytár

• • •

Delilah nyoszolyája

és egyéb elbeszélések

Irta

Pekár Gyula

Országos Széchényi Könyvtár

Budapest

Singer és Wolfner kiadása

Andrássy-ut 10.

leg. 9
1879

Magyar Nemzeti Múzeum
Könyvtár

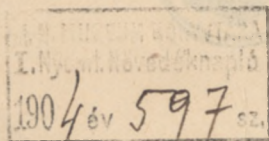
Minden jog fentartva

Országos Széchényi Könyvtár

14.964/XI. 1A

~~25.069~~

DELILAH NYOSZOLYÁJA.

Réges-régóta elhangzottak már a hétéves háboru ágyulövései, de a bájos, kis kastély azért megvan még ma is, — ott áll egy szelid elzászi völgy fordulójánál és rokokó-homlokzata derüsen pillant elő a park fái közül a kies rajnai hegyek felé. A szép Delilah grófné utódai Párisban és Londonban futtatnak, de mindenesetre jóizlésükre vall, hogy ezt a kastélyt, — mintegy családi muzeumnak szánva, — eredeti, XVIII. századbeli pompájában tartják fenn. Selyemmel bélelt kincses-szekrény e kastély, szobácskái mindmegannyi titkos fiókok, telve miniatűrök, Watteau-vázlatok és legyezők drágaságaival. Nos, de legérdekesebb a termek közt a hires, rózsaszín boudoir, s benne a Delilah grófné nyoszolyája. A maga nemében egyetlen műretek ez az ágy. Titkolódzó amorettek tartják az egész alkotmányt, s a mennyezet koronája alól is ilyen aranyos gyermekek eresztik alá a széjjetterülő selyemleplet. Szemben a nyoszolyával egy olajfestmény lóg a falon: a Lancrét modorában, arkádiai tájon egy hajporos trianoni istennőt ábrázol a kép. Csupa szeszélyes elevenség a csinos arc, csupa gonoszság a dévaj mosoly. Delilah grófné

ujját ajakára téve, merészen pillant oldalt, s jobb-jával szórakozottan veszi át azt a Bourbonlilimos, kék marsallbotot, melyet egy ágaskodó Ámor nyújt feléje. A festmény alján kis vers dicsőíti azt a „francia Delilah-t, ki legyőzte a német Sámson-t...”

Méltán elcsodálkozhatunk, — hát asszony létére csakugyan marsallbotot kapott volna a grófné hőstettéért? Ahol Pompadour asszony nevezte ki a tábornokokat: minden lehetséges volt abban a szerelmes, farsangos világban! De azért ne kicsinyeljük a szép Delilah érdemeit, — abban a hétéves háboruban, mely alatt a franciák olyan kevés csatát nyertek, ő tényleg megmentette egyszer a hazát, s a fegyverek becsületét. Ő tudott győzni, — de hogyan? A legbiztosabb forrásból meritem mesémet: csak azt mondom el, amit arcképének diadalmas mosolya elárult nekem...

I.

Egy balzsamos tavaszi estén történt, — a kis grófné, kit a Pompadour marquise féltékenysége már másfél év óta száműzve tartott az udvartól, végre hát viszontláthatta a versaillesi aranyifjuságot! Jöttek a Nagy Frigyes ellen menő csapatok, — épp a Dauphin-huszárok vonultak el a kastély alatt. Jöttek azok a negédes gavallér tisztek, kiknek a király kedvese adott zászlót, kik esernyővel indultak a csatába, s történytáskájukba tévedésből illatszerez üvegeket szerettek rakni... Bolond tréfa ez a háboru, — ők még mindig mámorosak

a versaillesi pásztoróráktól, s a napiparancsot is rimes madrigálokban adják ki! Ráérnek még a későbbi hősi halálra kijózanodni . . . A szép Delilah már messziről integetett nekik a park kapujából.

Szegény, fiatal asszony, — nem volt az tréfadolog, az udvari fény után egy elszászi kastély magányába kerülni, s hosszú hónapokon át ott bűnhődni szépségeért keserű száműzetésben! Mikor a Pompadour haragja olyan váratlanul lecsapott rá, csak azért könyörgött, hogy legalább a férjét is rendeljék melléje, hisz eddig ugyanis keveset lehetek együtt, most tán majd megbarátkoznak . . . de a király kedvese (bár maga a királyné is közbenjárt a grófné érdekében) még ezt se engedte meg neki. Hadd hervadjon el szerelemtelen magányában! . . . Hát Delilah unatkozott is eleget parkja remeteségében, főleg eleinte. Utóbb azonban, mikor gavallérok hijján megtanult önmagával beszélgetni, sajátságos ábrándozás vett erőt rajta. Kéz alatt kapott Svájcból egy könyvet, az „Uj Heloise“-t, s ennek olvasása egészen rajongásba hozta lelkét. Megszólította parkja antik szobor-isteneit; mind remegőbben bámulta a Mars márvány-alakját: hősökrol kezdett álmodozni . . . Persze, párisi ismerősei ezalatt kedvtelve értesítették őt az udvari pletykákról és cselszövényekről. Elküldték neki azt a híres gunyverset, melyet Nagy Frigyes Pompadour marquysera irt, s melyért aztán a haragos dáma hadat üzent a porosz királynak. A grófnénak megdobbant a szive: háboru lesz! . . . Nagy örömmel várta a sereget, a versaillesi aranyifjuságot.

A tisztek csak rövid pár óra hosszat időzhettek, de ezalatt a park és kastély valóságos Trianonná alakult át. Régi pásztor neveiken szólították egymást s ildomosan járta a pázsiton a Gavotte. Később aztán a vacsoránál vége-hossza nem volt a pletykának s az udvarlásnak. Megsúgták a grófnénak: hogy csalja őt a férje Versaillesben! Miért nem vigasztalódik? Az élet rövid, főleg csata előtt, — éljünk Amaryllis!... A fiatal Romorantin marquis, aki még száműzetése előtt udvarolt Delilahnak, különösen szorongatta őt vallomásaival.

— Szívesen önökkel mennék, — mondta a grófné végre és szeme felvillant — de nem asszonyoknak, hanem katonának!...

— Hogyan? — kiálták mindannyian — a szelid pászternő harcias Bellonává alakult volna át? Hurráh...

— Igen, — folytatá Delilah hévvel — valami hőstettet szeretnék elkövetni, küzdeni, győzni!

— Találjon rá a Sámsonjára! — kacagtak a tisztek.

Végre mégis bucsuzásra kellett kerülni a dolognak. Az utolsó pillanatban szinte sajnálkozva néztek a gavallérok háziasszonyukra.

— Az ellenség nem lehet messze... És mi önt így védtelenül hagyjuk magára, grófné? Nem fél?

— Nem én, senkitől! — kacagott Delilah, — hiszen csak jönne az az ellenség!...

Romorantin maradt utolsónak. Szerelmesen sugta a szép asszony fülébe:

— Ki tudja?... Hátha azért mégis utánunk... utánam fog jönni, Madame?

S azzal ő is elvágtatott a többi után a sötét éjszakába.

II.

A szép Delilah egy darabig még töprengve állt a szalon nyitott ablakánál s aztán bús sóhajjal tért hálósobájába. Az öreg Abbé és komornája tiszteletteljesen kísérték el.

— Eh, menjen, Abbé, — mondá a grófné keserűen — mit faggat? Hiszen ha legalább volnának megbocsátani való bűneim!...

Mikor magára maradt a komornával, Delilah unottan nyújtózott ki s fonta karjait a feje mögé.

— Ah, leányom, beh rettenetes is ez az én életem! Enni, inni, lefeküdni, felkelni... Bárcsak történnék már valami!

A komorna gondosan hámozta ki a dacos teremtest szalagjaiból, csipkéiből s vigasztalni igyekezett őt.

— Már igazán istenkisértés, hogy a grófné panaszkodik a sorsa ellen. Nézze csak meg magát a tükörben! Mikor valaki ilyen szép...

Ahogy volt, lenge pongyolájában, a fiatal asszony kiegyenesedett a tükör előtt. Hát meg lehetett elégedve magával, — szép volt... Pillanatra önkéntelenül is mosoly jött ajkaira, de aztán csak annál türelmetlenebbül toppantott pirossarku cipőjével.

— De mikor ez az én szépségem semmire se való! Mikor senki sincs, akinek öröme szolgáhatna, — még olyan sincs, akit legalább meggyötörhetnék vele... — tévé hozzá boszusan szoritva ökölbe kezét.

A komorna addig vigasztalta, míg végre sok piperézés után előkészítette urnőjét a „petit coucher“-ra. Még csak selyem turbánt kötött hajporos fürtei köré, aztán kész volt a csupa illat, csupa csipke Delilah. Sietve bujt bele az amorettes nyoszolyába és behunyta a szemét.

— Amen... — mormogá kis vártatva — aludjunk! Ébren ugyse történik velem semmi, legalább álmomban hadd keressen fel valami hősi kaland. Hősökkel akarok álmodni...

Feje lassankint lesiklott a selyem párnáról s végre a nyoszolyát tartó egyik aranyos Amor karjaiban pihent meg. Ajkaira mosoly költözött: elaludt.

*

De arra az éjszakára az volt megírva, hogy a grófné ne sokáig élvezhesse álmát. Hallott ő valami növekvő lármát, hanem azért újból megint elszunnyadt. Végre arra riadt fel, hogy komornája már régóta cibálja a karját s kétségbeesetten kiáltoz a fülébe:

— Az Istenért, Madame, hamar keljen fel! Itt az ellenség, — itt vannak a vasas németek!

Delilah rémült sikolylyal ugrott fel meleg fekhelyéről. Pillanatra teljesen megfélemedezett előbbi

hősi kívánságairól, — a zsoldosoktól való rettegés egészen az eszét vevé.

— Lehetetlen!.. jaj... inkább meghalok!

— Hamar grófné, — sürgette a komorna — kapjon magára valami ruhát... itt a tegnapi zöld bársony amazon...

— Menekülhetünk még?

— Kocsin már nem, de az inas nyergelhet... Mialatt a vasasok a falut pusztítják, megszökhet a grófné a park hátsó kapuján...

Lett ott felfordulás a selyem boudoirban! A szomszéd szobából az Abbé percről-percre jelezte az ellenség közeledtét... Mire a vasasok a faluból felvágattak, Delilah csakugyan elkészült. Fejébe nyomta aranyos tricorneját, pisztolyt kapott kezébe s lóra pattant. Aztán hajrá! — elvágattak a kert hátulsó kapuján.

— De most merre? — kérdé az egyik lovász.

— El, a Dauphin-huszárok után! — lihegett a grófné — tudom, merre mentek, utól kell érnünk őket!...

III.

A vasas-német tisztek ott álltak az ebédlőben és zordan mustrálták, faggatták az egybegyülekezett cselédséget. Csupa szőke, germán óriások voltak, kik sehogyse illettek a kecses rokokó-butorok közé s mázsás csizmáikkal egyre mérgesebbeket toppantottak a finom parketten.

— Adjátok elő már a grófnét!...

De a házkutatásra küldött altisztek sem

jelenthettek egyebet, mint a remegő cselédek, hogy t. i. a grófné csakugyan elmenekült.

Strachwitz ezredes, egy pommeráni báró, ki még tisztjeinél is természetesebb volt, dult-fult haragjában. Lovagló ostorával kergette ki a cselédséget.

— Eredjetek a pokolba!

Az öreg Abbé odakint keresztet vetett magára s felsóhajtott:

— Micsoda barbárok!

Pedig nem volt egészen igaza. Az a gorombaság inkább csak hivatalos katonai modor volt a hódolókkal szemben. Mikor a vasas óriások magukra maradtak, cseppet se voltak dühösek többé; naiv, kék szemeikben inkább tiszteletteljes ámulat, vagy sajnálkozás tükröződött vissza.

— Hát kirepült a madárka! — mormogta Strachwitz lehorgasztva a fejét — beh kár! Egy igazi francia dáma... megtanulhattátok volna tőle, hogy kell udvariasnak lenni!

A tisztek óvatosan tapogatták meg vaskos ujjaikkal a finom butorokat s olyan vigyázva lépkedtek a szobában, mintha attól féltek volna, hogy eltapossák az aranyos asztalkákat.

— Szerelmi paradicsom...

— Ezeregyéjszaka...

— Bizony, barátaim, — mondá az ezredes — mások azok a hölgyek, akik ilyen helyen laknak, mint a mi tenyeres-talpas német asszonyaink, akik jó anyák, de a szerelemről fogalmuk sincs. Hah! a francia nők! — csettintett a nyelvével.

— Hisz te se ismered őket! — jegyzé meg az alezredes alázatosan.

— Nem, de hát izé... nem érzitek ezt a bizsergést, ezt a delejességet ebben a levegőben? Igaza volt a királynak, — hallottam, mikor Potsdamban azt mondta a generálisoknak: a francia férfiktól nincs mit tartanotok, csak a nőkre vigyázzatok!

— Hát akkor mi nem vagyunk szófogadó katonák, — jegyzé meg az alezredes humorosan — mert nem vigyázunk eléggé rájuk!

— Igen, elszalasztjuk őket! — sugta egy hadnagy.

Az ezredes boszusan köszörülte a torkát. Alig várta, hogy magára maradjon a bűvös kastélyban.

— Az urak szállásaikra, a faluba! — parancsolta kurtán.

Kimenet a tisztek eltöprengtek:

— Most akar magára maradni, mikor egy-maga van?...

Ahogy egyedül volt, megkönnyebbülten sóhajtott fel a pommeráni óriás és arcát sajátos pir borítá el. Életének egyedüli vágya volt, hogy egyszer francia nőt szeressen, — nos most az a francia nő megszökött ugyan előle, de ő azért nem kevesebb gyönyört talált a szép ismeretlen selymes fészkének az átkutatásában. Teli tüdővel szivta magába a kastély „delejes“ levegőjét s aztán lábujjhegyen felfedező utra indult a teremson át. Visszatartott lélegzettel, áhitatosan nézett meg mindent: aszta-

lokat, szekrényeket, képeket, — s egyik ámulatból a másikba esett. Leült a kerevetekre s az ott feledett keztyűkkel vagy legyezőkkel játszadozva, hosszan hallgatózott. Mennél tovább haladt a szobákon át, annál édesebben érezte a szökött szép asszony jelenlétét... És mindenekfelett annál erősebb és bódítóbb lett az illat, amely a ház levegőjét olyan „delejessé“ tette s nyilván a kedvenc parfümjé volt a grófnénak. Vajjon hol a forrása, honnan árad elő ez az illat? töprengett az ezredes. A vitéz hadfi még félénkebben haladt tovább s végül óvatosan kinyitotta a legutolsó szoba ajtaját. Visszahőkölt... a boudoirban a szép Delilah szökése után égve maradt a lámpa s ennek rózsaszín fénye annyi életet adott a szoba rendetlenségének, hogy a pommeráni óriás majd azt kiáltotta „Pardon!“ ... De tévedett, nem volt bent senki.

Mintha csak valami szerelmes meseországba lépett volna be... Igen, itt volt annak az illatnak a forrása, és kezdte érezni, hogy bódító méreg van ebben az illatban. Nézte, bámulta azt az amorettes nyoszolyát, — sose álmodta volna, hogy ilyen gyönyörű valami lehet a földön. Egy darabig tanácstalanul állt a szanaszét heverő ruhadarabok és piperetárgyak közt, — a világért se mert volna hozzájuk nyulni! Végre rászánta magát és felvette az egyik piros-sarku bergére-cipőt. Istenem milyen piciny volt!... önkéntelenül megcsókolta a csokrát. A tenyeres-talpas német asszonyok jutottak az eszébe s eltöprengett: vajjon, hogy nézhet ki az a bűbajos lény, aki ebben a selymes fészekben

lakik? Tekintete a szemben levő falra esett és szinte szégyenkezve szökött hátra, — arcképéről a szép kis grófné épp ő rá nézett. Bizonyára látta, hogy kotorászott a holmija közt, de azért mégse tetszett haragosnak. Inkább csak csábítóan mosolygott... A hős kezdte az eszét veszíteni. Habozott még egy pillanatig, de aztán győzött benne a kíváncsiság. A nyoszolyához lépett, nézegette, aztán félénken hozzányult. Még meleg volt a szép szökevény testétől...

Az ezredesnek fejébe szált a vér. Naiv germán volt ő alapjában és szégyenlősen küzködött magával: illik-e, szabad-e, merje-e? Olykor a képre pillantott, de az csak változatlanul mosolygott rá. Végre is katonai meggyőződését hívta segítségül: eh, az ördögbe is, egy elfoglalt ellenséges kastélyban miért ne feküdhetnék bele a legjobb ágyba? Dukál is neki, mint ezredesnek! Fogta magát, letette a sulyos mellvértet, — és aztán egy perc múlva lefeküdt a Delilah nyoszolyájára.

Micsoda mámor!... A fekhely melege zsibbasztóan hatotta át lényét, s a bódító illat áradata egy szerelmes tenger hullámkarjaival ölelte át egész valóját. Vitték azok a ringató habok az ezeregyéjszaka boldog álmai felé. Révedezve olykor még felpillantott az arcképre. Delilah csak mosolygott rá tovább, de — ő észre se vette — most már tán kissé gunyosan... A pommeráni óriás hamar elaludt.

IV.

Csoda-e, hogy a szép szökevénnnyel álmodott? Észvesztő álmom volt az, a forró képzelem tomboló játéka. Elszunnyadása percében szivdobogva érezte, hogy a bájos ismeretlen titkolódzva száll le képéről és dévajul csalogatja maga után. Ördögös kacérság játszott szemeiben... pillanat mulva már paradicsomi pázsiton futott előtte a bajadér. Ő minden erejét összeszedve szalad utána, — már-már eléri, elkapja, s az álmokép mégis mindig kéjesen siklik ki mohó karjai közül. Milyen csufolódó kacajjal pillant aztán rá vissza! — hogy cicázik vele, hogy bódítja! Lába nem is éri a földet, csak úgy lebben a virágok felett. És ami fő, cseppet se látszik fáradni, míg ő, a természetes óriás egyre jobban ernyed mögötte, a harag és gyönyör váltakozó indulatai kergetik, s a hajsza egyre eszeveszettebbé válik. Párszor már egészen elful, lihegve roskad össze, s könnyörögve úgy kiált az álmokép után: mit akar vele, — jőjjön már hozzá!... Ilyenkor a szép asszony is megáll, s ahogy csalókan feléje indul, a balzsamos szellő szerelmesen tapasztja öltönyét testéhez. Olyan búbájosan néz rá, hogy ő ismét sarkantyuba kapja ernyedő erőit és megint csak utána fut. Üldözi egyre kétségbeesettebben, pedig hisz látja, hogy a kegyetlen asszony csak szántsándékkal fárasztja... Meddig tarthatott ez az édesen kinos álmom? Az ezredes egyszer már egészen tisztán érezte, hogy valaki vállonragadja és visszatartja, de ő csak indulatosan fordult vissza,

s a következő percben újra tovább kergetőzött álmokképeivel. Pedig tán rá is ismert a legénye hangjára, tán hallotta is, hogy Hans mit mond:

— Ezredes ur, siessen... a franciák!

Ő csak a szép ismeretlent látta, — most... most mindjárt elfogja, el kell fognia! Már elkapta a derekát, midőn egyszerre úgy érezte, elzsibbad minden tagja, nem bírja tovább. Leroskadt a föbe... Delilah is megállt és mint aki célt ért, diadalmasan nézett végig rajta. De nini, mintha most hirtelen több férfialak csatlakoznék hozzá, — kik ezek? Az ördögbe is, — francia katonák! Hallja fenyegető szavukat, rohannak feléje...

Strachwitz ezredes holtra fáradtan riadt fel mély álmából. Az ajtó nyílt, kívülről a Romorantin huszárjainak kardcsörgése hallatszott. Káromkodva akart talpra ugrani, midőn a küszöbön egyszerre ráismert álmokképre, a belépő grófnéra. Mit tehetett? — szégyenkezve bujt vissza a nyoszolya selyem függönyei mögé... De háboruban nincs etikett, — a szép asszony haragtól kipirulva mutatott rá lovaglópálcájával:

— Hah... az én hálósobámba mert betolakodni, — fogjátok meg!

— Katonák!... — ordított Strachwitz, a kardja után kapva.

— Nyugodjék meg, ezredes ur, — nevetett Romorantin marquis kívülről, — az ön katonái már messze vannak!...

De a francia huszárok már előretörtek és

még emberhalál lett volna ott, ha a grófné asszonyi ösztönnel meg nem szánja a védtelen embert. Karja egy mozdulatával a küszöbről hátrálásra kényszerítette a katonákat.

A pommeráni óriás restelkedve simitotta végig homlokát. Aztán sokatmondóan pillantott fel a grófnéra.

— Madame, — sugta, — bocsásson meg, hogy így szobájába tolakodtam, de lássa, hisz épp ez lett a vesztém. Tudja, önnel álmodtam... Ha megadom magam, csak önnek adom meg magamat, grófné, mert egyedül ön győzött le engemet... Oh, igen! — tévé hozzá egy sóhajjal. — És most még csak egyre kérem...

Nagyszerű volt az az erőtlen óriás a kicsi asszony előtt! Ő, a szép Delilah, cseppet se volt fáradt, — összefont karokkal, mosolyogva nézett végig legyőzött Sámsonján.

— Nos?

— Ah, grófné, hadd aludjam még egy kicsit tovább, — hisz ugyanis önnel akarnék álmodni...

És a vége? A krónika azt mondja, a szép grófné még egyszer férjhez ment, — de nem Romorantinmarquishoz, hanem a rabbá lett Strachwitz báróhoz. Hja, — az asszonyok szívesen látják erősnek a férfit, de tán még szívesebben gyöngének a nagyon erőset, ha az pommeráni óriás és már álmában szerelmes rabjukká lesz...

A SÉTAPÁLCA.

Gáspár ur figyelmesen hallgatta végig, mint üti el a falióra az ötöt, aztán rendszerető megfontoltsággal kelt fel székeről. Megfülelte a kezében tartott vaskos könyvet, gondosan visszatette a polcra, sőt párszor még végig is simította a derék mű fedelét. Nem valami regény volt ez a becses kötet, hanem a „Tiszti Cimtár“, mert Gáspár urnak, mint kötelességérző hivatalnoknak, ez képezte legkedvesebb olvasmányát a vasárnapi délutánokon. Kopott kis ember volt, olyan igénytelen ábrázattal, amilyet az emberek sohse vesznek észre, s ha észre is veszik, mindig összetévesztik más valakivel. Ugy nézett ki az istenadta, mint valami érdektelen, poros aktacsomag... Lakása, egy szerény udvari szobácska, szint' úgy festett mint ő maga: ha ágy nincs benne, biz' Isten valami irodai helyiségnek nézte volna az ember. Hát voltaképp az is volt, mert amióta a főnöke az ujévi gratuláció alkalmával (a méltóságos ur konyakjának hatása alatt) azt mondta neki: „ön a jelenkor legtehetségesebb irnoka!“ — azóta Gáspár ur ügybuzgalma megkétszereződött. Mint aféle ágrólszakadt agglégény, kinek sohse volt senkije, a vasárnapi dél-

utánokon sajátos, rejtélyes örömöknek élt ő. Tiszta lelki gyönyörűségből másolgatott magának rég elfeledett aktákat s különös kedve telt bizonyos betűknek, s az aláírásoknak kacskaringós kikanyarításában. De legkedvesebb foglalatossága azért mégis a Schematizmus böngészése volt. Vallásos áhitattal olvasgatta órákhosszat a hivatali főnökök, tanácsosok, méltóságos urak hangzatos cimeit és rendjel-kimutatásait. Mámorba ringatták őt ezek a dolgok, — olyannyira, hogy nem egyszer leült íróasztalához és titokban legszebb írásával próbálta ki e cimeket — a maga nevéhez. Végigmenve a rangfokozatokon rendesen csak akkor kapott észbe, mikor ilyesmit talált leírni: „Sinka Gáspár, min. tanácsos, a Lipót-rend lovagja stb.“ Ilyenkor mindig szégyenkezve hagyta abba a kalligrafiát, mert érezte, hogy tiszteletlen játékot űz szédítő magasságban álló fellebbvalóinak tekintélyével...

Nos, öt óra volt és Gáspár urnak, lelkiismeretesen betartott időrendje szerint, most sétára kellett indulnia. Ugy járt le az ő élete, mint valami pontos óramű: évek hosszú sora óta minden vasárnap ugyanabban az időben indult el hazulról, hogy ugyanazokon az utcákon át hat órára ugyanannak a kávéháznak a sarokasztalához érjen. Vette felöltőjét, vette a kalapját, — de akkor aztán pillanatra tétován állt meg. Hétköznapi arcát valami olyan mosoly derítette fel, ami sehogy sem illett „a jelenkor legtehetségesebb irnokának“ hivatalos egyéniségéhez. Fiatalos, érző, — tán bizony szerelmes mosoly volt ez? Mintha élete óraművének ketye-

gését pillanatra szívének valóságos dobbanása zavarta volna meg... Kihuzta szekrénye széles fiókját, s ünneplő ruhája alól egy aktapapirosba csavart hosszú vékony valamit emelt ki. Óvatosan hámozta ki a kék hüvelyből, s ime, egy szép ébenfa sétapálca tűnt elő, melynek végébe toknak kopott szarvasbőr keztyű volt huzva. Még szeretetteljesebben most ezt a tokot vette le, s ekkor látszott csak, hogy milyen ritka, becses jószág az az ébenfabot! Hatalmas aranygömb volt a fogantyuja, s erről körös-körben egy drágaköszemű aranykígyó csavarodott le a sétapálca fekete fájára. Valami koronás monogramm is ékeskedett a gömb tetejében, — denique remek művű bot volt ez; aki egyszer látta, sose felejtette el többet. Gáspár ur leirhatatlan gyöngédséggel vette kezébe és arcán olyan szélesre derült a boldog mosoly, hogy ha főnöke most meglátja, bizonyára minden hivatalos komolyságot megtagad tőle. A sétapálca derékban el volt törve: fürkészően azt nézegette, hogy jól tart-e még az összeillesztett részek körül a drótozás... Kipróbálta, helyeslőleg bólintott, — aztán valami érzelmes mozdulattal karjára fektette a botot. Olyan volt az, mintha csak becézően karonfogott volna egy szeretett valakit... Megelégedetten indult el hazulról.

Hát évek hosszú sora óta ezt a szép ébenfa pálcát vitte magával sétálni Gáspár ur vasárnaponként. S hivatalos bogaraitól, másolási betegségétől eltekintve, egész héten át ennek a sétának örült ő legjobban. Hogy került ez az elegáns és drága bot a szegény irnokhoz? Hja, még az olyan köte-

lességérző hivatalnoknak is, mint ő, meg kellett lennie a maga félénk titkának! Sose szerette őt asszony egész életében, de azért egyszer, — egyetlen egyszer mégis féltékenyek voltak rá nagyon. Volt Sinka Gáspárnak egy szerelmi kalandja s ennek az emlékét őrizte a törött ébenfa sétatálcá. Mert hiába, nincsen a teremtésnek olyan szerény kis zuga, amelyet legalább egyszer napsugár fel ne derítene...

*

Ahogy az ismerős utcákon végighaladt, szokása szerint újból — ki tudja, hányadik ezredszer! — meggyőnta magának azt a titokzatos kalandot, melyet mentül öregebb lett, annál kevésbbé értett. Örök rejtély maradt az előtte... Régen történt nagyon, — Gáspár ur akkor is irnok és kopott volt, sőt talán éppen olyan öregesnek nézett ki, mint most, pedig az aranyifjuság legszebb éveit számlálta! Akkor még nem adta át magát annyira a Schematizmus gyönyöreinek és szive telve volt félénk rajongással. Sose vallotta meg senkinek (legkevésbbé a nőknek) — de szeretni szeretett volna. A nők, fájdalom, nem voltak kíváncsiak rá: sose fordultak meg utána az utcán. Mialatt irnoktársai fiatalosan éltek világukat körülötte, ő egyforma busan és magányosan bandukolt hazafelé esténként. Szerénysége tiltotta, hogy fellázadjon a sors ellen s hogy bánata költői világfájdalommal fajuljon, — de egy langyos tavaszi estén mégis nagyon elfogta a keserűség.

Vacsora utáni sétájáról már lakása elé ért volt, és

ime, sehogyse tudta rászánni magát, hogy bemenjen. Céltalanul ödöngött a csendes külvárosi utcában fel s alá. A szomszéd kertek virágai kábitó illatot leheltek arcába, mámor zsibongott a légben s Gáspár urat édes kinnal remegtette meg a tavaszi láz. Odafent már magasan járt a hold... A bánatos irnok hosszan nézegette s eltűnődött: miért is van ennek a holdnak olyan nagy hatalma az érzelmek felett? Addig kérdezgette, míg egy öreg kutya végre oda-telepedett mellé s nyilván hasonló érzelmektől eltelve, keservesen kezdte ugatni a szerelmes égitestet. Ekkor Gáspár ur még bánatosabban fordult meg. Az utca a távolban a városligetre torkollott s onnan vig zeneszó és szerelmes kacajok hallatszottak. Egyszerre azonban sokkal közelebből élénk beszélgetés zaja ütötte meg a fülét. A vitakozó szavak mintha közeledtek volna ott a házak árnyában, — most a női hang nagyot sikoltott. Gáspár ur odanézett: tisztán látta, nagy tollas kalapban egy magas nő fut az utcán. Az irnok összeresztette: az az elegáns asszony egyenesen feléje szalad! Pillanat alatt ott termett előtte, s a futástól félig alétan kapaszkodott a karjába.

— Az Istenre kérem!... — lihegte fuldokolva — mentsen meg! Nézze ott jön, utolér — megöl!...

Csodaszép magas fekete asszony volt, jóval magasabb Gáspár urnál. Arca égett a hevülettől, egész testében reszketett. Selymesen suhogó ruhájából bódító illat áradt elő. Az irnok csak állt és tágranyitott szemekkel, hebegve bámulta.

— Az egekre! — zokogott az ismeretlen hölgy — uram, ha ön lovagias férfi, megment! Mondom, megöl... Fussunk!

Gáspár ur már nem emlékezett tisztán, csak annyit tudott, hogy az üldözött nő magával ragadta őt és futottak. A távolból mély basszusban fenyegető kiáltások hallatszottak... A következő percben a kapu alatt voltak.

— Hamar, hamar? — sürgette a hölgy, — hová rejtőzzem?

— Én... én itt lakom, — nyöszörgött Gáspár ur kapu alatti szobáskája ajtajára mutatva.

Az asszony nem sokáig habozott, kikapta kezéből a kulcsot, lázas sietséggel nyitotta ki az ajtót és berohant. Gáspár ur utána. A kétségbeesett hajszában persze egyikük se gondolt arra, hogy bezárkózzanak.

— Uram, — suttogta a nő a legnagyobb izgalommal s házigazdája vállára tette a két kezét. — Védjen meg! Ismerem őt, mindjárt itt lesz!...

Gáspár ur a nagyvilági szokásokra gondolt és félénken ajánlá:

— Tessék helyet foglalni.

— Dehogy ülök le! Inkább mondja hamar, hová bujhatok el... Mindjárt végem van, elájulok!

Az őrök még idejében tipegett oda, hogy felfogja az elaléló hölgyet. S kalandjának éppen ez a része volt az, mely a legédesebben maradt meg emlékében. Érezte a felséges testet karjai közt, érezte haja észvesztő illatát, forró lehelle-

tét... Tán nem is merte volna megcsókolni, de nyaka félre billent és a szájához tapadt. Oh ez a perc! Azt hitte, eszét veszti...

— Adjon cognacot... — susogta a szép asszony.

— Csak... csak sligovicám van — hebegte Gáspár ur.

Hát ennek megvolt az az előnye, hogy büzétől a hölgy iszonyodva hőkölt vissza és tért magához. Éppen ideje volt. Odakint a kapu alatt rettenetesen szólalt meg az imént hallott basszus hang. Fenyegetőzve veszekedett a házmesterrel:

— De igen, — dörgött a szava — láttam, ide futott be! Vallani fogsz, gazember...

— De kérem — védekezett a házmester.

— Igen, itt a kapu alatt tűntek el, — itt kell laknia annak a nyomorult himpellérnek. Egy olyan kopott, kis vézna fráter...

A menekülők visszatartott lélegzettel hallgatták.

— A leírás után — mondá végre a házmester — ez csak Sinka Gáspár irlnok ur lehet!

— Hol van? — üvöltötte a basszus hang.

— Itt ni....

A következő percben mint az istenitélet recsegett az ajtó.

— Védjen meg, — rettenetes erős ember...

Hát az is volt, de Gáspár ur nem ért rá soká félni tőle, mert a kaland a lecsapó villám sebességével pár másodperc alatt befejeződött. Egy óriás termetű gavallér rontott be, kinek barna szá-

kállá szinte villogó szeme aljáig benőtt s csak annál rémesebbé tette dühöngő megjelenését. Csak úgy zengett a szoba, csörgött minden pohár az ordításától.

— Hah, nyomorult!...

Gáspár ur reszketett, mint a nyárfalevél, de azért vitézül előállt.

— Hozzám tetszik szólni?

— Aladár! — kiáltott az asszony — kegyelmezz, hisz tudod, hogy szeretlek...

De Aladár ur nem volt hajlandó kegyelmezni. Fölemelte sétapálcáját és dühödten kergette az irnokot köröskörül a szobában. Sinka Gáspár nyargalt, bujt volna már az asztal alá is, de mindhiába. Jégesőként csapkodott a hátára az ébenfabot... Végre egyszer eltört. Az óriás megvetően csapta még hozzá a házigazdához a kezében maradt darabot, aztán helyként kapta fel a szép hölgyet. Mire Gáspár ur feleszmélt és megfordult, már csapódott az ajtó s ő egyedül volt a szobában.

Egy ideig hülyén bámult maga elé, majd ő is kirohant utánuk az utcára. Csöndes volt minden. A holdfényben nyomát se látta többé a rejtélyes szerelmes párnak. Örökre eltűntek a szeme elől... Visszakotródott hát a szobájába s a felfordult székek közepette hosszan elgondolkodott. Végre lehajolt s felvette a remekmivű ébenfabot két darabját. Mint aféle rendes ember, mindjárt megkísérlette, össze lehet-e még illeszteni a tört részeket? Voltaképp csak ekkor kezdte érezni, hogy milyen kegyetlenül fáj a háta... De —

csudálatosan! — sehogyse tudott ő haragudni ezért a megveretésért. Bánta is ő azt a goromba urat!... Ő a szép asszonyra gondolt, annak az illatos hajára, bársonyos nyakára, arra az egyetlen véletlen csókra! S ennél a gondolatnál még a hátát ért kegyetlen ütlegek is, mint megannyi csók, édesek voltak neki. Hisz érette szenvedett!...

Ennyiből állt a Gáspár ur titokzatos kalandja. Annyi év óta sose látta se azt a goromba urat, se a szép hölgyet, ki egy holdas estén az ő lovagi karjai közt keresett menedéket. De a hátán eltört sétapálca nála maradt és szerelmes ereklivé lett az előtte. Mint valami fetish, e bot őrizte félénk rajongását, e köré csoportosította azt a szertelen lovagregényt, amivé kalandja a muló évekkel szívében nőtt. Hisz utóbb már bizton hitte, hogy az a hölgy nem véletlenből, hanem szántszándékkal kereste fel őt, hogy nemcsak elfogadta, hanem forrón vissza is adta csókját. Vajjon viszontlátja-e őket valaha? Érezte, le fog ő még számolni azzal a goromba urral...

*

Langyos áprilisi est volt, olyan, mint akkor régen, és a tagjait átjáró tavaszi láz ismét merész gondolatokra ragadta Gáspár urat. Ahogy rendes kávéháza elé ért, megszállta őt a nyughatatlanság ördöge. Hátha ez egyszer más kávéházba menne, — ha most abba a köruti elegáns helyiségbe látogatna el, hol a kávé drágább ugyan, de cigányzene is van? Sokat forgatta ő már ezt a nagyzó

tervet magában, de úgy kontemplálta, hogy majd csak jövő január elsejétől kezdve fog odajárni, ha a fizetését felemelik . . . Ez a könnyelmű ötlet ugyan kissé kihozta őt a sodrából, de azért mégis elindult.

Csak úgy káprázott a sok tükörtől, villanyfénytől az elegáns kávéház és nyitott ablakain át vig zeneszó áradt ki a terraszon ülő közönségre. Gáspár ur kissé feszélyezve érezte magát, de azért helyet foglalt egy szélső asztalnál. Illemtudó szerénységgel csak a szék felére ült le, s óvatosan két térde közé eresztette aranygombos drága botját. Megszokta volt ő már, hogy mindenütt megbámulják az emberek remekművü sétapálcáját, hát most sem igen törődött szomszédai kíváncsi tekintetével. Egyszer azonban mégis felpillantott: a mellette levő asztalhoz új vendégek ültek le. Egy férfi, meg egy nő, — egy óriástermetű gavallér, kinek hátától egyelőre nem is láthatta a nő arcát . . .

Majd leesett a székről. Igen, a goromba ur volt: szakálla kissé őszbecsavarodott már, de azért a régi grandezzával, s a régi basszusban adta ki parancsait a pincéreknek. Gáspár ur szája tátva maradt, — a nőt szerette volna már látni mindenáron! Most előrehajolt a hölgy, s felvetette fátyolát: mosolygó, csinos, szőke nő volt, egy egészen fiatal teremtés . . . Hogyan, hát elhagyta volna azóta a gavallér azt a felséges fekete asszonyt? Gáspár ur háborodottan dült vissza székén, s egészen megelégedkezve magáról, indulatosan kezdte táncoltatni botját az aszfalton.

A goromba ur nyájaskodva csevegett szőke hölgyével, de végre is türelmetlenül fordult meg:

— Ki az ördög kopog itt úgy? — kérdezte parancsoló mély hangján.

Közönyösen nézett végig Gáspár uron, de szeme aztán egyszerre meglepetve állott meg az ébenfabot aranygombján. Nézte egyre kíváncsiabban, utoljára is egészen megfordult a székén, s udvariasan így szólt:

— Bocsánat, uram, de . . . ilyen sétapálca kevés van a világon, — nem az én botom ez?

Gáspár ur még indulatosabban táncoltatta sétapálcáját s jelentősen így felelt:

— De igen, az öné . . .

— Ugy-e, — kacagott a goromba ur, — mindjárt gondoltam! Nos, édes uram, én nem kérdelem, hogy ön hogy jutott hozzá . . .

Gáspár ur megijedt. Szepegve gondolta el: uram Isten, még mivel fogják itt vádolni őt? . . .

— De kérem, — hebegte, — hisz uraságod emlékezhetik rám . . .

— Dehogy emlékszem! — nevetett a gavalér humorosan — ismétlem, nem akarom én önt bántani, inkább örülök, hogy eddig gondját viselte . . . Köszönöm, köszönöm!

Egy nagyszabásu mozdulattal mosolyogva húzta ki a botot Gáspár ur térdei közül s gyönyörködve nézegette.

— Be rég nem láttam! Jó lesz a botgyűjteményembe. Még egyszer köszönöm . . . Nos készen

van? — tette hozzá a szőke hölgyhöz fordulva — menjünk édesem!

A goromba ur egész kényelemmel fizetett, aztán fölkeltek s mentek. Sinka Gáspár mintha sóbálvánnyá vált volna, elképedve nézett utánuk. Vitte a bötöt, — elvitte magával az ő egyetlen szerelmes emlékének az egyetlen emlékét!

Feje a mellére hanyatlott s kezei tehetetlenül nyitlak ki ölében. Szürke és kietlen lett a világ körülötte. Keservesen nyöszörgött:

— Minek is kopogtam úgy? — Aztán busan tette hozzá: — Kivel fogok én ezután sétálni menni vasárnap délután?...

AZ ÖSSZEESKÜVÉS.

— Az volt: összeesküvés, még pedig a legérdekesebb fajtából — mondá Rádern Gida, kiejtve szeméből a monoklit. — Ördögös egy játék... Épp jókor jössz pajtás, neked való história.

Akkor nyitottam be a kis szalónba. Kiváncsi asszonyok közepette ott ült a cinikus főhadnagy és szokott gonosz mosolyával fujta cigarettája füstjét a magasba. A menyecskék, kik unták már a jogászgyerekekkel való ugrálást, souper után ide, ebbe a legtávolabbi szobába szöktették meg a Dodó barátját és a sok émelygős bók után ugyancsak ostromolták, hogy mondjon valami rosszat, valami nagyon rosszat a nőkről! Nos, senki se tette ezt nagyobb gyönyörűséggel Gidánál. Ő azok közé a nőhódítók közé tartozott, akik nyiltan kimondják az asszonyokról táplált legrosszabb véleményüket, mert így legalább biztos lehetett benne, hogy egyik se hiszi el neki, sőt, mint titkos ideálista, annál több gyöngéd bizalomra számíthat... A teremből álmatagon hatott el hozzánk a zene szava és a főhadnagy halkán folytatá:

— Tudják, ha férfiak esküsznek össze férfiak ellen, az komoly dolog; ha nők konspirálnak fér-

fiak ellen, az még komolyabb, de a legkomolyabb az, mikor nők esküsznek össze nők ellen. A legkomolyabb és legengesztelhetetlenebb... Nincs ehhez fogható veszedelem a földön! Nos ez legyen mottója az én kis erkölcsi mesémnek, melyet elmondok önöknek, a jó kis menyecskéknek, hogy gyönyörködve láthassák, mennyivel rosszabbak önöknél azok a többi asszonyok!...

I.

Hát a tavaszon történt, odalent a megyében minálunk. Hej, nem hiába hívják ezt „szép asszonyok megyéjének“ s nem hiába van ott a mi tizenhetedik huszárezredünk! Van ott mulatság mindig, hanem olyan szerelmi forgalom még alig volt Basa-Süd táján, mint a múlt áprilisban. Még a legöregebb kapitányok se emlékeznek ekkora szépasszony-sokadalomra! Én magam se tudom, hogy került úgy össze az a nyolc csinos menyecske! Igaz, két uj birtokos költözött a vidékre; mások, mint Balsayék, nem mentek fel farsangolni Pestre, ismét mások pedig, mint Gróthy Susanne, egy kellemes, újabb fiatalságba estek. Szóval, jutott flirt minden „aktiv“ tisztnek (kapitányig), sőt alkalomadtán még az ekvitációbeli idegeneknek is. Nem fordultak elő olyan kellemetlen dolgok, hogy az ember a legszebb pillanatban kénytelen lett volna flirtjét átadni a rangban idősebb bajtársnak, stb. Még a szereleméhes kadétot, Blendorff Anzelmet is sorompóba eresztettük; persze egyelőre csak a még

mindig csinos Gróthy mamával gyakorolhatta magát az udvarlásban. De jó iskola volt az neki, divíziónk sokat köszönhetett Gróthy mamának, legkitünőbb tiszteinket ő képezte ki...

Nos, valami csiklandozó mámor volt a levegőben, ami kellemesen rázott fel bennünket szolgálati unalmunkból. Szerelmesekké, érzelmesekké lettünk! ... Igen, hölgyeim, én magam két uj atillát csináltattam azon a télen! És kezdődött ez a kedélyes hangulat már januárban. Felelevenítettük a régikorcsolya-ünnepélyeket és divízió-bálokat. Hétközben aztán jourok voltak a környékbeli kastélyokban, minden alkalommal másutt. Vége-hossza nem volt a szánparthieknak... Persze ennek az lett az eredménye, hogy februárban már tagoltabb képet nyert az eddig kevésbé áttekinthető társaság. Ekkorára már kiki párjára akadt, többé nem beszéltek hangosan a szalónban, csak a sarkokba buvó párok halk suttogása hallatszott. Az inspekciós Bonbon őrnagy olykor kötelességszerűen bepillantott hozzánk és irigy szomorúsággal nézett végig rajtunk, „mennyi szép regruta-menyecske!“ dörögő rozsdás manőver-hangján, „hej, mikor fogok én megint hadnagygyá avanzsirozni!...“

Nos megvolt hát mindenkinek a maga flirtje. Hanem az összeség szempontjából sajnos következményei lettek ennek. Az eddig olyan erős társaság, mely összeségében szembeszállhatott minden pletykával, kezdett felbomlani, épp ezekre a röstelkedő, titkolódzó párokra, melyek ahelyett, hogy összetartottak volna, a szerelmesek ösztönével ellenségesen

kezdték bujni egymás elől. Hát persze! mikor az ember szerelmes, bizony nem szereti, ha nézik, jobb akkor egyedül lenni, ugy-e? De viszont régi szabály, hogy a legerősebb sereget is könnyű megverni, ha apró patrullokra bomlik fel.

Ettől féltém én is, féltém, hogy az a pletyka, amely eddig, míg összetartottunk, nem mert kikezdeni bennünket, ezután majd könnyen fogja tönkretenni a szanaszét huzó flirteket. Szerettem volna a fiukkal okosan beszélni, de alig lehetett. Mindeniknek az volt a rögeszméje, hogy titkolta a másik elől a szerelmét. — Örültség! — mondám nekik mérgesen — hisz ha be nem vallottan is, de mindnyájan tudunk egymásról mindent! Ez udvarol ennek, ez ennek... s felsoroltam előttük a társaság egész szerelmi beosztását. Önök kíváncsiak, hölgyeim, elmondjam önöknek is? Bocsánat, nem akarok indiszkrét lenni. Legfeljebb csak annyit árulhatok el, hogy a tisztek közül Marosy kapitány, Dodó és Törökváry Taszi főhadnagyk, meg Esty Pista a skiz-hadnagy voltak a főmatadorok. No meg az új uhlánus hadnagy, a szép szőke Gorszky Kázmér, egy piros arcú, selymes bajuszu lengyel fiú, ki könnyelmű lelkesedésében élt-halt a nőkért és minden pillanatban kész volt a legromantikusabb ostobaságokra... A hölgyek közül résztvettek a flirtben: az angolos Gróthy Susanne, a szenvedélyes Benczédy Dénesné, a talmi-naiv Balsayné, Thömösy Bálintné, — tudják, az a híres „kolibri-menyecske“ — aztán... no de nem mondom tovább, mert már is eleget fecsegtém. Hogy ki kinek udvarolt, azt már önökre

bizom: találják ki? Dodó? No azt az egyet még megsugom: a maguk Dodója, az ösmert „baleset” dacára, azon a télen visszatért a kolibri-menyecs-kéhez. Kialudt cigarettákat újra meggyújtani nem az én elvem, de hagyjuk! A dologra térve: tény, hogy kedélyes flirt-társaságunk a legsiralmasabban felbomlott volna, ha két fess jukker-asszony személyében váratlan segély nem érkezik számunkra Pestről.

Ösmerik Sztalevszkynét, ugy-e? ezt a férfigalléros, vörös haju menyecskét, ki kadétos arcával úgy néz ki, mint egy szoknyába bujtatott csinos, de vásott fiu? Ösmerik a szöszeke babaasszonyt, Dombrády Gézánét is, a csacska Dollyt? Nahát ez a két asszony egy szép márciusi napon leérkezett a megyébe. Nem mulatni jöttek, hanem ellenkezőleg, számüzetésbe, valami szigoru tantehoz. Ugyanis kelleténél kicsit többet udvaroltattak maguknak a pesti farsangon s férjeik az egyszer strikeoltak. Szegények, ha tudták volna, hogy hová küldik hitveseiket!... A két asszony pár nap mulva már Balsaynéhoz költözött s egy hét mulva már Sztalevszkyné elnökkölt a mi „közművelődési flirt-egyletünk” ülésén. Erélyesen kezébe vette az ügyeket. Lábaihoz ültette a csinos Gorszky Kázmért, Dollynak kiosztotta Törökváry Taszit, aztán a következő beszédet intézte a hölgyekhez:

— Asszonyok! vagy akarunk mulatni, vagy nem! Rádern Gidának egészen igaza van: ha mint ostoba, szégyenlős szerelmesek széjjelhuzunk, akkor megöl a pletyka. Valljuk be hát most egészen nyil-

tan, hogy ki kit kíván lovagjának venni s ne szégyeljük többé magunkat egymás előtt, hanem tartunk össze. Én veszem Gorszkyt, te veszed ezt, te azt...

Az asszonyok persze szemérmesen huzódtak a nyílt vallomás elől, de végre is kirukkoltak a neveikkel. Lovagjaik egymásután léptek be a szomszéd szobából melléjük. Mikor aztán mind ott álltak a párok, egyetemes hurráhval szenteltük fel a szerelmi véd- és dacszövetséget. Nos és attól fogva nagyszerűen folyt az életünk. Nem kellett többé egymás elől bujkálnunk, szóval nem éreztük feszélyezve magunkat! Bolondos, farsangi szerelem volt ez s mi ezt a farsangi jókedvet kijózanodás nélkül átvittük a tavaszba. A piknik után jöttek a tennisz-játszmák s a holdvilágos séták...

Hogy én kinek udvaroltam? Hát én, hölgyeim, szerelmi urlaubon voltam ekkor. Időközben pár erős hetem volt Bécsben és most pihentettem a szivemet. Inkább csak azért csatlakoztam Sztalevszkynéhoz, hogy ki ne essem a trainingból. Dodóval együtt ösmertük mi már a hölgyek legnagyobb részét s főleg jó tanácsokkal szolgáltunk az ifjúságnak... Mindenekfelett pedig összetartottuk a társaságot. Viribus unitis: a szerelem egyesült erővel, ez volt a jelszavunk. (Hát a férjek hogy viselkedtek? kérdik önök. Hölgyeim: pompásan, hogy ne mondjam — hősiesen!) Boldogan is éltünk volna, amint a mese mondja, „amig meg nem halunk“, ha a flirt ez egyetemes harmóniájába váratlan egy zavaró hang nem vegyül. Ha a

turbékoló szerelmes párok közepette egy egyetlen fiatal asszony makacsul nem marad pár nélkül...

Nos, ez a fiatal asszony volt Dághy Magda s nekem, mint okos mesemondónak, mindjárt sejtetnem kellene önökkel, hogy ő lesz az erkölcsi példázatomnak a hősnője. De nem teszem, mert higgyék el: a farsangos jukker-menyecskék közepette, önöknek épp oly kevésbé tűnt volna fel ez a szelid és hallgatag asszonyka, mint nekem. Bevallom, mi észre se vettük őt; sápadt arcával s merengő szemeivel még csak csinosnak se találtuk. Pedig hát finom volt az az arc s költőiek a kék szemek, csakhogy e szerény Hamupipőkének szükségképpen árnyékba kellett kerülnie a többi színes és negédes dáma mellett.

Keveset tudtunk róla, tán csak annyit, hogy rövid, de szerencsétlen házasság után leánynéven ismét visszaköltözött anyjához, a Basa Süd melletti udvarházba. Ma sem értem, hogy keveredhetett bele ebbe a szerelemhajhászó jukker-társaságba. Valószínűleg társadalmi kötelezettségből kellett a mulatós menyecskékkel tartania s később aztán nem tudott többé szabadulni. Mitgehangen, mitgefangen... Szilaj jó kedvünkben eleinte fel se tűnt nekünk, hogy ezt az egy asszonyt nem ragadja magával a flirt-mámor s hogy kinos diszkrécióval mint odázza el magától a próbálkozó, hebehurgya udvarlókat. Csak később, mikor már mindenkinek megvolt a maga párja, vettük észre, hogy nini! ez a menyecske magára maradt. Néztük és vállalt vontunk. Szégyenlősen elfordulva a suttogó párok-

tól, ott üldögélt az ablaknál s vagy csökönyösen kinézett az ébredő tavaszba, vagy olvasott. Mindig attól látszott rettegni, hogy észreveszik... Olykor, ha Gróthy mama a dekórum kedvéért meghívta a plébánost vagy a Szoborházyék csillagkeresztes hölgységét, ezekkel beszélgetett, de amióta ez a veterán jukkerasszony is a kadéttal kezdett kacérkodni, egészen magára maradt. Párszor betegnek tette magát és amint mi mondanánk: „ki akart törni a rejsulból“, de a menyecskék nem hagyták s következetesen magukkal hozták.

A helyzet kezdett mind kinosabbá válni, szó ami szó, Dághy Magda feszélyezett bennünket. Egy józan lélek annyi mámoros közt!... Az asszonyok már görbe szemmel, bosszusan néztek rá s én aggódva éreztem a vihar közeledtét. El kellett annak jönnie...

Országos Széchenyi Könyvtár

II.

Egy áprilisi napon, ahogy elkésve érkeztem meg a „közművelődési flirt-egylet“ jourjára, nagy felfordulásban találtam a Gróthy mama egész szalónját. Jukkerasszonyi gyűlés volt és Sztalevszkyne legkedvesebb és leggonoszabb arcával elnökölt ismét. Persze ez az elnöklés nagyon eszmei ténykedés volt, mert a menyecskék kihevült arccal, mind egyszerre beszéltek. Pillanatra egészen meg látszottak feledkezni udvarlóikról, kik félénken húzódtak a sarokba s türelmesen hallgatva várták a történendőket. Kérdésemre Dodó azt a felvilágosítást adta, hogy az asszonyok végre rátámadtak

Dághy Magdára, összevesztek vele s a csöndes asszonyka azonnal fogatott és sirva elment.

— Semmi férfibeavatkozás! — kiáltá Sztalevszkyné, megrázva vörös fejét — ez egészen a mi dolgunk. Majd leszámolunk mi Magdával!

— Igen, leszámolunk vele! — kiáltották mindannyian khórusban.

— De hát mit akarnak még vele kérem? — mondám egészen ártatlanul. Tény, hogy mindannyiunkat feszélyezett, de most végre elment s nem jön vissza többé. Rendben van minden...

— Hohó! Dehogy is van rendben minden! — felelt Gróthy Susanne. — Azt hiszi, ilyen gyalázatos viselkedés után csak úgy el hagyjuk menni?

— De voltaképp hát miben viselkedett olyan gyalázatosan? — kérde Dodó kíváncsian.

— Miben? — kiáltott Sztalevszkyné, leintve a többit s felkelve az Empire-karosszékből. — Hát abban, édes barátom, hogy közülünk csak ő neki nem méltóztatott udvarlót venni magának! Micsoda szemtelenség ez? Mint a tisztesség mártirja akar valamennyiünk fölé helyezkedni? Ezt nem tűrjük...

— Vagyunk olyan tisztességesek, mint ő! — fejezé be a kis Balsayné selypitve. A többiek helyeslőleg sikoltoztak.

— De hát ki vonja kétségbe, hölgyeim? — kérdém mosolyogva. — Dághy Magda elment, hadd menjen...

— Hallgass, Balsika! — mondá Sztalevszkyné bosszusan. — Épp ott a bibe, édes Rádern, hogy mi nem hagyjuk Magdát elmenni. Nem tűrjük,

hogy most csak úgy szépen itt hagyjon bennünket és mindent kibeszéljen a világnak...

— De mit, kérem! Hisz épp az elébb mondták, hogy vannak olyan tisztességesek, mint ő. Akkor hát...

Az asszonyok zavartan néztek egymásra.

— Mégis... láthatott egyet-mást... — tűnődék a csacska Dolly.

— Esetleg bizalmasabban társalogtunk... flirteltünk... — mormogta a kolibri-menyecske, Dodóra kacsintva.

— Én igazán semmit sem vettem észre — töprengett Dodó ravasz naivsággal.

— No, maga igazán szemtelen! — tört ki Sztalevszkyné a türelmét veszve. Percekig tartó, siketítő lárma keletkezett, melyből végre egy bosszúálló, zavaros szózat emelkedett ki:

— Nem türjük! Összeesküszünk ellene! Jaj neki...

— Hát mi az ítélet, mit akarnak vele? — kérdém. — Erőszakkal vissza akarják hozni?

Sztalevszkyné ismét felkelt és ünnepélyesen kinyilatkoztatta:

— Nem akarjuk visszahozni, hanem igenis valakit utána akarunk küldeni. A legveszedelmesebb gavallért... Kijelentem, hogy ennek a kényeskedő hölgynek meg kell hódíttatnia! Szerelmesnek kell lennie, szenvednie kell, olyannak kell lennie, mint mi vagyunk, hogy semmit se vethessen a szemünkre. Addig nem nyugszunk!...

— Igen, le kell kurizálni őt! — sikolták

mindannyian. — Hadd kéredzkedjék aztán vissza. Majd jön ő bocsánatot kérni tőlünk.

— És pedig maga lesz a gavallér, Rádern!
— folytatá Sztalevszkyné.

— Köszönöm a bizalmat — mondám. — De hölgyeim, én szabadságon vagyok...

— Hát akkor ki?... — Sztalevszkyné sorra szólította a gavallérokat, de ezek hölgyeik szoknyája mögé menekültek és tiltakoztak. Végre az elnöklő jukkerasszony elunta a dolgot:

— Jó, hát akkor én áldozom fel magamat. Ime, — mormogá a lábainál ülő, gyanutlan Gorszky Kázmérra mutatva — az én gavallérom fog a társaságért bosszut állani.

— Én ?? — kiáltott Kázmér. — Kegyelem!... — A szegény fiu már nagyon belebolondult Sztalevszkynéba.

— Igen, maga, Kázmér. Maga fogja Magdát meghódítani. Ha kétségtelen bizonyítékát hozza annak, hogy ez a makacs hölgy szerelmes és szenved, akkor majd... jutalmat kap tőlem. De addig semmit, érti? semmit... — tette hozzá mósolyogva.

Szegény Kázmér busan tápáskodott fel s esdeklőleg nézett a kegyetlen jukkerasszonyra. Szegényt a várakozó szerelem legédesebb álmából verték fel... A menyecskék mind köréje sereglettek s vigasztalták.

— De mi lesz az a jutalom? — kérdé végre.

— Csitt! — parancsolá Sztalevszkyné ördögös kacajjal. — Most egy-kettő, menjen...

És ne adjon pardont ennek a kényes dámának !
Majd Rádern Gida segít magának...

Önök nemde csodálkoznak, hogy elfogadtam ezt a furcsa megbízatást? Hát én is csodálkoztam rajta, csakhogy sokkal később. Bolond az ember néha nagyon...

III.

Nos másnap megkezdődött a hajsza. Az egész csak három hétig tartott, de nekem ugyancsak össze kell szedni az emlékeimet, hogy legalább néminemű képet adjak önöknek az ördögös asszonyi összeesküvés kiviteléről. Mondom, a legbolondabb farsangi mámorban éltünk mi akkor s én főleg csak a „heccet“ láttam a dologban... Mulattatott a *pacemaker*-szerep és kedvtelve gondoltam arra, hogy fogom én ezt a szőke lengyel fiut beugratni szerelmi „kurzer galop“-ba Dághy Magda felé! Alig tudtam elhuzni őt a Sztalevszkyné szoknyája mellől, vége-hossza nem volt a bucsuzkodásnak. A jukker-asszony macskaszerű bájossággal biztatta őt s utóbb már megcirógatta a fejét is, csakhogy menjen. Végre nyeregbe ültünk s mezőn-réten keresztül elvágattunk Dághyékhöz.

Furcsa romantikus gyerek volt ez a Gorszky Kázmér! Kedves keveréke az elszánt szláv könnyelműségnek s az epedő lengyel bánatnak. Egy aranyszivű fiu, de akinél minden attól függött, hogy micsoda asszony tartja a hatalma alatt. Most például Sztalevszkyné hipnotizálta őt s vakon min-

denre képes volt érte. Amint vágatás közben kétségbeesett arcát néztem, eszembe jutott, hogy ez a fiu nem is annyira szerelmes a jukker-asszonyba, mint inkább meg van babonázva. Megbabonázta őt Sztalevszkyné vörös haja illatával s szeme cinikus nézésével. Mint a többi férfiak, Kázmér is azt gondolta: milyen nagyszerű lehet az, ha egy ilyen cinikus jukkerasszony egyszer gyöngéd szerelemre enged fel... Szegény fiu, ha tudta volna, hogy amögött a hideg mosoly mögött nincs paradicsom, hanem egyszerűen semmi sincs... Mikor az öreg udvarház előtt megálltunk és le szálltunk, Gorszky kedvetlenül kiáltott fel:

— Eh, hiába erőltetem magam... Forduljunk vissza! Hogy tudjon az ember valakit meghódítani, mikor másba szerelmes?...

— Csak rajta — biztatám vigan. — Majd én igazitlak. Ha a balkönyököd meglököm, légy melankólikus és érzelmes, ha a jobbkönyöködet bököm meg, vignak kell lenned, ha végül hátba ütlek, akkor légy szerelmes és rukkolj ki az epedő vallomásokkal...

Bementünk. Ósdi udvariassággal egy ósdi mama fogadott, ki ceremoniásan vezetett át a levendulaszagu régi szobákon. Ott abban a sarokszobában csupa századelejéről való butor állott... A zongora mellett, az ablakmélyedésben ült Dághy Magda. Ahogy meglátott, ijedten kelt fel. Állt előttünk, mint egy megriadt őz és bezzeg milyen csinosnak nézett ki ebben a más környezetben! Valami leányos báj ömlött el egész lényén. Szemei

még mindig vörösek voltak és zsebkendőt tartott a kezében. Láttam, fél tőlünk és rosszat sejt. Nem tudom már, micsoda nagyméretű hazugsággal rukkoltunk ki. Igen, elmondtuk, hogy nagyon elítéljük a jukkerasszonyok tegnapi viselkedését, szakítottunk velük és ő hozzá pártoltunk át. Elégtételt akarunk neki adni...

— Oh, köszönöm — mormogta a csöndes asszony félénken. — Hisz nem akartam én egyikőjüket sem megbántani! Mulassanak kedvük szerint, csak tőlem ne kívánják, hogy én is úgy mulassak. Mit tehetek én róla, ha nekem nincs kedvem az efféle vigasságra? Sokat szenvedtem én...

Én csak a „heccre“ gondoltam s meglöktem a Kázmér balkönyökét.

— Nagysád is? — sóhajta Gorszky s kirkult az áradozó melankóliával. Könnyen ment ez neki, mert távol levén Sztalevszkynétől, igazán szomorú volt! Milyen őszintén csengett epedő, szomorú hangja! Az asszony figyelmesen hallgatta s némi bátorságot nyerve, elkezdett szakadozottan beszélni boldogtalan házasságáról. Egy óra múlva már egészen bizalmasan buslakodtunk, sőt valóságos temetői bánatba estünk.

Ekkor meglöktem a Kázmér jobbkönyökét. A fiú arcán mosoly kezdett derengeni s illendő átmenettel csakhamar vig lett. És ez is jól ment neki, hogyne! mert most már annak örült, hogy a látogatás végével csakhamar viszont fogja látni Sztalevszkynét... A szelid asszonyka szemei is felderültek és gyermekes bizalommal örült tréfáinknak.

— No, de most már menjünk! — mondtam hátba ütve Kázmért. A fiu ezt is elérte. Felkeltünk s ő Sztalevszkynéra gondolva, pár forró, szerelmes pillantást vetett Dághy Magdára. Zavardottan suttogott félbemaradó bókokat, melyeket a hirtelen beálló csend titkos vallomásokká emelt. Mint benső barátjai váltunk el az asszonykától...

A hecc! Odakint nagyot kacagtunk. Csak Kázmér volt kedvetlen. Mikor Gróthyékhoz értünk, elkecseregetten vetette magát a Sztalevszkyné lábaihoz:

— Mit nekem ez az örült komédia?!...

A jukkerasszonyok kíváncsian kérdezték:

— No, harap az aranyhalacska?

Én biztatóan kacagtam...

A következő napokban aztán többször kint voltunk Dághyéknál. És mint „pacemaker“, kezdettem közbe-kurizálni s ezáltal természetesen csak nagyobb lendületbe hoztam az ügyet. Az asszony olykor ismét bizalmatlanná vált, de viszont a Kázmér előtte érthetetlen szomorusága és közönye érdekelni kezdte s ezen a réven a gyanakvás nem tudott felülkerekedni benne. Nekem nincs rossz szemem és én azt láttam, hogy halad az ügy. Csak maga Kázmér nem hitte s ahogy esténként Sztalevszkynéhez tértünk, egyre kétségbeesettebben kérdezte:

— Maga kegyetlen... Mikor kapom meg már a jutalmat?

— Csak magától függ, kedves barátom! — kacagott a jukker-asszony — mentől jobban dolgozik, annál hamarabb... De annak a hölgynek meg kell hódítva lennie!

— Jó, hát akkor meglesz! — szólt egy este Gorszky talpra ugorva.

Szinte kihívóan nézett Sztalevszkynéra. Az eddig epekedő szerelem valami elszánt örületté lett benne. Attól fogva modort változtatott és kegyetlen hévvel kezdte behálózni Dághy Magdát. Én pár viziten át még néztem, de aztán láttam, hogy nincs többé rám szükség s elmaradtam. Tovább folytattuk idylli életünket a „közművelődési flirt-egyletben“... Hogy Kázmér ezalatt mit csinált, nem igen tudtuk. Párszor láttuk őket együtt lovagolni vagy sétálni. Gorszky egy-két jour kivételével ezután is eljött Sztalevszkynéhez referálni, de kevesebbet beszélt s ha mohó vággyal felpattant a jukkerasszony lábai mellől, gonosz mosolylyal csak ennyit mondott:

— Meglesz... meglesz!

Kezdttem nem érteni nyughatatlan és mégis zárkózott viseletét. Csak annyit sejtettem, hogy már valósággal gyűlöli áldozatát és bosszantja ellenállása. És aztán láttam, hogy szilajabb indulattal tekint a kegyetlen jukker-asszonyra, mint valaha. Volt ebben a szenvedélyben már valami a bosszúból... Sztalevszkyné csak mosolygott, biztatta és játszott vele tovább.

IV.

Egy napon a basa-südi pagonyon lovagoltam át s egy fordulónál váratlanul megpillantottam Kázmért és Magdát. Ott álltak, az asszony lehajtott

fővel, merengve, tán habozva... a szép lengyel fiu pedig élénken magyarázva neki valamit, diadalmasan. Ejha, — gondoltam valami hirtelen csodálkozással — hát így vagyunk? Utána kell néznem a dolognak... Aznap délután elmentem Dághyékhoz. Kázmér sajátságos mosolylyal épp akkor jött ki, hogy lóra üljön. Végigmentem az üres szobákon s az utolsóban a zongorára borulva találtam Magdát. Csak emelkedő vállait láttam a félhomályban. Zokogott.

— Az istenért! — mi baja? Csak nem... szerelmes?

Megragadta a kezemet s felpillantott rám tiszta kék szemeivel.

— Oh, pedig úgy félek a szerelemtől!... Segítsen!... — tette hozzá esdeklőleg.

Nos hölgyeim, azoknak a tiszta kék szemeknek a pillantása leirhatatlan lelki forradalmat idézett elő bennem. Felláztam, átkoztam magamat: felébredtem az orgiává lett farsangos mámorból. Nem, ez tovább így nem mehet! Itt menteni kell!... Véresre sarkantyuzott lóval érkeztem este a jourra.

— Asszonyok! — kiáltám a szalonba lépve — térjenek magukhoz...

De hangom elveszett a jukker-társaság diadal-mámorában. Ott állt a tapsoló menyecskék közt Kázmér s egy pezsgős pohárral kezében, vadul szavalta:

— Nos hát még három nap s enyém a diadal!

— És mienk a bosszu! — kacagtak a kegyetlen asszonyok. — Meg lesz hódítva a kényes dáma, a tisztesség mártirja!

Én elkedvetlenedtem. Karon fogtam Gorszkyt.

— Megörültél? — sugtam a fülébe. — Nézz annak a szelid asszonynak a szemébe és térj magadhoz...

De ő rám se figyelt, inkább Sztalevszkykére nézett: emésztő vágygyal, de valami szinte ingerlékeny szenvedélylyel. Sajátságosan ideges volt az este, majd összevesztem vele... Nos, nem tudnám pontosan elmondani, hogy mi történt azalatt a következő három nap alatt. Látva, hogy a jukker-társasággal semmire se megyek, másnap Magdához akartam rohanni, felvilágosítani, megmenteni őt, de egy ezredparancs még hajnalban több napi szolgálatba, marsra szólitott. Majd az ördög vitt el bosszuságomban. Reméltem, hogy megszabadulok, de eltelt a két nap és senki sem váltott fel. Majd megörültem, ha arra gondoltam, hogy mi történik ezalatt Dághy Magdával... Szombaton délben végre megpillantottam egy tisztet. Azt hittem, az ígért helyettes, de nem: Gorszky Kázmér volt. Nyilsebesen vágatott el táborhelyünk mellett és csak gunyosan kiáltotta oda:

— Megyek az utolsó atakra. Hurrah!

Az alezredest vártam, nem mozdulhattam. Csak későn vonultunk haza Basa-Südre. Káromkodtam, higgyék el, nem aludtam egész éjszaka...

V.

Másnap vasárnap volt és templom után szokás szerint az egész jukker-társaság felvonult a szomszédos kis basa-südi sétányra. Afféle parádés „hecc“ volt ez, melyen a farsangos kedvű asszonyok szerették megbotrántkoztatni a vidéki polgárnépet. Mikor elkésve hozzájuk értem, már együtt voltak mind a párok, csak Sztalevszkyné állott egyedül, mert Kázmér még mindig nem jött meg. A menyecskék titkolódzó örömmel vettek körül és egyszerre sugták mindannyian:

— Megvan!... Gorszky tegnap este nem jött el a jourra referálni, hát győzött! Abban állapodtunk meg, hogy idehozza az „áldozatot“ elibénk a sétányra... Nézze, ott áll Kázmér, az utca végén, a Dághyék háza előtt!

Odanéztem. Gorszky csakugyan ott sétált az öreg udvarház kertje előtt, de bizonyára nem látta az integető asszonyokat, mert egyszer se pillantott felénk. Egyszerre aztán nyílt a rácsos ajtó és Magda lépett ki az anyjával.

Kázmér ceremóniásan üdvözölte őket. Az asszonyka sápadt volt, de valami ragyogó öröm derítette fel arcát, ahogy a szép lengyel fiura nézett. Aztán mintha szégyenlősen sütötte volna le szemeit.

— Szegény kicsike! Meg van hatva... — kezdte Sztalevszkyné talmi naiv bánattal. A többiek fojtottan nevettek. Én borzasztó dühös voltam.

De Gorszky és Dághyék ezalatt csak jöttek felénk csendesen. Az ósdi mama a szokottnál de-

rüsebb mosolylyal tipegett leánya mellett, ki még mindig lehajtotta a fejét és lopva, élénken beszélgetett Kázmérral. Kázmér még most se vetett egy jelentős pillantást se felénk, hanem csodálatosan komoly maradt.

— Kitűnően játsza a diszkrét gavallér szerepét! — mormogta Sztalevszkyné. Aztán negédesen tette hozzá: — juj, de most meg fog kelleni adnom neki az ígért jutalmat! Istenkém, mit tegyek? Asszonyok segítsetek...

— Csak a szokott flegma és hidegvér! — feleltem bosszusan.

E percben tán már csak harminc lépésre voltak tőlünk Dághyék. Egyszerre, mint egy adott jelre, megálltak mind a hárman és valami rajongó boldogsággal tekintettek fel, egyenesen miránk. A Magda arca sugárzott az örömtől és Kázmér csak mosolygott, mint ahogy a nagyon szerencsés emberek mosolyognak. Kissé hátra lépett, aztán végtelen gyöngédséggel a — *karját* nyujtotta a szelid asszonykának. Meggyorsították a tempót és valami sajátságos diadallal haladtak el mellettünk a fasorban. Gorszky katonásan szalutált nekünk, tiszteknek...

A jukker-asszonyok majd kővé meredtek. De Dodó és én csöndesen tapsolni kezdtünk.

— Vőlegény és menyasszony! — kiáltá Sztalevszkyné elképedve — oh a nyomorult áruló! De hát mi történt?...

... Hát az történt, hölgyeim, hogy annál az „utolsó ataknál“ Gorszky Kázmér bele talált pillantani a Dághy Magda tiszta kék szemeibe és

megtért. Nem ő győzött, hanem őt győzte le a szelid asszonyka és adott neki galádságáért cserében igaz boldogságot. De láthatják azért, hogy micsoda veszedelem az, mikor az asszonyok esküsznek össze asszonyok ellen. És csak egy mentse ez összeesküvéseket; az, hogy olykor nem sikerülnek...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FURCSA LÁTOGATÁS.

Asszonyokról, férjekről beszélgettünk a kaszinó sarkában, a szerelmi veszedelmeket tárgyaltuk s a jelenvolt urak közül mindenik tudott valami pisztolydurranással végződő szomorú esetet. Hossza nem volt már a rémdráma-mesélésnek s a hangulat mindegyre komorabbá vált a társaságban. Végre felugrott Dodó főhadnagy, eldobta cigarettáját és szokott humoros könnyelműségével így szólt:

— Eh urak, nem unjátok még ezt a temetőcsősznek való hangulatot? Az ördögbe is, a szerelemben nemcsak drámák, hanem vigjátékok is vannak! Persze a legtöbb eset szomorú s a férjnek teljesen igaza van, mikor az udvarlót lepuffantja, hozzá teszem mindjárt, hogy fordítva nem szabad megessen a dolognak, mert gavallér-ember kiáll a férj golyója elé, de maga nem fog még pisztolyt is emelni arra a férfira, akit már amugy is olyan mélyen megbántott. De hisz neki is csak védenie kell magát! mondjátok ti. Én azt mondom: nem illik és különben is azzal nem védi magát, hogy a férjet lelövi... Nos hát, amíg csókoks csattannak, addig pisztolyok is fognak durranni e földön, de vannak esetek, mikor...

— Mikor nemcsak a pisztolyok, hanem a csókók is csütörtököt mondanak! — kacagott közbe Rádern Gida.

— Igen, vannak vakra töltött csókók, amelyek nem érik meg a pisztolylövést, még a csütörtököt sem... De mást akarok mondani. Én tanulmányoztam a megcsalt férjek haragját és mondhatom, dühük nagyon különféleképp irányozódik. Nagyjából két osztályba sorozhatnám őket: vannak olyanok, akik csak a szeretőt látják, arra törnek és vannak olyanok, kik inkább az asszonyt tartják szem előtt. Higyjétek el, nem mind arany, ami fénylik! Az a nagyképű férj, aki „mocsoktalan nevét“, „férfi becsületét“ hangoztatja s egész arzenált vinne a párbaj színhelyére, gyakran nem is szereti a feleségét, csak a nevetségtől fél. Hát helyes az, hogy az életben mindenért, s így a szerelemért is mindig férfi: tehát a gavallér legyen felelős, de tudok ér olyan mélyen érző, csöndes férjeket, akiket annyira lesujtott feleségükért való bánatuk, hogy szinte mellékes volt nekik, kivel csalta meg az asszony őket! Tudok férjeket, kik meg se verekedtek „a lovagiasság szabályai szerint“, sőt tán ezek közt voltak azok, kik a legmélyebben szerették a feleségüket... De ismétlem, több a vigjáték a szerelem színházában, mint a dráma. Eszembe jut egy esetem...

Dodo elnevette magát. Aztán új cigarettára gyujtva, vállat vont.

— Tán rosszul is teszem, hogy nevetek, inkább ma is sajnálnom kellene azt a szegény,

ügyefogyott embert. De higyjétek meg, ti is nevetetek volna, ha beállít hozzátok az a furcsa látogató...

*

Rádern Gida bizonyára emlékszik még, tudod, mikor abba az alföldi városba helyeztek volt át bennünket... Hej, de boldogok is voltunk, hogy megint emberek, vagyis új asszonyok közé kerülünk! Basa-Südön és környékén úgy ismertünk már minden asszonyt, mint Forintos Péter legényem mundérján a foltokat, elképzelhetitek, mint örültünk, mikor új talajon kezdhettünk patrulirozni. Huszonöt esztendeje nem voltak huszárok a városban, már csak az öreg asszonyok emlékeztek az atillára, de ők aztán persze csak annál többet beszéltek róla a fiataloknak. Ez kellett nekünk. Az első hódítások galoppban sikerültek, a többi magától jött. Mikor az asszonyok engednek, gyakran nem is annyira belénk szerelmesek, mint inkább egymásra irigykednek, ugy-e? Az ő dolguk, bánta a manó!...

Az egyenruhátlan férfivilág morgott, de még mindig nem haraptunk össze, — még mindig nem volt meg a kikerülhetetlen, országos „kardaffaire“, melynek mellékesen megjegyezve, sokszor nem is annyira hazafias, mint inkább asszonyi alapja van. Denique mindennaposak voltunk a promenádon és szörnyen divatba jöttünk. Én elég bravurosan ugrattam be a szerelmi cirkuszba s könnyen vettem az akadályokat egymásután. Egyebek közt már vagy egy hónap óta egy rendkívül eleven és fellengzős menyecske „tiszteletét“ (ő maga nevezte így vonzal-

mát!) érdemeltem ki. Az asszonyka nem volt épp elegáns, de hisz csinosága mellett engem épp az mulattatott legjobban, hogy milyen titkolódzó naivsággal utánozta előttem az előkelőséget! Mint az inkognitóban szeretkező királynék, megesketett, hogy sose fogom megkérdezni tőle, kicsoda. Én, képzelhetitek, kész örömmel megesküdtem és voltam annyira kényelemszerető, hogy diszkrétan nem is faggattam tovább. Mindig regényekből idézett, egész szerelmi jeleneteket játszott el nekem az Ohnet könyveiből...

Nos, egy délután épp a kerevetemen hevertem s azt gondoltam, hogy milyen jól fogok én aludni öt óráig, (ekkor kellett inkognito királynőmnek levélben, vagy életnagyságban megjelennie,) mikor Forintos Péter egyszerre csak belépett hozzám.

— Mondtam, ne eressz be senkit! — kiáltám mérgesen. — Ki az? Asszony?

— Nem főhadnagy ur: ember.

— Ur?

— Nem főhadnagy ur: civil.

— Szamár! Mit akar?

— Be akar jönni. Mindenáron beszélni akar főhadnagy urral.

— Dobd ki!

— Már kidobtam kétszer, de visszakunyorálta magát. Olyan félénk forma, vézna ember, a lélek jár bele hálni...

Fekve maradtam a kereveten és bosszuságomban csak úgy félszeggel néztem oda, mikor nyílt az ajtó. Hát csakugyan belépett egy szürke emberke,

pergamentszerű arccal és szakáll helyett pár szomoruan kondorodó szőrszállal az állán. Kopott, fekete szalonkabát volt a testén, lyukas fekete keztyű a kezén s bús arca csak annál ijedtebben nézett ki ebben a gyászos keretben. „Comtesse“ kutyám felkelt és megugatta.

— Temetőcsőszszel keresztezett foltozó szabó,
— gondoltam mérgesen, — ki lehet ez?... Aztán megszólítottam hangosan: „számla?“

Az ismeretlen felsóhajtott.

— Nem, báró ur, nem számlával jövök. Nevem Bódogh Gáspár, szegény irnok vagyok s azért jöttem a főhadnagy urhoz, hogy... az Istenért, ne vegye rossz néven tőlem!...

— No, ki vele már!

— Hát valami nagy dologra akarnám kérni...

— Egy terjedelmes vörös zsebkendőt huzott ki a kabátjából s azt emelte a szemeihez. — Az Istenért, báró ur, könnyörüljön rajtam!

Én egy lusta mozdulattal nyultam a zsebembe a pénztárcám után. Bódogh Gáspár észrevette mozdulatomat és méltatlankodva lépett hátra.

— Nem pénzt jöttem én kérni a főhadnagy urtól, ments Isten! Szegény ember vagyok, de azért becsülettel megélek. Ha én koldusnak nézek is ki, látná csak a báró ur a feleségemet! Az csak a dáma... A feleségem! — tette hozzá, ismét arcához emelve a nagy vörös kendőt, — ő miatta jöttem ide...

— A felesége miatt? — kérdeztem csodálkozva. Fölkeltem.

— Igen, — folytató Bódogh Gáspár, búsan hajtva le fejét, — nagy bajban vagyok! Tetszik tudni, olyan furcsa asszony az én jó feleségem. Mindig a fejébe vesz valamit! Én egész nap munkában vagyok, nem érek rá az eszén elmenni, de most, ne tessék rossz néven venni...

— Nos?

— Most attól félek, hogy... hogy szerelmes a főhadnagy urba!

— Szerelmes belém? — kiáltottam felkacagva.
— A felesége?... de hát ki az?

— Bódogh Gáspárné kérem, — felelt a szürke ember szerényen.

— Nem értem! — tessék helyet foglalni.

Bódogh Gáspár leült a szék szélére, aztán összehajlította a két kezét.

— Azért jöttem volna el a báró urhoz, hogy ha már így áll a dolog, az Isten áldja meg: könyörüljön rajtam, ne dülje fel családi boldogságomat!

— De Bódogh ur, hiszen én nem is ismerem az ön feleségét!

— Tudom, hogy nem ismeri, hisz mikor az asszony párnája alatt megtaláltam a főhadnagy ur arcképét, annyit megvallott nekem, hogy még nem is ismeri... De hát találkozhat, megismerkedhetik vele s én épp azért kerestem fel most, mert azt gondoltam, ha én magam és még idejekorán figyelmeztetem a dologra, akkor talán megesik a szíve rajtam...

— No még ilyen nem esett meg rajtam, — szóltam vigan, fel s alá járkálva a szobában. — Nem tréfál, Bódogh ur?

A szürke ember szomoruan rázta fejét.

— Dehogy is tréfálok, báró ur. Szép kis négyéves lánykám van, büszke vagyok a szép feleségemre, képzelheti, majd meghasadt a szivem, mikor a főhadnagy ur fényképét megtaláltam a párnája alatt...

— De hát honnan szerezte meg az arcképet?

— Honnan? Hát hiszen árulják ott a sarki boltban! Sok asszony megveszi, a főhadnagy ur délcég ember, ott látják minden este a promenádon. Ott látta meg az én szegény feleségem is. Megvallotta...

— Megvallotta azt is, hogy szeret engem?

— Meg, — zokogott Bódogh Gáspár.

Megsajnálтам a szegény embert. Ismeretlenül is dühös lettem az asszonyra.

— De hát mondja csak, és maga nem rázta össze kicsit a csontjait?

— Én? — mosolygott a férj, — hej, főhadnagy ur, látszik, hogy nem ismeri az én jó feleségemet. Nem lehet azzal beszélni, ha egyszer a fejébe vesz valamit! Még neki állt feljebb... Ő szidott engem, hogy köszönjem meg, ha velem marad, ha faképnél nem hagy!

Kezdttem kíváncsi lenni erre a házaspárra.

— De hát maga egyáltalában nem is jött dühbe, mikor a felesége bevallotta, hogy mást szeret? Nem jött kedve például... jól megverni őt?...

Bódogh Gáspár álmélkodva nézett rám.

— Megverni? Hogy bánthatnám, vagy gyölhetném, mikor szeretem? Nagyon, nagyon szeretem...

— Hát ahhoz se jött kedve, hogy más valakit agyonverjen, például engemet?

— A báró urat? Hisz a főhadnagy ur nem tehet róla, nem is ismeri... Tetszik tudni, én csak olyan egyszerű, szegény ember vagyok. Vert a sors engem eleget, nincs nekem kedvem senkit se megverni...

Elgondolkoztam furcsa látogatómon. Pár percig hallgattunk mind a ketten. Végre fölkelte Bódogh Gáspár és szerény köhögéssel igyekezett magára vonni figyelmemet.

— Hát nem tetszik rossz néven venni a kérésemet, ugy-e, báró ur? Nem fogja bántani a feleségemet? Megigéri?

— Szívesen, édes Bódogh ur, itt a két kezem!

— Nagyon szépen köszönöm, — felelt ő meghatottan. — Nem is tudom, mivel háláljam meg...

— Azzal, — mondtam, megnyomva a csengetyű gombját, — hogy egy pohár konyakot iszik s koccint velem a felesége egészségére!

Forintos Péter álmélkodva hozta be likőrarzenálomat.

— Igen nagy megtiszteltetés számomra, báró ur — erősködék Bódogh Gáspár.

— Semmi megtiszteltetés! — legelőször is arra koccintunk, hogy a felesége ő nagysága kiábránduljon belőlem...

Hát urak, bizony addig koccintgattunk mi ott kettesében, míg Bódogh Gáspár élázott s én is hatalmasan megfélekedtem az időről. A végén már össze is csókolóztunk, én letegeztem őt, de ő azért tovább méltóságolt engemet. Mámoros fővel folyton a jó feleségéről áradozott és titokban bölcs tanácsokat kért tőlem. Mit tegyen, hogy bánják vele?

— Jól meg kell őt rakni, koma! — káltottam lelkesen. — Mit érsz vele, ha én megígérem, hogy nem bántom, ha azért titokban nem téged, hanem engem szeret?

Bódogh Gáspár ravaszul hunyorított rám a konyakos üveg mögül.

— Majd kibőjtölöm őt! Visszatörődik, visszaszokik hozzám...

Teli torokkal nevettem a nyilatkozatnak, de aztán a homlokomra ütöttem:

— Koma! — Én megígértem neked, hogy nem bántom a feleségedet, de hát hisz azt sem tudom, hogy néz ki? Kicsi, nagy? Szőke, barna? Mondd meg, mert még akaratlan is bele találok botlani a promenádon...

Bódogh Gáspár kenetteljesen intett:

— Igaza van, méltóságos uram! Itt a képe a tárcámban, mindig magamnál hordom, magammal siromba fogom vinni. — Kinyitotta tárcáját, belecsókolt, azután ünnepélyesen nyujtotta át nekem: — Ilyen szép asszonyt még nem látott a főhadnagy ur.

A fényképre néztem és bevallom, majd hanyatt estem. Pillanat alatt kijózanodtam: igen, csakugyan ő volt, az én fellengős és titkolódzó asszonykám,

az, aki Ohnetből idézett nekem szerelmes jeleneteket s akit öt órára vártam magamhoz. Rémülten kaptam az órámhöz: tiz perc hiján öt óra volt!

Bódogh Gáspár szinte aggódva nézte arcom változását.

— Bizony még megkivánja a méltóságos ur!

— Dehogy kívánom! — kiáltám türelmetlenül, — csak most jut eszembe, édes Bódogh ur, hogy valami sürgős dolgom van öt órakor...

A szegény irnok dülöngőzve kelt fel. Én becsengettem Forintos Pétert.

— Ments Isten, hogy zavarni akarnám a báró urat. Csak köszönöm még egyszer, Isten is megáldja érte! Hej, hej szegény feleségem...

Nehezen bucsuzott az istenadta. Rázta a kezemet sokáig... Végre Forintos mégis kisegítette őt. Mikor visszajött, katonásan jelentette:

— Főhadnagy urnak alásan jelentem, öt óra. Parancsolta, költsem fel.

— Szamár, nem látod, hogy ébren vagyok? Aztán még szigorubban tettem hozzá: — Ha most öt órakor jön valaki, tudod már kicsoda...

— Igenis tudom, főhadnagy ur.

— Hát be ne ereszd, mert kiköttetlek, érted?...

KÉT BARÁTNŐ.

A méltóságos ur végre is türelmetlenül pilantott fel iratai közül, — meglehetősen anyagias ember volt, hozzá már ideges is kissé, és sehogy se tudta megérteni az eféle önfeláldozó érzelmeskedést. Letette az iratokat a fekete kávé mellé az asztalra s unottan nézett a feleségére.

— Hát ez már miféle regényes ötlet megint? Blendorffnéhoz akar elmenni? Hát nem tudja kérem, hogy ez egy évekkal ezelőtt végérvényesen kompromittált asszony, akivel egy maga állásabeli korrekt urinő nem állhat szóba? Az ördög tudja, honnan kerül elő megint... hallom, végképp elzüllött, nyomorban van...

— Éppen azért akarok hozzá elmenni, — hisz együtt voltam vele az intézetben...

— Ugyan kérem! Blendorffnét letárgyalta a világ, keresztet rá! Édes Anna, én igazán nem értem magát, — annyi év óta, hogy házasok vagyunk, már csakugyan leszokhatott volna ezekről a szentimentális hajlamokról. Egyszer magyaráztam már magának, hogy az élet nem lírai költemény, hanem...

— Hanem keserű próza, — tudom, ne is

mondja tovább! — felelt Anna megadóan hajtva le fejét, — de lássa, akármi történt is Idával azóta, mi egyszer valamikor barátnők voltunk...

— És ez persze ok arra, hogy maga most újra barátkozzék vele, ezzel a lehetetlen társadalmi állásu asszonynyal! Igazán örülség...

A méltóságos ur kellemetlenül kacagott. Sok érzéke volt a nagyvilági korrektség iránt és már kezdett bosszankodni.

— Különben, hisz édesanyja is mindig korholta ezért az érzelgősségeért. Engem is figyelmeztetett előre...

— Hagyjuk ezt, — mormogta Anna egy sóhajjal — minek akarja most a szememre hányni, hogy egyszer régen olyan bolondul szerelmes voltam magába?...

— Kérem, kérem! — tiltakozott a férje, pedánsan simára taposva a szőnyeg felkunkorodott szélét.

— Csak azt akartam mondani, — folytatta a méltóságos asszony, — hogy Ida voltaképpen nem is olyan bűnös, mint amilyennek híresztelik.

— Ne mondja? Még védi!

— Igen, ő kijelentette férjének becsületesen, hogy nem szereti többé; kérte, váljanak el. Gyermeük nem volt... Micsoda férfi az, aki még ilyen nyilatkozat után is ragaszkodik férji jogaihoz és tartóztatja azt a nőt, akiről tudja, hogy nem szereti többé?

— Nézet dolga. A házasság szentsége...

— A házasságban szent a szerelem, ami a feleket összekapcsolja!... Nos, a férfi volt az, ki

az ostoba botrányt csinálta. Erre Ida elhagyta őt. Utóbb aztán férjhez is ment báró Blendorff kapitányhoz...

— Ha igaz... A törvény nem igen enged-
hette meg!

— A kapitány otthagya a katonaságot s
azóta meg is halt. Hallgasson meg, elmondok
magának mindent részletesen...

A méltóságos ur vette a kalapját.

— Hagyjon nekem békét vele! — mondá
kelletlenül — bánom is én, bűnös-e, vagy sem:
a világ eltörte a pálcát felette s én a világhoz
tartom magamat. Igen kérem... elvárom, hogy
nem fog elmenni hozzá. Remélem, megértett!

A méltóságos asszony egyedül maradt és
elgondolkodva, hosszasan bámult maga elé.

Aféle kénytelen elhizott, csöndes asszony
volt, ki élete szürke unalmától elnehézkedve
jóval idősebbnek nézett ki, mint ahány évet a
valóságban számlált. Egy álmodozó, regényes lélek,
kit józan férje örökké gunyolt, de aki félnék
boldogtalanságában sose mert fellázadni... Pedig
a harmincadik év körüli „veszedelmes“ esztendő
alatt eleget szenvedett ám ő is! Sok minden
eszébe jutott most, — mennyit imádkozott akkor!
A töprengő lelkek megadásával mennyit biztatta
magát, hogy hiszen majd elmúlnak hamar ezek a
fiatalos évek, beállhat öreg asszonynak s akkor
majd végre-valahára békessége lesz! Hát a fiatal
évek szerencsésen el is multak és ő szófogadóan
le is mondott mindenről, de éppen az, amire

legfőbbképpen várt, nem következett be. Ábrándjai nem hagyták el, sőt most, hogy megvalósíthatásuk perce mindörökre elmúlt, még fájóbb gyökereket vertek a szívében. Ő, aki a szerelem álma nélkül töltötte el legszebb éveit, ezután se pihenhetett még: tovább virrasztott boldogtalansága mellett... Haja szürkülni kezdett már s ő még mindig a regényes bolond maradt. Oh, szégyelte ezt gyakran, főleg, ha a tükörbe pillantott!

Az ablakhoz lépett s az őszi délután ködös világánál előhuzta barátnője levelét. Mert Ida csakugyan irt neki; — oh, szerényen és tisztelet-tudóan csak arra kérte, hogy ha nem esik terhére, szerezzen neki „ösmeretlenebb körökben“ zongoraleckéket... Anna látta maga előtt a régi, diadalmas szépségű Idát, kire, mint királynőre ámulattal tekintettek a többi leányok, s ki mellett ő mindig csak a „pisze Annuska“ maradt, — és nem tudta elképzelni, hogy ekkorát fordulhatott volna ket-tőjükkel a világ kereke! Jó szíve sugta, parancsolta: menjen el hozzá, keresse fel őt. Mi tagadás, a kíváncsiság is sarkalta, sőt ezenkívül más, homályosabb ösztönök működtek benne, melyeket be se vallott magának. Látni akarta Idát minden-áron: tán hogy egy kicsit önmagáról is beszél-hessen vele, — én Istenem, szerelemről az ember ugyanis csak olyan valakivel beszélhet szabadon, akivel együtt volt fiatal! Valami jóleső elégtételfélét érzett abban, hogy ő, a boldogság szám-üzöttje, most megvigasztalhatja a boldogság egy mártírját. Hátha mégis neki volt igaza, a félénk-

nek, az óvatosnak? Feleletet akart egész életére...

Háziorvosuk éppen az időtájt rendelte el, hogy nyolcéves, legkisebb leánya, ki vézna és beteges volt, mint egyébiránt összes gyermekei, — ezután többet járjon a szabad levegőre. A méltóságos asszony a következő napokban maga sétált ki a gyermekkel, de a divatos korzó helyett önkéntelenül is azt a külvárosi negyedet kereste fel, ahol Ida lakását sejtette. Egy napon tétován állott meg a mama a szegényes utca legszegényesebb bérkaszárnnyája előtt.

— Ne menjünk be, mama, én félek! — mondá a kis leány.

Annának egy pillanatra a szívébe nyilallott valami. Nem szerette, hogy a kicsike vele van, de aztán mégis győzött benne a vágy, hogy barátnőjét viszontlássa.

— Csitt, egy jó nénihez megyünk fel, — mormogá zavarodottan — ne is mondd a papának...

És sietve vonta a kapu alá.

*

Mégis nagy a nyomoruság szemléletének a hatása: ahogy a méltóságos asszony felfelé ment a lépcsőn a harmadik emeletre és látta a jövő-menő szennyes alakokat, szíve sajátságosan szorult el s már-már vissza akart fordulni. Szent Isten, hát ilyen élet a boldogság ára? Nem bírná ki, mégis neki volt igaza... Felébredt a kényelemben élő, gazdag dáma benne, feledett minden egyebet s

csak arra gondolt, hogy kötelességet teljesítsen : megvigasztalja azt a szerencsétlen barátnőt. Az a szegényember-szag csodálatosan el tudja hervasztani a regényes ábrándokat ! Zsebkendőjét arca elé tartva, sietősen haladt végig kis leányával a harmadik emeleti folyosón. A sarokban becsengettek.

Egy feketébe öltözött magas női alak nyitott ki nekik. A szegényes kis konyhában pillanatig szótalánul néztek egymásra. Annát, mint a forgószél kapta el valami nyugtalanság : Ida volna ? A nyulánk termet, ha soványra fonnyadt is, mintha az övé volna, de az arc ? Pillantása tétován próbált eligazodni a fájdalmas vonásokon... aztán egyszerre felsikoltott. Ő volt az, csak hogy az egykori szépség diadalfénye kialudt szemeiből, — mintha ragyogó napfény után árnyékba került volna az az arc, a megadó alázat árnyékába. Meghatottan borultak egymás karjaiba és sokáig nem tudtak szólani egy szót sem. Maga Anna fogta derékon Idát és vezette be a belső szobácskába. Oh ez a szegénység ! Leültek a gyalultatlan asztalhoz, melyen a varrási és egyéb kézimunkák halmaza közepette kis petróleum lámpa égett.

— Oh köszönöm, hogy eljöttél, — zokogott Ida, — eljöttél hozzám, kit senki se ismer többé, aki ekkora nyomorba kerültem ! Már ahhoz sincs erőm többet, hogy szégyenkezzem.

— No, nyugodj meg szépen, — látod, azért jöttem, hogy megvigasztaljalak...

Ida feje a vállára hanyatlott, s ő gyöngéden simogatta ezt a sokat szenvedett, fáradt főt. Ki

hitte volna ezt valaha? Ő, a „pisze Annuska“ került abba a helyzetbe, hogy megnyugtassa, anyáskodóan csitítsa az egykor fölényesen büszke Idát! Igaz szívvél sajnálta őt, de nem tehetett róla: valami sajátos elégtétel-félét érzett ebben a percben.

— Istenem, — mormogá mintegy magának, — hát ez a nagy szerelem, a nagy boldogság ára?

— Ez... — fuldokolt Ida, — meg kell fizetni érte keservesen...

A kis leányka félénken simult anyjához és szintén sirni kezdett. A szomoru asszony feleszmélt, össze-vissza csókolta a gyermeket, s aztán maga is megnyugodott kissé. Kezet-kézben tartva jó ideig szótlanul ült egymás mellett a két barátnő.

— Ah, ha tudnád, mennyit szenvedtem!...

— Azt hiszed, — sóhajtott Anna, — mások titokban nem szenvedtek épp annyit?...

— Még neked is lehetne okod panaszra?...

Ida csodálkozva nézett végig barátnőjén. Anna lehajtotta a fejét s keze megreszketett, ahogy habozva kimondta:

— Mondd el, hogy történt?...

Suttogva, titkolódzva kezdtek el beszélgetni. Minden sietős szó közelebb hozta őket: lassankint egymásra találtak.

— Oh, Istenem! . . . — szólt Ida zseb-kendőjét szorongatva, — van-e nagyobb igazságtalanság a földön, mint ahogy bennünket, leányokat, férjhezadnak? Mit tudhatja az a tizen-hétéves leány, hogy kibe szerelmes? Nem ismeri

a világot, szerelmes a szerelembe, — a legelső emberbe, aki vőlegénynek jelentkezik! A család persze meg akarja fogni a nagy partit, a nénik faggatnak, bebizonyítják nekünk, hogy fülíg szerelmesek vagyunk, s ha kételyeink támadnak, azzal biztatnak, hogy „majd megjön a szerelem a házasságban“...

— Oh, de mennyire igazat mondasz! — sugta Anna.

— Ugy-e? Férjhezmegyünk, s aztán egyszerre jön a borzasztó kiábrándulás. Érezzük, mint vesz a boldogság talaja a lábunk alól, de behunyjuk a szemünket, s türelmesen várjuk, mikor jön meg már az a nagy szerelem, amit a nénik megígértek. Kétségbeesett gyöngédséggel borulunk a férjünk nyakába...

— Könyörgünk neki!

— Ő meg unja, nem ért meg...

— Vagy kinevet!... — Anna feje mind mélyebbre hanyatlott és zavarodottan egyre úgy bólintgatott.

— Mentenénk azt a beteg szerelmet... — folytatá Ida lázasan, — de mikor senki se segít! Támaszt keresünk a vallásban...

— A kötelességben...

— Igen a kötelességben! — s ezzel a mankóval tán át is sántikálhatnánk az életen, de mikor érezzük, hogy voltaképp egészségesek vagyunk, s szaladni szeretnénk a boldogság után! Rettegünk arra a gondolatra, hogy...

— Egyszer még szeretni találnánk!

— Igen, igen... s akkor már rendesen későn s van! Hát nem borzasztó: amíg választanunk szabad, addig nem tudhatunk választani, mert nem ismerjük az életet, mikor meg választani tudnánk...

— Akkor már nem szabad...

-- És minden küzdelem hiábavaló, — egy napon végre mégis meglátjuk azt a valakit, akit korábban kellett volna meglátnunk. Oh, az a perc!

— Az a perc!...

A szomorú asszony pillanatra észbekapott és meglepetve nézett barátnőjére.

— Honnan tudod te mindezt, Annuskám?

— Csak mondd tovább, — sugta Anna.

— Hát te is találkoztál egy ily valakivel?...

Hangjuk még suttogóbbra vált. Anna eltakarta szemeit, míg Ida fájdalmas, fonnyadtarcában pillanatra a régi fény csillant fel.

— Oh, ne ítéld el, Annuskám, — mormogta, — szerettem őt! Olyan daliás, olyan szép volt; megvolt benne mindaz, amit a férjemben nélkülöztem...

— Igen, igen...

— Nem kalandvágyból vonzódtam hozzá, hanem őszinte, igaz szívből! Gyötörtem magam, védekeztem sokáig. De hát hiábavaló mindez, el kell jönnie egyszer a döntő pillanatnak...

— Igen, igen...

— Egy délután történt. A félhomályban régóta ültünk már együtt, s reszkettünk a közös veszedelemtől mind a ketten. Egyszer végre megragadta a kezemet, s odaborult a lábaimhoz... Megvallotta a szerelmét. Oh, hogy dobogott a szívem!

— Tudom... nekem is dobogott!

— De azért volt annyi erőm, hogy felkeltem. Hidegen mondtam neki: menjen el messzire, többet sose szabad látnunk egymást... Elküldtem őt.

Anna fuldokolva szakította félbe barátnőjét:

— Elküldted... te is? Velem is így történt egészen. De aztán? — tette hozzá aggodalmasan.

A szomorú asszony arca lázasan derült fel.

— De aztán győzött szivemben a boldogság utáni vágy! Erősebb lett bennem a szerelem minden egyébnél a földön. Leszámoltam a világgal, és...

— Visszahívtad őt?

— Igen, visszahívtam...

Anna két kezébe temette arcát.

— Én nem, — suttogá megadóan — nem mertem... És látod Ida, itt válnak el a mi életutaink. Te szembeszálltál a világgal, én gyáva voltam a boldogságra...

— Én visszahívtam őt! — folytatta a szomorú asszony rajongó mosolylyal és szemei mint valami édes látományban merültek el múlt boldogsága szemléletében, — és ő visszajött, hogy karjaiba boruljak. Az a rövid perc, nem felér az száz élet hosszú boldogtalanságával?

— Ez az a perc, amelyet én nem érhettem meg soha!...

— Annuskám, tudtam s megéreztem én akkor előre minden jövőendő szenvedésemet, látod, előérzetem nem csalt: megvetve, elhagyatva, nyomorban tengetem életemet, de azért...

— Nem sajnálsz semmit ugy-e?

— Nem! Olykor kétségbeesem, az igaz, de ha esti imám alatt drága halottamra gondolok, azt mondom: ha újra kellene kezdenem az életet, még százennyi szenvedés árán is, mégis csak őt akarnám szeretni. Legalább éltem és szerettem... Annuskám, mi lelt?

A szomoru asszony szinte elszégyelte magát és szeretettel hajolt oda barátnőjéhez.

— Semmi, — felelt Anna halkán — csak arra gondolok, hogy én meg nem éltem, nem szerettem.

— De hát van más is az életben — magyarázta Ida, — neked van becsületes, előkelő állásod, gazdag házad... — Aztán keserűen tette hozzá: — Van betevő falatod...

— De éhes maradtam a boldogságra egész életemen át!

— Nem szenvedtél, a nyugalom révében éltél...

— És ugyan mondd meg, mi hasznom van e hizlaló békességből?

Ida a sápadt kis leánykára nézett.

— Vannak kedves gyermekeid, azokban gyönyörködhetel.

— Ez az egyedüli vigaszom...

— Bizony, Annuskám, — folytatta a szomoru asszony — a mi kettőnk élete már a visszavonhatatlan múlté. A jövő gyermekeinké, azokban keressük tovább az elveszett, vagy meg nem talált boldogságunkat!

Anna érdeklődve fordult meg:

— Hát neked is van gyermeked?...

Abban a pillanatban egy göndörhaju, szőke fiucska rontott be a szobába. Piros volt, mint az élet, teli erő, csupa jókedv. A méltóságos asszony össze-vissza csókolta, aztán valami irigy álmélkodással szemlélte sokáig a gyönyörű gyereket.

— No játszatok hát! — unszolta Ida a kis leányt. A két anya nézte őket. Nem szóltak egymáshoz egy szót sem, de abban, amit láttak, minden beszédnél ékebben benne volt a kettőjük életének a számadása. Ahogy a gyermekek egymás mellé álltak, olyan volt az, mint egy reveláció. Szép volt a fiucska, egy valóságos földönjáró kis Ámor isten, igazi szerelem-gyermek, — mily nyomoruságosnak tetszett mellette a vézna kis leány, penészhvirága egy unott szerelemnek! A leányka félénk bizalommal közeledett és játszott volna, de a kis levante szinte megvetően nézett végig rajta:

— Mama, nem játszom én vele... olyan csunya!

Annának könnyek szöktek a szemébe. Ugy érezte, csordultig telt a pohár. Odaborult a szomorú asszony vállára.

— Vigasztalni jöttelek téged, — szólt búsan, — de mégis inkább te vigasztalj engem. Neked volt igazad, nem nekem...

MISS DOLLY ÉS A PAPÁJA.

... Szörnyű meleg volt azon a nyáron Párisban, barátaink mind hűselni szöktek már, úgy, hogy egy juliusi estén szépen magunkra maradtunk a művészkorcsmában: Almirall, meg én. Búsan tanakodtunk, hová meneküljünk a Latin Negyed fullasztó légköréből.

— Tudom már! — kiáltott végre az amerikai gavallér-festő. — Trouvilleba megyünk. Épp most kötött ki ott yachtjával a lakk-király...

— Kicsoda?

— A fénymáz-tröszt főnöke, Hopkins milliomos. Nagy, ösmerős new-yorki társaság van ott most együtt. Remekül fogunk mulatni. Csak bizd rám...

Én nagyot nevettem a „Lakk-király“-nak, sőt még az éj folyamán is párszor hahotázva riadtam fel álmomból. — Szóval, másnap reggel a legdiákosabb jókedvvel ültünk vasutra mind a ketten. Abban a bolond hangulatban voltunk, mikor az ember kacag mindenben, s megismerkedik, sőt örök barátságot köt mindenkivel. Az egész vakációs-vonat mulatott bohém tréfáinkon, s diadalunk teljes volt, mikor a velünk utazó angol vénkisaszszonyok társasága végre megbotránkozva szállt ki

Rouenban. Egészen mámorosak lettünk fiatalos könnyelműségünktől, mire Trouvilleba értünk.

A hős tengeri szellő és Trouville elegáns zürzavara tán kijózaníthattak volna, de nem igen értünk rá: az az amerikai fiatal ember, ki a vasuton várt, még nálunknál is jobbkedvűnek látszott és már messziről kurjongatva hirdette, hogy a társaság türelmetlenül vár bennünket. Főleg azt a „magyar fiatal embert“, akiről Almirall azt sürgönyözte, hogy majd megtanítja a new-yorki leányokat a híres „bécsi keringőre“... Kacagva hajtatunk a Cursaal pompázatos épülete elé.

A közönség, mint rendesen, nagy tömegekben járt-kelt a terraszokon, de most még Oterónál, sőt a játékbanknál is jobban érdekelte őket az a hirtelen idecseppent milliomos társaság, mely nem törődve senkivel, amerikaias kiméletlenséggel foglalta le a Cursaal egyik nagy szalonját és mulatott kényekedve szerint. Az emberek bizonyos tisztelettel mutogattak a parttól némi távolra horgonyzó aranyos-fehér yachtra, amelyen a Lakk- király ideérkezett... Áthatoltunk a kíváncsiak sokaságán, s benyitottunk a külön szalonba. A „Pas-de-quatre“ tánc zenéje egyszerre abbamaradt, — a tarkaatilás cigányok valahogy rámismertek, s lelkes üvöltésekkel gyujtottak rá a Rákóczira. A táncolók pár pillanatig tovább akarták járni a keringőt az új muzsikára, de aztán abbahagyták és ők is lelkesen üdvözöltek bennünket.

Soha káprázatosabb báli képet nem láttam. Volt ott vagy tizenöt leány és husz gavallér, kik

mindannyian azzal a vidor nyíltsággal jöttek felém, melylyel az amerikaiak a barátok barátait üdvözlík. Oh, de bájosak voltak ezek a tengerentuli leányok! Az angol asszonyok antikyszerűen nemes arca és erőteljes termete szobrászilag szebb lehet, de ez a merev szépség messze elmarad az amerikai nők impresszionista könnyedsége, szabadon csapongó, szeszélyes bája mögött. Mintha volna bennük valami az ős lakó indiánok kiszámíthatatlan merészségéből...

Igaz, az amerikai nők egészen mások Európában, mint otthon: otthon meg van nekik is a maguk szigorubb etikettjük, de ha ide átjönnek hozzánk, bizonyos megvető szabadossággal rázzák le magukról e láncokat és kedvtelve tüntetnek emancipált lényükkel. Ezek a leányok, kik még a nevetet is alig tudták, olyan pajtáskodó bizalmasan beszéltek velem, mintha gyerekkoruk óta ismertem volna őket. Vittek a táncba, hogy végre-valahára megtanulják azt a „hires bécsi keringőt“... Én már szerettem volna tisztába jönni, hogy melyik a legszebb közöttük, de a szakadatlan szédítő forgólódásban még ehhez sem jutottam hozzá. Fogalmam sem volt róla, kikkel táncolok. Mikor pár percre pihenőt adtak, ezer kérdéssel ostromoltam egyszerre a kacagó Almirallt.

— Látod, — sugta — azt a kopaszodó szőke fiatal embert, azt a vastagot? Hát ez egy osztrák herceg, aki utolsó forintjával eljött Párisba, hogy az amerikai társaságban nagy pártit csináljon. Nézd, hogyan nevetik a leányok!

— Hát nem kell nekik?

— De nem ám! Mióta a Mackay leánya olyan csufosan elvált Colonna hercegtől s Castellane marquis még csufosabban megverte a lóversenyen a feleségét, azt a Gould-leányt, azóta nem sokat adunk a kontinentális hercegekre... Nézd, ahol ni egy másik, az a fekete spanyol gróf! Ez is milliomos leányt akar...

Hát sok volt a milliomos azon a bálon, anyyi, hogy ezek a leányok a végletek törvényeinél fogva ismét olyan mesterkéletlenül kedvesek voltak, mintha krajcárnélküli szegény teremtések lettek volna. Legalább velem szemben, aki nem léptem fel hozomány-vadászi igényekkel. A tánc volt a legnagyobb gyönyörűségük s a legbolondabb ötletekkel fejezték ki hálájukat, amért a „felemelős keringőben“ olyan szédítő gyorsasággal repitettem őket tova.

— Mister... — csacsogá az egyik negédes amerikai nyelven — hogy is hívják önt?... No mindegy, ugyse tartanám meg a nevét... Látogasson meg!

— Tán a Hôtel de Paris-ban?

— Nem, jöjjön el hozzánk Floridába...

— Dehogy! — vágott közbe egy másik táncosnőm — ön velünk jön San-Franciscoba...

— Hallgassatok már! — kiáltott egy harmadik, karomba öltve a magáét — én tudom, hogy önök, európaiak nem szeretnek utazni. Jöjjön hát mi velünk egy kis kirándulásra, elmegyünk Pétervárra, onnan pár napra Athénbe, — jó? Így szépen ebben a kis Európában maradunk...

Tán még tovább is szőttük volna ezeket a kalandos terveket, de éppen e percben félbeszakította beszélgetésünket egy lelkes kiáltás: „A yachtra!... holdvilág van, ne töltsük itt az időt, menjünk ki a tengerre!...”

Mielőtt észbekaphattam volna, már is örvényben sodort a kijárat felé a leánysereg.

— Igen, majd tovább táncolunk a hajón!

A kisbögős bizalmasan a fülembe sugta:

— Csak aztán, nagyságos ur, valami olyan...rókaforma halat ne fogjunk a tengeren!...

— Ne busulj, — biztatám — ha megfogjuk, majd visszavetjük a tengerbe...

Az ajtóban Almirall meglökte a könyökömet. Oda néztem: utolsónak akkor kelt fel a tulsó sarokból egy rosszkedvű, vagy tán inkább szomorú öreg ur. Szinte dühös lettem rá.

— Te, — dörmögtem — ezt a vén madár-ijesztőt hagyjuk itt! Minek rontsa a kedvünket?

Hanem ugyanebben a percben egy csodaszép lenge teremtség sietett az öreg urhoz, szeretettel cirógatta meg és valamit sugott a fülébe. Tán arra kérte, hogy ne haragudjék és biztatta, tartson velünk...

A tolongás közepette egy pillanatra csodálkozva álltam meg. Most végre hát megtudtam, ki a legszebb, ki az igazi bálkirálynő! Ő volt az, ez a babaarcu, aranyhaju, kékszemű teremtség. Egy valóságos mesebeli jelenés, mint amilyeneknek a tündérleányokat képzeljük. Megfogtam az Almirall karját.

— Ne bánts! — sugtam — az ő kedvéért csak hadd jöjjön velünk a vén madárijesztő! Kicsoda ez az angyal?

— Kicsoda? — kacagott barátom. — Hát a híres szép Dolly!... Az a vén meg maga a Lakk-király...

A part felé siető társaság elszakított bennünket egymástól és én nem hallottam többet a szavát. Hát ez a Lakk-király? — gondolám vigan — soh'se árt a háziurat ismerni! Hanem amilyen szép Dolly, bezzeg annál savanyubb egy szerzet a papája! No mindegy... — Alig vártam, hogy a csónakokból kiszálljunk s a yachtra érve a bájos leány közelébe férközhessem.

*

Ha eddig is vigan voltunk már, ezután kezdődött el csak istenigazában a farsang a tengeren. A gyönyörű yacht ott uszott a tükörsima vizen, a hold káprázatában s mögöttünk észrevétlen maradt el az ezer villanyfénytől ragyogó trouville-i part. Ahogy így távolodtunk a földtől, a kisbögös bizalmasan ismét a fülembé sugta:

— Csak aztán el ne sülyedjünk, nagyságos ur, — érzem, lehuzza a hajót az a sok millió, akit a Subick-Király itt a fenékben magával cipel...

— Ne félj, — vigasztalám — nem krajcárban van, hanem bankóban...

Mialatt az ifjuság huszonöt számra nyitatta fel a pezsgőspalackokat egyszerre, s ilyen üdvölvésekkel köszöntötte az elhaladó éjjeli halá-

szokat, — azalatt én végre a szép Dollyhoz kerültem. Ott ült egy kötélcsomón a hajó orrában és merengő szomorúsággal bámult bele a hold káprázatába. Csodálkozva szólítottam meg.

— Nem, — felelt ő, végigsimitva homlokát — nem vagyok szomorú, csak egy pillanatra elfelejtettem vig lenni...

Láttam, hogy mihamarább el kell kezdeni az udvarlást, mert a vetélytársak már veszedelmesen kezdtek közeledni ismét. Sietségemben így kiáltottam fel:

— Mondja, az Istenért...

— Mit?

— Hogyan lehet valaki ily szép!...

Dolly e szokatlan nyitányra felkacagott.

— No lássa, csak ezt akartam! — mondtam — mert, ha lehet, még szebb, mikor nevet.

Dolly bizalmatlan kacérsággal pillantott rám; körülnézett, aztán halkán kérdé:

— Tetszem önnek? Mondja, mit szeret rajtam?

Láttam, évdni akar velem.

— Mit szeretek magán? Hát azt, hogy olyan igazi leány, — az ideálja a leánynak!

— Maga rossz ember, — mormogta felkelve — eh, ne filozofáljunk tovább, ha gondolkodni kezdek, mindjárt elszomorodom...

— De miért? — sürgetém.

— Legyünk vigak, táncoljunk! Tanítson meg engemet is arra a bécsi keringőre...

Elkiáltottam magamat s a következő percben már rázendítették a cigányok. A klarinétost fel-

küldtük az árboc tetejére... az egész ifjuság lejtett már, mikor Dollyhoz léptem.

— Csak egy percre várjon még, — sugta — lemegyek az öreghez...

— Igen, — kiálták a barátnők, — csak hadd menjen le a „papánkhoz“... Ugyis magában van odalent.

Lementünk a fényes szalónba. A farsangos jókedv közepette az öreg milliomos csakugyan egymaga ült az asztalnál és tenyerébe hajtva fejét bámult maga elé. Dolly megint megcirógatta a fejét, mire ő hálásan pillantott fel rá. Azután jóakáráan intett neki, hogy csak menjen, mulasson.

— Nem haragszol?... — kérdezte táncosnőm, s csakhamar ismét felfutott a lépcsőn. Én meg-sajnáltam a szegény öreg papát, s pár pillanatra mellé telepedtem. Hogy felvidítsam, kis whiskeyt töltöttem üres poharába.

— No, bácsi, koccintsunk, sohse halunk meg! A milliomos változatlan komolysággal nézett rám, s egy szót se szólt.

— Ugyan mit akar? — gondolám, eh, az ördög vigyen el!... — És felmentem táncolni.

Még pár pohár pezsgővel lemostam magamban a papa savanyu emlékét, s aztán szilajon merültem bele a keringő mámorába. Szörnyen kezdett tetszeni nekem ez a leány, s ahogy a tánc forgatagában hozzámsimult, úgy éreztem, e holdas éjen bolondul beleszeretek valakibe. Amint olykor kitértünk a szintén eszeveszetten lejtő többi pároknak, meg-megszorította a kezemet. Véletlenül tör-

tént-e? Nem hihettem, érzésem azt sugta: neki is megdobbant a szive.

— Miss Dolly! — kiáltám lihegve a keringő végén, — ön istenien táncol!

— Miss Dolly! — ismétlék valamennyien és mintegy gratulálni köréje sereglett az egész társaság. Ahogy a gavallérok megint körülvették imádottnak, felszállt a féltékenység ördöge bennem.

— Jőjjön, — mondtam, kihívóan nézve a többiekre, — menjünk a hajó elejére, mi ketten ott fogunk táncolni...

Karonfogtam és vittem magammal. Almirall valahonnan hirtelen előkerült, s a fülembe sugta:

— Ne udvarolj olyan nagyon Dollynak, az öreg Lakk-király nem szereti.

— Eh, mi közöm az öreghez! — kiáltám vérszemet kapva — inkább örüljön, hogy kurizálnak a Dollyjának...

Odavittem a szép leányt a hajó elejére. De bizony nem igen táncoltunk többé. Melléje ültem a kötélcsomagra, s szenvedélyesen ragadtam meg a kezét. Nem tudom, mámoros voltam-e, vagy mi, de azt éreztem, most eldül életem sorsa. Bolond egy pillanatom volt, meg voltam győződve: itt a nagy perc, szeretem ezt a leányt és neki mindörökre enyémmnek kell lennie...

— Miss Dolly, — suttogtam, — szeretem önt!... Jőjjön, meneküljünk el messzire, legyünk boldogok, nagyon boldogok...

Keze reszketni kezdett az enyémben.

— Oh, ne beszéljen a boldogságról, nem

leszek én boldog, soha. . . . — Megdöbbenve nézett körül.

— Nos, mitől fél? — folytatám indulatosan, — ettől a sok közönyös, idegen embertől? Mi köze a mi boldogságunknak ő hozzájuk? Galád ellenség valamennyi, eltiporjuk őket, parancsoljon és végzek velük. . .

Felszöktem helyemről. Ő szomoru mosolylyal tartóztatott.

— Ugyan, minek bántaná a vendégeinket? Akadhat itt olyan, akit szeretek, akit sajnálnék. . .

Lesütötte szemét és halkán hozzátette:

— Találjon valami más, szelidebb módot arra, hogy én. . . boldog lehessenek!

— Várjon meg itt, — mondtam határozottan. S azzal otthagya Miss Dollyt a holdfényben, a táncolók sokaságán át a yacht-szalón lejárata felé siettem. Más, szelidebb módot akar? — gondoltam — nagyon egyszerű: végre valahára rászánom magam a nagy lépésre, — beszélek a papájával. . .

*

Kicsit ingadozva mentem le a rézveretes lépcsőn. Felülről szilajon hallatszott le a zene szava s a táncolók dobogása, de idelent minden csöndes volt. Az előszobában haptákban állottak a szolgálattelvő stewardok. Bent a szalónban, mint az előbb, egymaga ült az asztalnál az öreg milliomos. Csak-hogy most mind a két tenyerébe támasztotta bele a fejét és még komorabban bámult maga elé. Észre se vett, — én nem tudtam, hogy kezdjem, hát acsk mellé ültem és megcsörrentettem poharát.

— Ne busuljon, bácsi! Inkább hallgasson rám.
Lassan vetette fel szürke szemeit és fáradtan nézett rám.

— Hogy is mondjam? — kezdtem, — izé... házasodni szeretnék!

— Házasodni? — ismétlé a milliomos hal-
kan. Aztán megcsóválta a fejét és egy nagyot sóhajtott.

— Ugyan ne mondja olyan kelletlenül, —
folytatám — hisz ön is volt egyszer boldog férj
fiatal korában...

Kissé elhalaványodott s köhécselni kezdett.
Fürkészően nézett rám.

— Hogy rövid legyek, — mondtam — szere-
tem Miss Dollyt s ő is szeret engem. Egymás nél-
kül nem élhetünk! Megkérem öntől a leánya kezét...

Az öreg ur hirtelen hanyattvetette a fejét.

— Dolly kezét? — kérdé alig halhatóan.

Siettem megnyugtatni őt:

— Kérem, semmi rosszat ne gondoljon felőlem,
— a leányát akarom csupán s nem az ön millióit...

— A leányom kezét? — ismétlé ő s hangja
remegett, — nem adhatom oda...

— De miért? — kérdém felkelve.

A Lakk- király egy pillanatig csak bámult
maga elé. Arca fájdalmas vonásai vigasztalanul
szomorura váltak.

— Mert, — mormogta eltakarva szemeit —
mert... nem a leányom, hanem a... a feleségem...

SZENT JEROMOS KOMMENTÁRJAI.

November 3.

... Sikerült megszöknöm a táncteremből, — oh csakhogy végre itt vagyok az én fehér szobácskámban! De még most is reszketek az izgatottságtól. Nagyszabásu tervet dolgoztam én ki erre a szökésre: előre elcsentem a mama szobájából az antipirines dobozt, hogy utólag azt mondhassam, borzasztó főfájásom volt s az egész házban nem találtam antipirint! És nem is vett volna észre senki, ha az én drágalátos Etta nővérem menekülésem pillanatában rajtam nem felejtí a szemét. Épp pedánsul járta Boszton Pistával az egyedül üdvöztő kaszinói minta-keringőt, mikor hirtelen megállt s felkacagott: „Nézzék csak“, — mondta elég hangosan, — „Stefanie szökik! Nem kurizálnak neki, hát ő megy kurizálni. Tudom is kinek: a naplójának!“... A fiatal emberek utánam futottak, én elpirultam. Eh, bánom is én. De Ettától nem volt szép, — mindig azon van, hogy megszégyenítsen. Szerencse még, hogy ikrek vagyunk s nem mondhatja, hogy én vagyok az öregebbik! Akkor csakugyan nem volna maradásom

a háznál. Arról nem beszélek, hogy csinosabb-e nálam, — mindenesetre tetszetősebb és divatosabb, de én, őszintén szólva, nem vágyódom erre az ő dicsőségére. Én csendesebb és komolyabb vagyok s nem tehetek róla, hogy nem tudom megtanulni ezeknek a pesti fiuknak a piknik-zsargonját. Én csöppet se találom mulatságosnak e hozzánk ránduló kaszinói ifjúságot. Egész külön bolond nyelvet beszélnek s azon mulatnak, hogy az ember nem érti meg őket. És a tánc se mulatság többé: örökké oktatnak és szidnak bennünket, falusi libákat. Boszton Pista a keringőben zsarnokoskodik, Bajnok Jenő pedig a csárdásban. Ez utóbbi a barátjait csak „gólyák“-nak szólítja, bennünket pedig „gólyanőknek“ tisztel és akármit mond neki az ember, mindenre azt feleli: „nekem mondja, néni, a mesternek?“... Vajjon mit jelenthet ez? Megkérdeztem tőle, de ő erre is csak ugyanazt felelte... Eh, hadd csufoljanak, jobb szeretem én az én „romantikus unalmamat“!

Hát nem volt szép Ettától, — tudom, nem illik bosszuállónak lenni, de „neheztelési könyvemben“ megint egy vastag vonást húzok a rovására. Neki és a Miss-nek, (vagy ahogy az inasok hívják: az ángolna kisasszonynak) van ott a legtöbb és legvastagabb vonása. Az ő kettőjük érdeme most is, hogy a kastély így fenekestől föl van fordítva s oda a falusi nyugalomunk. Ők bolondították el a papát, hogy ezt a Hubert-napi fényes bált adja s ezzel kapcsolatban a bécsi lord-familia tiszteletére ezeket a nagy angolos vadászatokat

rendezze. Na hiszen a papának se kellett több: „hadd lássa meg már egyszer a vármegye, hogy kell a korrekt angolos életet megvalósítani a vidéken“... Ujra butoroztatták azt a sok vendégszobát s most csak úgy dül hozzánk a temérdek ismerős. A toronyra, ahol a lord-család lakik, angol zászló van felhuzva, a billiárdra csupa angol lap van kiterítve, s nemcsak az inasok, hanem a hajtók is yes-elnek. „Bizony hugom“, jegyezte meg Katholnay Muki bácsi szomoruan, — „legközelebb már a kutyáitok is angolul fognak ugatni“...

Külömben ez mindig így van nálunk, — ahogy szegény mama mondja, a papának mindig szüksége van arra, hogy valami végletbe beledolgozza magát. Pár évvel ezelőtt minden francia volt nálunk: konyha, gouvernante, regények, újságok, minden! Akkor Ettát is még Henriette-nek hívták, bezzeg most már Harriet a neve s csak angolul levelez. Szerencsére az én nevemmel nem bir a papa angломániája. Én egyébiránt gyűlölöm a „Stefanie“ szót és hosszas veszekedés és sirás után a minap kijelentettem, hogy a „Fanny“ nevet veszem föl. Nosza azóta, ha a székeken ott feledem a zsebkendőmet vagy a könyveimet, mindig azt kiáltják utánam: „Fanny hagyományai!“... Jó, csak gunyoljátok ezt a drága, szép könyvet, én e sok divat közepette magyar leánynak maradok s jobb szeretem a Kármán érzelgősségét azoknak a francia regényeknek a realizmusánál, melyeket Etta angломániája dacára titokban olvas...

Drága naplóm, mondd, mi lelt engemet? Miért szöktem meg úgy a bálból? Hozzád jöttem, egyedüli barátomhoz és most nem tudom, mit sugjak meg neked. Pedig jó vagy te, bizom benned, mert nem adhatod tovább a titkaimat. Oh, bárcsak minden pergő nyelvű leány naplót írna, akkor nem volna annyi pletyka a világon!... Báli ruhámban ülök itt asztalkám előtt, felveszem belépőmet, mert fázom. Olyan borzongató édesen hat el hozzám a távoli keringő szava!... Nem tudom, mi bajom, de telve vagyok bánattal és epedéssel, gyötrő várakozással. Drága naplóm, mondd, nem vagyok-e tán szerelmes? Jaj, megijedek ettől a szótól, — szivdobogva nézek körül, s kérdelem hangosan: kibe?... Pillanat múlva persze megnyugszom, s aztán szégyenkezve hajtom le a fejemet: szerelmes vagyok, igen.... de még nem tudom, kibe! Örüljek-e neki? Még nem vett testet bennem az eszmény, még szabadon rajonghatok hősömért, kit képzeletem festett regényesen szépre magamnak. Eljősz-e végre daliás hősöm, hogy engem szeressél? Óh, félek tőled ... ha eljősz, csak arra kérlek, ne ábrándíts ki nagyon abból az eszményből, mit rólad alkottam magamnak! Megyek, — sugd meg nekem, merre keresselek....

Önkéntelenül a báli képre gondolok, s vigan felkacagok. Itt keressem hősömet, ebben a társaságban? Kedvtelve gunyolom magamat azzal, hogy egymásután képzelem bele az itteni gavallérokat imádott hősöm, Lancelot fegyverzetébe. Dodoról nem szólok, ő mindig kedves, s csak asszonyokkal

foglalkozván, tudom, hogy nekem, mint leánynak, nincs mit tartanom tőle... de hogy festenének ebben a daliás páncélban a többiek? A hetyke Rádern Gida, a rikácsoló Frech Aladár, a görhes kamarás Dághy Viktor, vagy az angolul hallgató sportember, Blendorff báró? Micsoda nevetség! Ki van még? Igaz... Zoltán, de mily különös, miért szólítom ezt az idegen urat így egyszerűen Zoltánnak? Hisz alig beszéltem még vele pár szót. Látom magam előtt, amint a kandallóhoz támaszkodva nézi a férfias eleganciájú sporthölgyet, Blendorffnét. Iharossy Zoltán szép fiu, lehet úgy huszonnyolcéves, — magas, komoly, s valami költői szomorúság van nagy, sötét szemeiben. Ugyan mi baja lehet? Pillanatra behunyom a szememet, hogy annál jobban láthassam őt, aztán szinte nyugtalanul ugrom fel: nini, Iharossy Zoltánnak nem állana rosszul a Lancelot hősi fegyverzete! Látom őt benne, — határozottan jobban festene így, mint frakkban. Eh, de micsoda ostoba képzelődések ezek! Iharossy is csak olyan snob, mint a többi, hisz különben nem volna szerelmes abba az angolosra kivasalt és kilakirozott Blendorffnéba. Feküdjünk le!

...Utólag még ide kell írnom valamit. Nagy bünt követtem el. Esti imádságom kellő közepén arra gondoltam: „vajjon kivel táncol most Iharossy?“... Amen. Jó éjszakát.

November 5.

Semmi ujság. Csak a társaság kezd jobban tagolódni, kialakulni. A napi vadászatok után este

felé kezdődik a flirt, s az urak általában három hölgy köré csoportosulnak. Boszton Pistáék Ettával bomlanak, a többiek pedig a Gorszky Ida és a Blendorffné táborában oszlanak meg. Ez a két nő, úgy látszik, halálosan gyűlöli egymást; ugyancsak küzdenek az elsőségért. Blendorffné képviseli Londont, körülötte vannak az öreg Lord, a papa, Dághy, no meg természetesen Iharossy. Gorszky Ida viszont Párist igyekszik megvalósítani a maga udvarában. Dodó, Rádern, a két lord-fiú, meg Frech Aladár kacagnak körülötte, de tán legszerelmesebb belé a hallgatag Laborczy Béla. Azt hiszem, Ida fogja elvinni a pálmát a küzdelemben; az ő udvara egyre nő. Hát könnyű neki, — párisiasan csinos, festett haju, szőke teremtés, telivér jukkermenyecske, azonkívül még elvált asszony is. Sok előny ez egyszerre! Én kevésbé ismerem őt; hozzám nagyon szives, mert egy gavallért se veszek el tőle. Azt hiszem, nincs sok szive.

Ma este ismét hosszasan megfigyeltem Iharossy Zoltánt. Bevalljam? Kissé dobogott a szívem... Oh, milyen hűségesen ült ott Blendorffné mellett! Pedig alig váltanak csak egy szót is, — úgy látszik, ez az igazi szerelem. Vajjon mit szerethet ezen a divatbábon? Megszólítottam:

— Milyen szomorú maga! Miért nem csatlakozik inkább Idához, ott legalább felvidulna kissé....

— Nem lehet, — mormogta busan.

— Miért? Persze, mikor valaki olyan szerelmes...

Elmosolyodott s aztán némán nézett rám egy darabig nagy, sötét szemeivel.

— Maga jó leány, — szólt végre — tudja mit, legyünk jó barátok!

Én, bevallom, elcsodálkoztam, hogy ennyire nem csinál titkot Blendorffné iránti vonzalmából. Megint tanultam valamit: mégis csak nagyon indiszkrétek a férfiak!... De mindazonáltal nem tudnék haragudni Iharossyra. Megbarátkoztunk, nagyon kellemesen elbeszélgettünk. Miről? Minek irjam le, mikor elalvás előtt ugysis még százszor is át fogom gondolni szavait?...

November 6.

Csitt!... Ma olyan titokzatos és kalandos valaminek jutottam a nyomára, hogy reszket a toll a kezemben, ahogy leirom. Ha titkos írást tudnék, okvetlen azzal jegyezném föl... Hogy is történt hát? Ma pihenőnap volt s a társaság nem tudva mit csinálni, a délelőtti folyamán felfedező-utra indult a kastélyban és sorra járta annak régi zugait. Én Blendorffné mögött Iharossyval haladtam s mikor az öreg bástya könyvtárszobájából kifelé indultunk, kissé hátramaradtam. Vajjon észreveszi-e Zoltán? — kérdeztem magamtól, — s vélem marad-e?... De nem maradt vélem, vissza se fordult, csak ment Blendorffné után. Leirom őszintén: igen elkeseredetten maradtam magamra a boltives, ódon teremben. Menekülni akarva a vigasztalan jelenből, gyermekéveimre gondoltam vissza, mikor még a jó nagypapa lábainál játszadoztam

itt az öreg foliánsok közt. A nagypapa igen tudós ember lehetett, onnan gondolom, mert még a papa is félt tőle és még ma is önkéntelenül lábujjhegyen megy el a könyvtár vasajtaja előtt. Itt dolgozott ő s csak engem türt meg maga mellett. Micsoda szörnyeknek tetszettek nekem akkor régen ezek az óriási földgömbök és fizikai gépek! Mennyi rémmesét képzeltem el hozzájuk, de a könyvekhez is! Kötésük szerint szerettem őket, vagy féltém tőlük. Szerettem például az aranyos és fehér költőket, Schillert, Goethet, Racinet, de valósággal rettegettem az alatt álló, vaskos, fekete kodexektől. Főleg attól az egytől ott a sarokban... a „Szent Jeromos kommentárjaitól.“

Gondoltam, annyi év után megnézem most még egyszer ezt az öreg könyvet. Odamentem, de ime, ahogy kihuzom, egyszerre csak kiesik belőle valami papiros a földre. Felveszem: egy darab egészen modern levélpapiros, — szinte éreztem rajta, hogy ezt most egy negyedórával ezelőtt csusztathatta be valaki a kodex lapjai közé. Kinyitom: egész friss rajta az írás... Szívem úgy kezdett dobogni, hogy alig tudtam elolvasni: „Imádott angyalom, csak annyit, hogy szeretem magát, szeretem, s meghalok egy csókjáért! Micsoda nagyszerű eszme is volt ez magától, hogy ittlétünk alatt ebben az öreg kodexben levelezzünk! E vadász és báli sokadalom közepette, hol pillanatra se lehetünk nyugodtan, a jó Szent Jeromosra bízom szerelmem titkát, hozzá fohászkodom: indítsa könyörületre irántam szeszélyes szívét. Csak egy csókot,

— mondja, nem láthatnám egy percre a sötét folyosón este, vagy tán biztosabb volna, ha szobájába besurrannék? Oh, írja, mondja, bizonyítsa, hogy szeret...“

Nekem a fejem kábult: szobájába akar besurranni?... De minek? Persze, hisz egy csókot akar tőle, maga mondja. De ki írja ezt és kinek? Tovább olvastam: „elferditettem irásomat, amint látja, — még ha rátalálnak is e levélre, nem jönnek rá titkunkra...“

E percben siető lépteket hallottam kívülről. Csak annyi időm volt, hogy a levéllel együtt visszaállítsam Jeromost a helyére. No, most tán megtudok valamit!... Óvatosan, mint egy tolvaj ki lép be? Nem más, mint Gorszky Ida!... Pillanatra meghökkent, el is pirult.

— No, mit csinálsz itt, kicsikém?

— Semmit... keresem a társaságot.

— Én is, aranyom! Csak eredj előre, megyek, utánad.

Ügyetlenül kisompolyogtam. De nem hagytam ám magam csak úgy könnyen lefőzetni! Tudtam én, hogy van ott egy rozsdás lyuk a vasajtón... meglestem Idát s láttam, mint huzza ki a levelet az öreg könyvből, s mint csusztat a helyébe egy másikat... Alig vártam, hogy egy alkalmas pillanatban visszasurranhassak a könyvtárszobába. Csakugyan egy másik és sokkal rövidebb levél volt Jeromosban, — ismertem az Ida irását, de magam is elcsodálkoztam, hogy milyen gyakorlatlan tudta elferdíteni betűit! Sebtiben futottam át

a kusza sorokat: „Kedves barátom, miután maga olyan kíváncsi és türelmetlen, hát jó, leirom ezt a szót: szeretem magát, és egyszersmind bevallom, hogy most már magam is szívesen megadnám magának a kért csókot. Tán nyilik is majd alkalom, de most egyelőre semmi vigyázatlanság, semmi kalandos terv! Mit gondol? Én tisztességes asszony vagyok! Irjon a mondott időben mindennap: írja, hogy szeret. Szeretem hallani“... Alig tudtam tovább olvasni, — látatlanban is már sajnálni kezdtem az Ida áldozatát. Oh, de borzasztók is ezek az asszonyok! Megfogadtam, hogy nem leskelődöm többet erre a szerelemre, aztán menekültem...

November 10.

De hát kicsoda az Ida imádója? Még ma is ezen töröm a fejemet... Hiába fogadtam meg, hogy nem nézek bele többet Szent Jeromosba, nő vagyok én is, győzött bennem a kíváncsiság s belopódtam a könyvtárszobába mindjárt másnap. Folyik a levelezés és én elolvastam az utolsó négy napnak mind a nyolc levelét! Csak azon csodálkozom, hogy kémkedéseim közepette nem találkoztam többet Idával, még kevésbbé pedig rejtelmes imádójával. Roppant óvatosak lehetnek...

Mi e levelek tartalma? Könyörgések, sürgetések a férfi részéről, kábul a fejem, még a szívem is dobog, ha forró vallomásaira gondolok, pedig sokat nem is értek belőle, Ida részéről pedig kacér játék és ernyesztő hitegetés. Oh, hogy bámulom őt esténként! Micsoda színészi tehetség, hány embert

bolondit el egyszerre!... De hát ki a levelező? Sorra veszem udvarlóit: se Rádern, se Frech Aladár nem tudna ilyen epedő szerelmes lenni, Dodóról meg sejtem, hogy nem tölténé ilyen bizonytalan problémákkal az idejét...

Csak Laborczy Béla lehet. Ő napról-napra busabb és már lassankint olyan alakká növi ki magát Ida mellett, mint Iharossy a Blendorffné oldalán. Ma este végre megszólítottam Laborczyt:

— Szerelmes, ugy-e?

Ő rám nézett, aztán nyíltan megmondta:

— Az vagyok...

Megint egy tanuság: hiába, nincs diszkrét férfi a világon!... Vigasztaltam őt, ahogy tudtam, de a levelezésről még ma nem szóltam neki.

November 11.

Beteg vagyok, nem tudok hosszan írni, csak röviden vetem papírra a rettenetes fölfedezést... Oh, árulás, gyalázat! Drága naplóm, még neked se vallottam meg, és voltaképp magam is csak most látom, hogy az utóbbi napok alatt mennyire mentem Iharossy iránti rokonszenvemben, gyöngeségemben... Olyan álmodozó édesen tudtunk beszélgetni együtt. Oh, a rossz ember, rászedett engem, egy szegény hívő, fiatal leányt! Mert hisz nem Laborczy az Ida imádója, nem, nem!... Elmondom, hogy történt.

Előrebocsátom, hogy a két versenyző asszony udvara közt már akkora az ellentét, hogy a Blendorffisták már alig beszélnek többet a Gorszkys-tákkal. Dodo tréfásan szítja viszályt, de mégis kelle-

metlen a dolog és én ma este szokott beszédünk alatt szóltam is Iharossynak:

— Nézze, tudom, hogy maga másba szerelmes, de menjen át már egyszer Idához, udvaroljon neki is egy kicsit...

Felkacagott.

— Dehogy megyek!

— Nézze, tegye meg. Amióta itt van, még úgy se szólt hozzá egy szót sem...

— De minek, mikor itt magával olyan kellemesen beszélgethetek?

Rámpillantott, töprenkedve, bánatosan, mintha küzdött volna magával. Én boldog voltam... Csakhamar azonban általánossá lett a társalgás. Az Isten tudja, hogyan, a védőszentekről kezdtünk beszélni és mindegyikünk elmondta, hogy ki a patrónusa. Végre Iharossy is megszólalt. Szokatlan hangosan jelentette ki:

— Az én védőszentem Szent Jeromos, igen, hölgyeim, szokatlan patrónus, ugy-e?...

Aztán egészen váratlanul átkiáltott a szalón tulsó sarkában székelő másik táborba:

— És az öné, nagyságos asszonyom? Tán az öné is Szent Jeromos?...

Pillanatra találkoztak a szemeik. Iharossy szenvedélyes komolyan nézett, Ida kedvetlenül. Végre elnevette magát a szőke asszony.

— Oh, nem!... — És halkan hozzátevén, de én meghallottam: — „már nem... Ez a Szent Jeromos csak kellemetlent hozhat az embernek, ugy-e, Dághy?“...

Én azt hittem, a villám ér. Alig tudtam tisztességgel kitántorogni a szalonból. Ah, hát nem Laborczy, hanem Iharossy az Ida imádója! Bezárkóztam szobámba és most vad gyönyörrel huzom meg a pennát: gyűlölöm, megvetem őt!... Szinte undorodom tőle; a leány büszkesége háborodik fel bennem, hogy is lehet egy férfi ilyen komolyan, ideálisan szerelmes egy asszonyba, (pláne egy elvált asszonyba), aki már másé volt? Dodo egy multkori odavetett megjegyzése jut az eszembe, szégyenlem leírni, de azért mégis leirom: „bizony, olyan az, mint mikor valaki nem új ruhát vesz, hanem másnak a viselt frakkját huzza fel...” Az ilyen komoly szerelemre csak nekünk, lányoknak van jogunk, hisz úgylis annyian vagyunk!... De hallottam az Ida feleletét, úgy kell neki! Ez az én elégtételem. De mit ér ez nekem? Sírok, sírok...

November 12.

Ma nem szóltam hozzá.

November 13.

Ma sem.

November 14.

Ma is megnéztem Szent Jeromost. Ida már két nap óta nem felel az Iharossy sürgető leveleire. Ugy látszik, végképp szakítani akar vele. Este a szalonban Zoltán megszólított, hogy miért haragszom rá? Én feleltem neki, de azért gyűlölöm tovább.

November 15.

Ma végre válasz jött Idától az öreg könyvbe. Újabb tanulság: saját szemeimmel láthattam, hogy

kell szakítani a férfiakkal... Kegyetlen volt az Ida levele, egy szóban ennyi: „elég volt a mulatságból, ne alkalmatlankodjék tovább“... Ahogy olvastam, pillanatra a bosszu vad gyönyöre töltött el, de aztán habozni kezdtem. A vége az lett, hogy hirtelen zsebrevágtam, elsikkasztottam az Ida e kegyetlen bucsulevelét. Tán nem lett volna szabad, — de megsajnáltam Iharossyt. Ne olvassa ő ezeket a szívtelen sorokat... Megsajnáltam őt, — de azért gyűlölöm tovább.

November 16.

Megjöttek Szoborházyék. Ida, mintegy új életre ébredve, életre-halálra flirtel a hülye Stefi gróffal a szalon sarkában. Zoltán kétségbeesetten nézi ezt és velem foglalkozik, nekem udvarol. Olyan sápadt, olyan beteg szegény, — tudom, hogy csak Idát akarja féltékenynyé tenni velem, de azért nem haragszom többet rá. Nagyon szenved...

— Sose udvaroljon nekem olyan nagyon, — sugom neki, — úgy is tudom, hogy maga nem szerelmes belém.

Ő megdöbbenve néz rám. Megragadja a kezemet; látom, küzködik magával.

— Oh, pedig, hogy tudnám szeretni magát! — mondja végre, — ha elmondhatnék magának mindent...

Szinte megijed a szavaitól. Én sürgetem:

— Mondja!... Mi baja?

Tenyérébe hajtja a fejét:

— Egy levelet várok...

Nekem nagyot dobbant a szivem.

— No, talán megkapja holnap...

És most itt ülök és magam is megdöbbenek attól, amit teszek. De az embert határozottá, vakmerővé teszik a körülmények. Az Ida kegyetlen bucsulevele helyett az ő irásával és az ő nevében egy másik levelet írok Iharossynak. Pompásan utánzom a szép asszony betűit: „Kedves barátom, — tréfa volt az egész, ha szépen megkér, szívesen megbocsátok. Holnap este vacsora előtt várom a fenyves lócájánál.“ Ugy-e, borzasztó, amit írok? De már késő, az éji csöndben már ott is voltam a könyvtárban, s becsusztattam a levelet a Szent Jeromos kommentárjaiba...

November 18.

Oh, boldogság!... Drága naplóm, utoljára veszek a kezembe. Tegnap óta százszor is elmondtuk, újra eljátszottuk Zoltánommal azt a kedves komédiát... Én ott ültem az Ida hosszú, prémes köpenyében, (ma se tudom, hogy mertem felvenni!) a lócán és reszkettem, mint a nyárfalevél. Zoltánom jött a sötétben sietve, de ahogy elémbre ért, egyszerre megdöbbenve állt meg. Láttam, küzd magával, — végre bosszusan kiáltott fel:

— Hát tréfa volt az egész? Nem kérek többet belőle. Amikor idejöttem, még szerettem magát, de most úgy érzem, felébredek... Bucsuzzunk, — Isten áldja!

Félve nyujtottam feléje a kezemet.

— Meg is mondom, — folytatta Zoltánom, — hát igen, mást szeretek... De mi ez, — kinek a keze ez?

Én felsikoltok, ő tovább faggat. „Mentő angyalom!...” Aztán csak arra emlékszem, hogy édesen átkarolt. Hogy is mondta?... Jaj, épp itt a vőlegényem a hátam mögött, s nem hagy irni... Hogy is mondta?

(E szavak alatt erőteljes férfi kézzel ez áll):
— Így ni : szeretem magát, aranyos Fannykám !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HÁZASSÁG EGY NAPRA.

A trouville-i kaszinó terraszán ültünk. Szép nyári éjszaka volt, — kacaj, káprázat mindenfelé, selyemsuhogás és szerelmes illatok a légben... Vig párisi társaság verődött össze asztalunk köré: írók, divatos színésznők s pár amerikai festő, kik pezsgő boulevard-szellemmel tárgyalták a színpalak és műtermek pletykáit. Nem tudom már, hogy esett, de a sok kalandos élc után egyszerre a házasságról kezdtünk beszélni. A bohémek kedvetlenül vontak vállat, a színésznők pedig felsóhajtottak. Utoljára is bármennyire büszke egy művésznő a szabadságára, vannak pillanatok, mikor szinte irigykedve gondol a nyárspolgár-feleségek családi boldogságára! Érdekes volt hallgatni, férfiak és nők milyen furcsa szemrehányásokat tettek egymásnak...

— Eh, hagyjuk el, — szólalt meg végre a szép fekete Aimée Martial — az ember mindenbe bele nem kószolhat... Önök nem házasodnak, mi nem megyünk férjhez, — ez rendben van. Mondjuk: nem érünk rá!... De miért nem házasodnak

mások, akik ráérnek, pénzük is van hozzá? Itt van például a báró ur!

Az öreg bankárra néztünk. A vén filozóf szerényen szürcsölgette volt tejét és most szinte zavartan pillantott fel a társaságra. Tipikus bankár volt, úgy, ahogy az élclapok rajzolják a pénzfejedelmeket, de emberi érzéssel teli, jóságos szemek tették nemessé a különben tán rideg arcot. Milliói dacára igazi bohém tudott lenni és mint „kollégát” évek hosszú sora óta szívesen látták a művész-társaságban. Persze ahol módjában állt, önzetlenül sok jót tett mindenfelé.

— Igen a báró ur! — ismételték az asszonyok és komikus haraggal támadtak rá mindannyian.

— Én házasodjam meg? — védekezett ő mosolyogva — én, akinek minden vagyonom mellett már csak tejet szabad innom?

— No hisz még csak az kellene, — kiáltott fel egy fiatal ujságíró, — hogy olyan jó gyomra is legyen mint nekünk, akiknek nincs mit ennünk! Ez a kiegyenlítő igazság a természetben... De miért nem nősült meg annak idején?

A báró elgondolkodott. Aztán az asszonyok nógatására végre vallani kezdett.

— Hiszen ha éppen tudni akarják... — kezdé — voltam én már egyszer férj, de csak egy napra házasodtam meg...

— Egy napra!

Az öreg bankár maga nem dohányozott többé, de tárcáját azért udvariasan tette elének és mi rágyujtottunk.

I.

Régen történt, a második császárság legvégén, — hej, Istenem, vigabb volt akkor a világ!... Lássák, én sokkal költőibb szerelmeket éltem át, mint amilyeneket a mai poéták leírnak, — pedig hát én sohasem voltam lírai költő, csak bankár és a bankárokat ugy-e csak a pénzükért szokták szeretni? De térjünk a dologra. Sok divatos szerelmeim után egy napon végre egy bájos kis barátnőre tettem szert. Ah, hölgyeim, ha az írók annyira el nem csépelték volna már ezt a témát, azt mondanám, — ő volt az utolsó grisette! Szerény, kedves és szenvedélyes, s mindenekfelett meg volt benne a nagy titok: mindennap új tudott lenni, mindennap más tavasz volt a mosolyában...

Ma persze már rég lebontották azt a félreeső kis utcát, melynek egyik kalaposboltjában az én Louisonom dolgozott. Meg kell azonban sugnom önöknek valamit, — mi akkor (boldogult Napoleon császárunk példájára!) nagyon szerettük az alakoskodást s én mindig aféle elvadult bohémnek öltöztem át, mikor ebbe az utcába jöttem sétálni. Megismerkedtünk... képzeljék el annak a bankárnak az örömét, aki végre azt látja, hogy maga magáért szeretik! Egy hétig laktunk együtt a Quartier Latin legkisebb padlásszobájában. Aztán egy reggelen szó nélkül átvittem őt a Champs-Élysées egy már teljesen berendezett kis palotájába. Látták volna csak, mint alakult át a Hamupipőke pár óra alatt hercegkisasszonnyá! Gyönyörűség volt nézni... Higyjék

meg, ebben a mesés alkalmazkodási képességben van a mi párisi nőink titka ; — a legutolsó kis varróleányban is egy marquise szunnyad : ma még koplal, holnap egy gazdag ur révén már mint grande dame fogad egy kis palotában s két hónap múlva éppen oly jókedvűen tér vissza kalaposboltjába. — Nos, barátaim szörnyen gratuláltak sikerült ötletemhez. Nekem lett a legcsinosabb kis barátnőm Párisban ; ahogy izléses ruháiban tovaröbögött fogatján, igazán büszke voltam rá.

De Louison még se volt egészen telivér párisi leány. Nagyon beletalálta magát a fényűző életbe, de a pünkösdi királyság első mánora után ahelyett, hogy könnyelműbbé és követelőbbé vált volna, — gondolkodóvá, szinte szomorúvá lett. Persze én nem játszottam többé a romantikus bohém szerepét, ő is más valakivé alakult át, — az Isten tudja ! nem igen ismertünk többet egymásra. A következő hónapok alatt fontos ügyek vették igénybe figyelmemet s az igazat megvallva, nem sokat foglalkozhattam vele. Csak azt láttam, hogy a kis Louison egyre csöndesebbé lesz s lopva mind bánatosabban néz rám, mintha a gondolatokat akarta volna kitalálni : mit tegyen ? mivel tessenek nekem ? ... Engem mulattatott a kicsike érzélgőssége s hanyag kedveskedésekkel nyugtattam meg őt. De ez mintha még jobban elszomorította volna. Odakint a divatos életben, ahol a gazdag bankár kedvesének kellett lennie, kacagott és vig volt, de otthon álmodozva egész délutánokon át elült a szobában és titokban dolgoztatott, akár kalapos-

leány korában. Hogy elpirult, hogy kért bocsánatot, ha rajtakaptam! Barátaim most már gunyosan gratuláltak, hogy „milyen házias szeretőm van”... Én vállat vontam, de olykor már magam is sajnálni kezdtem a jó kis Louisont. Azt mondják, ez rossz jel, ugy-e? Hanem azért szép csendesén csak éldégtünk tovább.

Majd egy éve voltunk már együtt, — akkor történt, hogy egy este hazatérve, könyekben találtam a kicsikét. Amint meglátott, félénken szedte össze magát.

— Bocsáss meg, nem sirok már... mormogta és zavartan dugdosott előlem egy levelet.

— No mi baj? — kértem vigan.

Szinte könyörgőleg nézett rám.

-- Édesanyámtól kaptam levelet...

Elnevettem magamat. Olyan bolond percem volt, hogy majd azt kérdeztem tőle: hát neked édesanyád is van?

— Hát aztán mi van azon sirnivaló?

— Holnap délben érkezik Párisba... Istenem, pedig hányszor irtam már haza Bretagneba, hogy ne jöjjön!...

— Minek irtál? Hiszen csak hadd jöjjön el látogatóba!

Louison kinosan tördelte kezeit.

— De... de mit fog szólni, ha így talál?...

— Hát örülni fog hogy jól megy a dolgod!

Vigasztalanul rázta a fezt. Végre kimondta a nagy szót:

— Szegény anyám, ő azt hiszi... én azt

írom neki már egy év óta, hogy férjhezmentem és boldog vagyok!

Meglepetve néztem rá. De ő, mielőtt magamhoz térhettem volna, könyörgőleg ragadta meg a karomat.

— Légy jó hozzám... az Istenre kérlek, ha itt lesz édesanyám, arra az egy napra tégy úgy, mintha a feleséged volnék!

Pillanatra nem tudtam, mit mondjak, de azután elnevettem magamat. Szörnyen megtetszett nekem ez az eredeti gondolat. És milyen szerényen és kedvesen mondotta Louison! Szívbeli gyöngédséggel szoritottam magamhoz.

— No, ez legyen a legkisebb gondod! Holnapra a férjed leszek — és szívesen fogjuk fogadni a mamát!

Azonnal becsengettem az inast:

— Holnap egész nap bárónénak fogja szólitani a kisasszonyt, — érti?

II.

Ah, hölgyeim, felejthetetlen egy színjáték volt az!... Kint vártunk a vasuton mind a ketten. Már azt hittük nem is jön, mikor végre Louison felsikoltott. A harmadik osztályból nagynehezen kiszállt egy törődött félparasztasszony és letéve batyuját, tágra nyitott szemekkel bámult széjjel a zsivajgó világban. Louison hozzárohant, összevissza csókolta, de az öreg asszony nem ismert rá, sőt zavara még nagyobb lett, mikor én hozzájuk csatlakoztam.

— Ismerj már ránk anyám! — kacagott a kicsike s aztán dadogva tette hozzá: itt a... férjem!...

Anyja, mintha álmodnék, bámult hol rám, hol a leányára. Lassan összetette a két kezét és fonnyadt ajkai motyogni kezdtek valamit. Azt hiszem imádkozott. Végre kenetteljesen megszólalt:

— Örök dicsőség a mindenható Istennek!... Oh én boldog anya, hogy ily boldogan láthatlak benneteket gyermekeim!

Mielőtt egyet gondolhattam volna, már zokogva borult a nyakamba. És nem olyan rövid, nagyvilági csók volt az, — csókolt engem az öreg paraszt-asszony legalább öt percig egyhuzamban. Pár ösmerős nagy szemeket vetett rám, ahogy mellettünk elhaladtak. Louison csitította az anyját, de az öreg néni egyre hangosabban és kenetteljesebben tolmácsolta örömét az egész világnak. Emlékszem, mikor kijutottunk, olyannyira meg volt hatva fogatunk láttára, hogy a bakra akart ülni. Páris utcái egészen elkábitották... Hát még mikor haz értünk a Louison kis palotájába! Mindenáron le akart pihenni a kapus fülkéjében, alig tudtuk vele elhíttetni, hogy csak odafent az emeleten kezdődik a mi lakásunk. Végre mégis úgy, ahogy megnyugodott és akkor magukra hagytam őket a leányával. Nem tudom, mit beszélhettek, de mikor két óra múlva beléptem, sirva találtam mindkettőjüket. Louison hálásan pillantott rám, anyja boldogan bólingatott felém.

— Bizony anyám, — suttogá a kicsike, — nincs több olyan jó ember a világon, mint ő!

— De neked is aranszived van ám, leányom,
 — bólintotta az öreg asszony, — megbecsülhet
 téged is! Oh be szép pár vagytok, — hogy össze-
 illetek!

Louisonra néztem. Magam is elbámultam,
 milyen bensően meleg, új érzés fog el a láttára...
 Egy új Louison volt az, akit most megláttam.
 Milyen megható tisztelettel bánt az anyjával, —
 milyen házias szorgoskodással járt-kelt a lakásban!
 Magam sem tudom, hogy esett, de egyszer utána
 lopódtam a másik szobába s megőleltem, gyöngéden
 megcsókoltam.

— Ugy, ugy, szeressétek egymást, — intett
 nekünk a másik szobából az öreg asszony. —
 De azután lassan elkomolyodott „anyósom“ s
 leülván mellém, kötelességszerűen kezdett kérdezős-
 ködni foglalatosságaim felől:

— Hát, édes fiam, mit is dolgozol te voltaképp?
 Ugy-e mindig irsz és számolsz, akár csak a mi
 jegyzőnk?...

Már nem emlékszem micsoda tréfás felele-
 tekkel nyugtattam meg őt... De az idő mult s
 én azt ajánlottam Louisonnak, kocsizzunk ki a
 ligetbe s menjünk bevásárolni. Az öreg asszony
 egyik ámulatból a másikba esett. Hát még a nagy
 áruházakban! — eleinte nem akart semmit elfogadni,
 de azután bezzeg az egész kirakatot megvette
 volna! Én persze örültem s igyekeztem ajándé-
 kokkal elhalmozni őt... De egynapi házasságomnak
 legkedvesebb része volt mégis az estebéd. Hárman
 ültünk az asztalnál s e kis családi kör vigsága

igazán meghatott engem. Pezsgőt töltettem a poharakba s az öreg asszony könyezve koccintott boldogságunkra. Louisonra néztem s ő olyan önfeledt gyöngédséggel viszonzta pillantásomat, mintha abban a percben ő maga is hitt volna anyja szavaiban. Aztán csak annál jobban elkomolyodtunk. Anyja pillanatra csodálkozva nézett ránk, felkelt s szeretettel tette a leánya fejére a kezét. Baljával engem huzott oda.

— Tudom, mi a bajotok, — mormogá, — nincsen még gyermek a háznál. No, majd lesz — Isten megsegít. Imádkozni fogok érettetek...

III.

Másnap reggel kikisértük a vasutra a jó öreg asszonyt. Mikor a vonat eltűnt szemeink elől, — szó sehogy sem akart ajkainkra jönni, csak kezét kézben tartva, csöndesen indultunk el kifelé. Szótlanok maradtunk a kocsiban is és voltaképp csak akkor mertünk egymásra tekinteni, mikor ismét otthon voltunk. Abban az ebédlőben, ahol tegnap este olyan családias boldogságban tettük bolonddá azt a szegény anyát. Annyi minden mondanivalónk volt, hogy szó meg se bírta, hát csak egymás karjaiba borultunk.

— Louison, — szóltam végre, — ugy-e, hogy nem csaltuk meg jó édesanyádat. Hadd maradjon tréfának a tegnapi, de a jövőben légy igazán az én kis feleségem...

A báró elhallgatott.

— Nos és aztán? — sürgette Aimée Martial türelmetlenül.

— Nincs több aztán... — felelt az öreg bankár szomoruan, — kész volt már a kelengye is... de hát a Louisonoknak nem sorsuk a házasság. Meghalt, mielőtt megesküdhattünk volna. És egynapi házasságom után nem volt lelkem hozzá, hogy amit a kis Louisonnal elkezdtem, azt mással folytassam...

Országos Széchényi Könyvtár

MEGÖLTE A TAVASZ.

A Café de la Paix előtt beszélgettünk. Egyike volt azoknak az édesen lankasztó tavaszi estéknek, amikor a télből vetkező Páris még nem ébredt fel egészen, mikor még didergő kebellet álmodik farsangi mámoráról, de már mosolyogva rázkódik össze a kikelet első szerelmes lázától. Felséges pillanat ez: nyugtalan vágyak, kábitó illatok erjednek a légben s mintha millió csók szállana világgá a csapongó szellőben. Az öregek szemében naiv öröm csillan fel, de a fiatalok a visszatartott szenvedély komolyságával, szinte ellenségesen néznek minden asszonyra. Ők a tavasz hősei, rájuk várnak a szerelem csatái: akaratlan és kihívóan méregetik egymást, mert hisz minden férfi vetélytárs e percben...

S ezernyi sokaság hömpölyög tova a boulevardon, az új élet tavaszi hulláma lüktet át rajta. Az asszonyok zavartan mosolyognak s remegő kézzel emelik szoknyájukat... Olyan sokat ígérő lankadtsággal sétálnak tova, olyan művésziesen rendetlenül vannak megfésülve, hogy az ember önkénytelen arra gondol: szerelemről jönnek, vagy szerelemre mennek mindannyian... Ahogy el-

haladnak, a szellő melegen csapja arcunkba meg-bomló vörös hajuk illatát...

A herceg felsóhajtott. Elegáns alakja, mely a hires gardéniás *redingote*-ba burkoltan, ma is olyan fiatal és nyulánk maradt, mint hajdan, mikor még a III. Napoleon legszebb gárdistája volt, e pillanatban kissé összeesett. Nemesen keskeny arcára szokatlan homály borult. A hatvan éves Alkibiadesz egy percre igazán öregnek látszott.

— Mennyi szerelem, mennyi élet! — mormogta elgondolkodva. — S ki hinné, hogy ez a tavasz nemcsak életet adni, de ölni is tud?...

Csudálkozva néztünk rá.

A herceg emlékeibe merült. Monoklija, mely széles, fekete szalagon függött, kiesett a szeméből; keztyüs kezével szórakozottan érinté még mindig hódító, de már hófehér bajuszát.

— Eszembe jut valaki, — szólt aztán — egy egészen fiatal teremtés. Csak azt mondhatom róla, hogy: megölte a tavasz...

*

Ugy hívták: Mirette... Sohse hallották önök ezt a nevet? Ah de Istenem, hisz önök még fiatalok s régen történtek e dolgok nagyon. Pár évvel Sedan előtt... akkor, mikor még egy ragyogó farsang volt az egész Franciaország s egy babyloni orgia ez a ma oly komor Páris. Ah uraim, nem tudja a mai józan nemzedék többé, hogy mint mulattunk mi, kik akkor fiatalok voltunk, a második császárság alatt!...

Ugy hívták: Mirette — és egy hónapig volt a mulató Páris királynője. Mosolyognak? Sok volt ez akkor! Mi nem éltünk olyan lassan, mint a mai *bourgeois* Páris. Hamar feledtünk, de legalább mindig friss pezsgő és új mámor volt a serlegünkben... De valamit még se felejtettem el: azt a premièret abban a rég letűnt boulevard-színházban, melynek ma már a nevét sem tudom többé. Csak arra emlékszem, hogy a Morny herceg alvilági társaságában bizalmasan úgy hívtuk „Sodoma“... Ott volt akkor a császár is. Ő felsége nagyon szeretett így inkognitóban mulatni. S ott volt a Morny egész gavallér-bandája, köztük jó magam is. A hirhedt *Vénust* adták: egy olyan pokoli jókedvű és eszeveszetten ledér paródiáját a görög istennőnek, amelyet a mai komor Páris előtt többé nem mernének előadni... Mintha most is látnám, Morny mint hajlik oda a császárhoz s nyújtja át neki a látcsövét. Ő felsége előredől a páholy függönye mögül, hogy reszket a keze, mily mohón nézi a „Sodoma“ új Vénusát! Le nem vette róla a szemét az egész előadás alatt...

Miféle csudás szépség lehetett hát ez az új csillag? kérdik önök. Mennyire csalódnak! A császár példáját követve, mi is felvettük a látcsöveinket.

Egy vörös haju, borzas gyermekleány táncolt ott a színen. Ah uraim... Olyan kicsi, olyan sovány, olyan fejletlen volt az istenadta, hogy a szem — izgató kétségében — bizvást tarthatta valami vásott, rossz fiúnak! Alig lehetett több tizenöt évesnél... Vénus istenasszony? Megőrült ez a szinigazgató? Micsoda

illetlen és ördögi paródiája ez a szépségnek és a szerelemnek? Pillanatra veszedelmes vihar vonult át a nézőtéren. Azomban csakhamar kitűnt, hogy az a színigazgató még se volt olyan bolond. Első látásra, mondom, kacagnia kellett mindenkinek. De higyjék meg, nem sokáig tartott ez a nevetés. Az emberek szinte elszégyelték magukat, hogy így kikacagnak egy kis leányt. Sajnálni kezdték... De nem az a bizonyos megölő részvét volt ez, hanem valami sajátságos érdeklődés, amiből minden lehet.

A férfiak különös mosolylyal vették fel újra látcsövüket és — nem tették le többet. Itt volt a veszedelem. Bizarr látvány volt az : hogy tudott megőrizteni egy tizenöt éves leány ezer embert... A sajnálkozásból meglepett érdeklődés lett, ebből valami izgatott ámulat, ebből pedig végre olyan bűnös bűvölet, hogy egyszerre, mint egy villámcsapásra, elemi erővel tört ki a tetszés, a tökéletes siker taps-orgiája. A férfiak kezében reszketett a látcső... S a nők? Mikor a férfiak megszűntek kacagni, elmúlt a részvétük és jó kedvük s zavartan kezdték fodorítani ajkaikat. Némelyek még gyűlölködő kíváncsisággal néztek a színre, mások méltatlankodva keltek fel. Hja, olyan diadalmas romlottságot éreztek ki ezek az Empire-dámák a csepp leányból, amelylyel ők nem versenyezhettek...

Hisz ami ugy meglepte, s olyan elemi erővel nyűgözte le Párist, az épp az volt, hogy : hogy férhetett el egy fejletlen gyermektest ily csepp térfogatában ennyi csábítás? Ahogy rögtön mondták : egy „sodomain pilula“ volt ez a teremtés... Értsék

meg: nem a *szerzett* és szorgalmasan kitanult romlottság volt ez, hanem az az *ösromlottság*, amely ott tenyészik a párisi külvárosok szennyes, sötét sikátoraiban és — *sohasem ösmerte az ártatlanságot*... A görög istennő fátyolpalástjában ott kacagott, ott ölelkezett, ott táncolta a kankánt ez az utcáról felszedett leány s oly ösztönszerűen ledér volt annak a fejletlen testnek minden mozdulata, hogy a közönség ámult-bámult. Nemcsak az ártatlanság naivságának van meg a maga bája: a naivság a bűnben tán még rettenetesebb varázsszal hat... Hisz voltaképp kacagtató paródia volt mindaz, amit csinált, de a kacaj mögött, egy elvétett mozdulatnál, fojtott vágyak ébredtek fel a tömegben. Mert ami más fajnál majdnem lehetetlen, az élces franciánál a kacaj, még a gunykacaj sem zárja ki a szerelmes lendületet... Mi, világfiak, megdöbbenve gondoltuk el: mi lesz ebből még, majd ha megnő?

Mozgékony volt, mint a kénese: látcsöveimmel alig tudtam csak egy pillanatra is rögzíteni örökös fintorokba torzuló arcát. Micsoda szeszélyesen rendetlen arc! Písz orr, gúnyos és érzéki nagy szája... Határozottan rut volt, de minden szépségnél veszedelmesebben hatott ez az ördögi rutság. Csak óriási szemei voltak szépek: azért is hívták „Mirette“-nek, mert ez a szó a külvárosok tolvajnyelvén tudvalevőleg „szem“-et jelent... Olyan opálos zöldek voltak e nagy szemek, mint az abszint és úgy is részegítették meg, mint ez a bűnös ital. A császár nem vette le a szemét róla. És Mi-

rette látta ezt. A végén, mikor Vénusnak a Vulkán karjaiból a Jupiter egészségére kell innia, merészen tartotta serlegét a császár felé és *canaille*-hangon kiáltott fel hozzá:

— Mit nekem az Isten, a Caesar szerelmére iszom!...

S ujjával egy csókot libbentett fel hozzá. Mindenki elrémült. De, uraim, hogy rövid legyek, Mirette mégis megnyerte a csatát.

*

A herceg egy cigarettára gyujtott. S aztán így folytatta:

— Diszkrét és előkelő botrány lett a dologból. Egy hétig beszélt Páris a *premièreről*, a Mirette felköszöntőjéről s mire a hét végén elfeledte az esetet, akkorra már a szerelem királynőjévé lett a vásott kis leány. Egy palotában lakott a Champs-Elysées-n. Hihetetlen egy pályafutás volt ez... Önök azt kérdik, beletalálta-e magát új helyzetébe? Én Istenem: minden párisi divatáros-leány született hercegnő! Nem kell azt modorra és izlésre tanítani, csak fel kell öltöztetni, kocsit és palotát kell adni neki! Mikor aztán elutazik a milliomos, akkor megint épp oly egykedvűen áll be a divatáros üzletbe... Nos, a császár után — tiszteletből és mindenekfelett kíváncsiságból — az udvari főméltóságok hódoltak neki. Ezek után a Morny egész alvilági társasága. Morny után pedig a szerényebb sorsuak, a közönséges milliomosok... Négy hétig tartott ez a pünkösdi királyság. Egy Mirette-vihar

volt ez a hónap. Az emberek megrészegedtek a bűn-virágtól s csakhogy darabokra nem tépték a szegény leányt. Divatcikké vált: a világfiak összevesztek, párbajoztak s adósságot csináltak miatta. ... Nos, önök nem fogják rossz néven venni tőlem, ha azt mondom, hogy a hónap végén, egy igen előkelő lakoma alkalmával, véletlenül én kezdtem udvarolni Mirettenek. Egészen véletlenül, amint ez gyakran megtörténik... Én akkor más, nagy kalandokkal voltam elfoglalva s igazán, sohse jártam utána.

Micsoda vihar, valóságos forradalom volt az a vacsora! Hogy is hívták azt a lord barátomat? Azt ajánlotta: miután nem tudunk megegyezni, árverezzük el Mirettet... Csendültek a pezsgős poharak. Mirette kacagott és ivott, tán túlmo'hón hajtotta fel az italt, vagy mi... elég az hozzá, hogy egyszerre borzasztó köhögési roham fogta el. Köhögött szárazon s úgy belerázkódott egész vézna, pici teste, hogy halálsápadtra vált. Ájultan hanyatlott földre, én épp ott álltam s felfogtam karjaimba.

Valahonnan egy orvos került elő a tolongásból.

— Láza van, — mondá — hagyjanak békét ennek a mellbeteg gyerekeknek!...

*

Ott ültem mellette a szomszéd szobában. Szeme be volt hunyva s vézna kis teste egészen elveszett a kanapé párnái közt. Biz' Isten, alig ösmertem rá. Ugy feküdt ott, mint egy halott.

Hogy megfogyott a première óta! Arca hervadt volt, hervadt, mielőtt még virulhatott volna s mégis egy gyerek volt ez! egy gyerek, kinek még játékszer, bábú való a kezébe! ... Hihetetlen, ezután a sápadt semmiség után bomlott volna Páris egy hónapig? Vig zeneszó és koccintás hallatszott át a nagy szalónból.

Felvetette szemeit. És ekkor egyszerre nem volt többé gyermek. Megdöbbsentem. Cinikus fintorral nevetett az arcomba.

— Nini, ki vagy te, Monsieur? A szeretóm, ugy-e?... Jó, hogy tudom. Oh la la!... Hogy hívnak? Mindegy!...

Fehér arca kigyult a borzas, vörös haj alatt. Mintha villanyszikra cikkázott volna át egész valóján... Kacagott, gúnyosan, kihívóan, maróan s e kacajjal egyszerre a nyakamba ugrott.

— *J't'adore!*...

Mondom: nevetett, kinevetett, de ezalatt megcsókolt. Ah uraim... Minden világfinak megvan a maga csók-muzeuma, ugy-e, melyben mint csodás tüzü Kohinoorokat őrzí néhány ritka csók emlékét... Tapadt hozzám s én éreztem, mily forróan szivja magába agyam minden józan gondolatát. Megértettem Páris örületét. Nos, csak annyit mondok: a Mirette csókja volt ez.

Arca égett. Egyszerre aztán — különös volt az — mintha megszakadt volna benne a villam-áram. Elsápadt és mint egy földre ejtett selyemszoknya, összeroskadott. Elkezdett köhögni borzasztóan... Soká tartott az. A végén keservesen el-

sirta magát, úgy, mint az a gyerek, aki a büntetéstől fél. Összetette a két kezét...

Én magamhoz tértem. Elszégyeltem magam. Sohse szoktam asszonyokkal filozofálni, barátkozni, mert az gyöngeség, de most barátilag tettem kezem az övére.

— Ne félj, Mirette, nem udvarlód vagyok én...

Cinikus csudálattal nézett fel rám. Még egyszer felkacagott, gúnyosan, szinte féltékenyen.

— Hát akkor mi vagy, Monsieur? Az egész világ a Mirette szeretője...

— A barátod.

— *Oh la la!* Sajnálak, barátom!

Szigoruan néztem rá.

— Szégyeld magad, te — te vásott gyerek.

Ugy látszik, csak ez kellett neki: egy szigorú szó. Meghunyázkodott, valósággal félni kezdett, mint valami iskolás gyerek. Megbarátkoztunk. És aztán hosszasan elbeszélgettünk.

Hogy is mondjam önöknek? Láttam egyszer gyermekkoromban egy csunya szemétdombot, amelynek rothadó piszokjából egy pompás virág nőtt ki. Azt mondták, ne nyuljak hozzá, mert mérges... Nos, ez volt Mirette. Elmondta az élet-történetét. Nem sokból állt ez. Örökké csak azt a szennyes és sötét külvárosi utcát emlegette: abban mozgott az ő egész gondolatvilága. Egy szűk, fekete utca, amelynek óriási házfalai fent szinte összeértek... soha oda napvilág be nem hatolt. A rendőrség tolvajlámpája volt ennek a világnak a rémes napja... Itt nőtt ő fel s a sikátor mocs-

kos csatornájában játszott a gyermekjátékait. Annak a nagy háznak a legutolsó udvarában laktak ők leghátul. Tolvajok, orgazdák szemétdombja volt az, ahol örökké lóttak-futottak, féltek és halkán beszéltek. Ami legélénkebben megmaradt gyermekkorából, az a guillotinetől való rettegés volt. Anyja kicsi korában abszinthet adott neki, hogy fel ne ébredjen...

— Most már csunya és nem tud keresni. A kórházban van.

— Hát az apád?

— Az apám? — Mirette elgondolkodott. — Nem tudom, melyik volt közülök... Bizonyosan az, aki legtöbbet verte az anyámat. Meg engemet... Ha ez volt, — ennek elvitte a fejét az özvegy, — *la veuve, place de la Roquette*. . . Ha ha ha!

Láttam, kacaghatott volna, de félt tőlem, hát elhallgatott.

— Mirette, — mondám — hogy volt az, mikor te még jó kis leány voltál?

Nem értette. Aztán elnevette magát.

— Én? Sohse voltam én... Mindig ilyen voltam.

Törte a fejét. Valami nagyon okosat akart mondani.

— Tudod, Monsieur, én azt hiszem, én így születtem...

...Azt hiszem, az én „árverelő“ lord barátom hozatta oda éjjel azt a híres professzort. Hoszszasan beszéltem vele a mellékszobában.

— Hogy mi baja?! — mormogta, — minden baja van egy ilyen alkoholba áztatott nemzedék gyermekének! Mesterkéltnak ez csupán, rom ez a gyermektest, melyet csak a bűn tart össze...

Visszamentem hozzá. Alázatosan, félve nézett rám. Nekem nem is tetszett többé emberi lénynek ez a szegény kis Mirette... Olyan öntudatlan volt, olyan naiv a romlottságában, hogy úgy néztem rá, mint valami aranyos, de mérges bogárra, valami furcsa, kis, beteg állatra...

— Beteg vagyok nagyon?

— Beteg vagy, Mirette, de meggyógyulsz.

Egy ötletem támadt.

— Szereted a vidéki életet?

Nagyot nézett rám.

— Szereted-e a mezőt, erdőt, hegyet?

Szeme felcsillant.

— Azt, ahol nincs kövezet, ahol mindenütt virág nő a földből?? És ingyen lehet szakítani?... Ah Istenem!... Sokat beszéltek nekem róla, de én még sohse láttam. Milyen nagyszerű lehet egy olyan hegy!...

— Hogyan? Te sohse voltál még vidéken?

— Soha... A mi utcánkból sohse volt senki vidéken. Sohse voltam Párison kívül. De azért már láttam sok fát együtt. A Père La-Chaiseben, a temetőben...

— Eh, az ördögbe is... Hallgass ide, Mirette. Most rögtön beülünk a kocsimba s én megszököttelek. Megszökünk messzire.

-- Megszökünk!... — Csak úgy ragyogott az arca. — Megszökünk oda, ahol minden csupa virág. De hegyet is látunk? Csupa virágból...

*

A herceg elhallgatott s elgondolkodva támasztotta botja nagy aranygombját ajkaihoz.

— Most is meghat az eset, ha rágondolok, — szólt aztán halkan. — Akkor még nem volt a vasuti összeköttetés olyan jó és sokáig eltartott, míg provánszi birtokomra eljutottunk! Utaztunk egész nap, egész éjjel, másnap déli tizenegy óráig. Mirette az egész uton nem ébredt fel. Halálsápadtan feküdt mellettem a vasuti kocsiban; kis teste lázas, nyugtalan álomban próbálta kialudni annyi álmatlan éj fáradalma. Csak olykor riadt fel egy-egy állomáson.

— A hegy!... itt van már a hegy?

Aztán megint elaludt. Beteg volt ez a gyermek s én éreztem, hogy e végtelen álom után nem pihentebben fog felébredni, de akkor fog csak igazán összeroskadni! És Mirette nem tért magához még akkor sem, mikor már ki kellett szállani. Ölemben vittem át a várakozó kocsiba. Félóraig tartott az ut, ezalatt köpenyem szárnya alatt szunnyadt tovább. Végre megérkeztünk. A kastély lépcsője előtt csak futólag üdvözöltem öreg nagynénémet s aztán az ölembé kaptam az alvó leányt. Milyen könnyű volt! egy selyembe bujtatott sápadt semmiség... Vittem le a kastély előtti óriási gyepszőnyegen mely szelid domborulattal ereszkedett le a himes

völgybe, a folyócskához. Ott lenn a meleg napfényben talpra állítottam Mirettet s költögetni kezdtem.

Hát azóta is gyakran gondoltam rá: tán soha életemben nem láttam olyan szép májusi napot. Csupa virág, csupa illat, csupa duzzadó élet volt minden. Ébredés a párisi orgiák örök éjszakája után! Sohse láttam ilyen kéknek az eget... Fenn a fák közül fehéren mosolygott elő a rokokó-kastély, zöldek voltak a közeli csucsos hegyecskék, a távolban pedig kéken mosódtak el a Pyrenék láncai.

Költögettem, ráztam Mirettet. Ahogy magamhoz támasztottam, meg-megcsuklottak a lábai. Végre, mintha csak az ágyban lett volna, egy nagyot nyújtózott s felvetette a szemeit.

Ah uraim... hogy irjam le ezt önöknek? Csak azt mondhatom: születés volt az, egy új születés! A párisi bűnök mesterkélte lombik-élete után voltaképp most jött a természetes világra, most született meg ez a leány, tizenöt éves korában... Nagyra nyitotta szemét és kitátotta a száját. Esze-lősen nézett körül.

— Mi ez? — mi ez?...

Felpillantott az égre. Akkor láttam csak, mily fehér az arca... Itt a természet szabad fensége előtt szinte szemlátomást hervadt ez a szegény párisi bűn-virág.

— Mi ez?...

— Az ég, Mirette...

— Az ég... Istenem, milyen kék!...

Mohó szomjusággal szivta magába az isteni levegőt. De nem birta szegény kis tüdeje. Elfuladt tőle, mesterkélt léthez szokott szervezetét fojtogatta az az egészséges, friss levegő. Köhögni kezdett, elszédült...

Aztán a földre nézett le. Nézte, mint valami csudát, azt a fekete földet.

— Mi ez? — mi ez?...

— A föld, Mirette...

Térdre hanyatlott s kis kezeivel mohón markolt bele a fövénybe. Kacagott és sirt egyszerre. Mámorosan szagolta a földet s végül telhetetlenül szoritá ziháló, sovány kebléhez. A göröngyök leperegtek selyem ruhájára.

Mosolyogtam.

— Ott vannak a hegyeid, Mirette...

Felsikoltott. Mint a gyermek, tehetetlenül nyujtogatta utánuk reszkető kezeit...

S aztán valami csudálatos örület fogta el. Futott, szaladt, alig birtam beérni, kergette a pillangókat, meg akarta fogni a madarakat, ölelgette a fákat. Minden lépten nyomon meglepetten sikoltott fel. Marékszám tépte és csókolta a virágokat s azután megint kiejtette őket a kezeiből... A folyócska partján értem utól. Nézett le a kristályos vízbe és zokogott keservesen. Felkaptam a karjaimba s vittem vissza.

Az inas egy puha takarót terített le a meleg gyepre. Oda fektettem le Mirettet. Fáradt volt, de mosolygott. Ziháló kebelével feküdt ott a boldog napfényben. Motyogott érthetetlen szavakat s mind-

egyre nyujtogatta, kitárta a karjait az ég, a hegyek, a fák és a virágok felé. Magához szerette volna ölelni az egész tavaszt...

Én az arcára néztem. Milyen változás! Hiszik-e, hogy nem tudtam, ki fekszik ott? Ki ez? A hirhedt Mirette... Lehetetlen. Egy sápadt, csunya kis leányt láttam magam előtt... Tudják-e, hol volt a titok? Az, amit eddig sosem ösmert, — az elkésett ártatlanság költözött bűnös arcára...

Elgondolkoztam. Ahogy ismét ránéztem, láttam, hogy be van hunyva a szeme és reszket egész testében. Mire felvittük a kastélyba, már erősen törte a forró láz...

*

A herceg eldobta a cigarettáját és szomorúan intett a kezével.

— Ah, — keserves napok voltak azok! A kis Mirette nem ment le többet pillangókat kergetni a parkba. Oh, pedig hogy szerette a tavaszt! Vonzotta az, mint a mélységbe lepillantó embert a halál. Csak nagyon forró délben vittük ki olykor a terrasra. Szegény nagynéném! Nem tudom már, mit hazudtam neki... Hogy ápolta ez a szigorú és vallásos öreg tante! Mindig az ágya mellett ült. Nekem olykor eldicsekedett titokban:

— Megtanítottam imádkozni, *mon fils*...

Egyszer játékszert, valami bábut láttam, a kezében vitte a betegszobába.

— Hisz gyerek még szegényke. .

Elnevettem magam. A tante szigoruan nézett rám.

— Nekem ugyan senki se találjon rosszat mondani erről a gyerekről! Sohse láttam ilyen áldott, jó gyereket!...

No én ugyan semmi rosszat nem beszéltem neki Miretteről! Urak, — ma sem értem ezt a csudát. Hiszik-e, hogy a végén magam se hittem többé, hogy ez a párisi orgiák Miretteje?... Csak olykor, mikor úgy magamban elgondolkoztam — — No de hagyjuk.

... Megdöbbsentő volt az. Sohsem láttam ilyen hamar meghalni. Még mindig hallom az orvos szavát:

— Most már úgy is mindegy...

Odabentről a Mirette kétségbeesett hangja hallatszott:

— Megfulok ... vigyetek ki ... levegőt!

Lehányta magáról ágyneműjét s ingadozva tápászkodott fel. Szegény leány, — olyan volt, mint egy szomorú, fehér rém.

— Ki... oda... a tavaszra! Az meggyógyít...

Én magam pólyáztam be meleg takaróba. Ah uraim, — de sovány volt szegény! Egy reszkető kis csontváz, egy tízéves leánynak a váza!... Csak zöld szemei nőttek meg még nagyobbra. És rettegés volt most ezekben a szemekben. Felkaptam a haldokló semmiséget és vittem le a folyócskához. Ott, ahol először feküdt volt. Ott vetettek neki ágyat.

Némán álltunk körülötte mindnyájan. Nagynéném csöndesen zokogott. Diadalmasan szép májusi nap volt; ahogy körülnéztem a napfényben, megborzadtam. Volt valami kérlelhetetlen és kegyetlen ebben a tavaszi pompában.

Szegény Mirette ott vergődött, ott hánykolódott. Lélekzeni akart és már alig tudott. Pedig tágra nyitott szemei az egész kék eget és zöld világot el szeretnék volna nyelni. Tehetetlen tárta ki karjait.

— Virágot...

Oda halmoztunk takarójára egy csomó virágot. Ibolyát, gyöngyvirágot, ami csak a kezünkbe akadt.

— Még...

Hogy ölelte, hogy szorította magához azt a sok virágot! Szegény... pár nehéz könnycsepp gördült ki szeméből. Szivszaggatóan kiáltott fel az éghez segítségért:

— *Printemps! printemps!*

Egyszerre eltorzult az arca. Mintegy revelációban irtózva lökte félre magától a virágokat. Vergődő mellkasa egyre magasabbra emelkedett a kimaradt lélegzet után. Iszonyodva nézett körül a diadalmas tavaszban.

— Megölt ... megölt! ...

Aztán vége lett. Pici fehér halott volt ott a színes, illatos virágok közt...

*

Töprengve néztünk el a boulevard szerelmes áradatára.

— Igen uraim, — fejezte be a herceg, — a természet nem bocsát meg. Nem segít azokon, akik nem ő szerinte éltek. Az a tavasz, mely balzsam másnak, méreg volt annak a bűnnel mesterkélts kis létnek. A szabad napfényben el kellett hervadnia az éjjel nyíló párisi bűnvirágnak. Ugy hívták: Mirette és — megölte a tavasz...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ IGÉRET.

...Önök bizonyára emlékeznek még, pár éve milyen feltűnést keltett a társaságban, mikor azon az őszön Szalánczy Béla ismét a fővárosba költözött. A világnak, mely olyan hamar tud feledni, egyszerre eszébe jutott a híres gavallér, a nagy nőhódító, ki annyi diadalmas szerelme után végre emberére, vagyis asszonyára talált, — nagyon szeretett, ennél fogva nagyon szenvedett s vagy négy éve hirtelen eltűnt az emberek szeme elől. Most heteken át megint csak róla beszéltek a szalonokban; valóságos legendákat terjesztettek erről az ő megrázó, utolsó szenvedélyéről. Az urak inkább azzal az ismeretlen, külföldi asszonynyal foglalkoztak, aki annyira megtörte s olyan hűtelesen elhagyta őt, — a nők viszont Szalánczynak attól fogva folytatott magányos és titokzatos életére voltak kíváncsiak.

Vajjon csakugyan annyit szenvedett az egykori kegyetlen hódító?... Azt suttozták: a szakítás után egy évig bolygott a világban, keresve az asszonyt hasztalan mindenütt, — aztán bezárkózott falusi birtokára, egy erdei vadászlakba s azóta ott élt egyedül keservének. A vadászlak

egyik szobájába, hova soha senkit be nem eresztett, valóságos oltárt állított szerelmének s rejtélyes kultuszt üzött emlékeivel... Mit akarhatott a híres gavallér most a világtól megint? — A nők, kik természetből mind homeopáták, vagyis a szerelmet csak szerelemmel vélik gyógyítandónak, — ápolónői gyöngéd érdeklődéssel hitték, hogy Szalánczy Béla gyógyulni, vigasztalódni jött ismét emberek közé... Bevallom, magam is kíváncsi voltam régi ismerősömre, kinek hóditó pályája egykor eszményünk volt nekünk, fiatalabbaknak. Értesülve, hogy senkit se fogad, irtam neki. Egy ködös, november-végi napon aztán kimentem a Városligeten túlra, a félreeső kis villába.

Ha igaz az, hogy az emberek lakása hű képe egyéniségüknek, úgy első perctől fogva tisztában voltam én azzal az óriási átalakulással, melyen Szalánczy az utóbbi évek alatt átmehetett. Csodálatos csend volt mindenütt, akár egy beteg házában... amerre csak az inas lábujjhegyen elvezetett, sehol se láttam többé a szobákban nyomát a régi szerelmes élet frivol emlékeinek. Egy műteremszerű nagy helyiségbe léptem be, melynek hatalmas ablakán át fáradtan szűrődött be a késő őszi délután melankoliája. Csupa műkincs, — szobrok, régi festmények, portfoliók és könyvek hevertek szanaszét. Egy előkelő, komoly dilettáns otthona volt ez, kiről azonban úgy hirtelenében alig lehetett eldönteni, hogy voltaképp mivel is foglalkozik. A festőállványon kívül zongorát, sőt hegedűt is láttam s az iratokkal teli dolgozóasztal ott az

ablaknál, szinte a hivatásos íróra vallott. Kezébe temetve fejét, merengve annál az asztalnál ült Szalánczy. Letette a tollat és felkelt.

Első percre még mindig annak az acélos termetű, nyulánk gavallérnak látszott, kiért hat éve úgy rajongtak az asszonyok, — csak mikor a világosság felé fordult, hogy szívélyesen üdvözöljön, akkor láttam a változást. Nem mondhatnám épp, hogy különösen megöregedett volna, inkább csak valami töprengő bánatosság, valami romantikus megadás tette hajlottá alakját. Többet nem vetette olyan hódító önérzettel hátra a fejét... Hullámos, sötét haja kissé deresedni kezdett a halántéka táján, de arca a viharos barázdák dacára nemesen szép, sőt tán még érdekesebb volt, mintha valaha. Csak a mosoly szelidült szinte fájdalomossá kis bajusza körül s szemeiből aludt ki a régi szerelmes fény... Barátságosan elevenítettük fel a régi emlékeket s ő lassankint bizalmasabbá lett.

— Amióta nem láttalak, ugylátszik egészen művésszé lettél? — kértem, körülnézve a szobában.

— Hát valamit csak kell csinálni az embernek! — felelt az egykori gavallér halkan, — közel háromévi remeteségem alatt megtanultam dolgozni. Irok, festek, sőt zenével is foglalkozom. Azért jöttem fel Pestre, mert nagy művészi terveim vannak, — főleg az iparművészet terén...

— Nem is tudod, milyen kíváncsiak a te pesti terveidre az asszonyok!

Szalánczy búsan mosolyodott el.

— Az asszonyok!...

— Igen, ők azt hiszik, te vigasztalódni jöttél ismét emberek közé.

— Vigasztalódni!... Mondd csak, hát igazán még mindig szeretnek a földön az emberek?

— De még mennyire! Főleg az asszonyok... Hát te tán nem tudnál többet szeretni?

Szinte meghökkent a kérdésemre.

— Nem mernék többet csalódni, — szólt végre jelentősen. — Harminckilenc éves vagyok és sokat... nagyon sokat szenvedtem. Borzasztó betegség a szerelem s én most olyan vagyok, mint a lábbadozó beteg: örülök, hogy gyógyulok. Békét akarok, nyugalmat...

— Nagyon megváltoztál!

Töprengve bámult maga elé.

— Hidd meg: senki se tud olyan rettenetesen csalódni, mint épp az, aki maga sokat csalt, — csalódtatott másokat. Ha az, akit sokan szerettek, egyszer végre maga is szeret és pórul jár, — végig szenvedni az mindazt a fájdalmat, amit másoknak okozott. Ez a Don Juanok sorsa, — van valami kiegyenlítő igazság a földön...

— Hát félsz a szerelemtől?

— Igen, félek, — épp mert csak a veszedelmet látom már benne. Aztán meg bizonyos szenvedéseken túl kifárad a sziv. Tudod, minden embernek csak egy bizonyos határolt számú csók áll rendelkezésére, s én azt hiszem, odaadtam az utolsót... Ami csókom esetleg még fenmaradt, azt is magával vitte — tudod már — az az egy asszony. Nála vannak, ő nem adja vissza őket nekem...

— Hm, — szóval hát ezután kerülni fogod a nőket, — gyűlölöd az asszonyokat?

Szalánczy elgondolkozott.

— Ah dehogy! Szeretem én őket most is, sőt épp mert annyit szenvedtem, ha lehet még gyöngédebben, még megbocsátóbban szeretem őket, mint valaha. De valami olyas atyai, vagy baráti vonzalommal...

— No ez romantikus egy hivatás! Hát a nők barátja vagy?

— Mondjuk, a nők igaz barátja. Én nem tudok többet szeretni, vagyis rossz lenni, — hát csak egyszerűen jó akarok lenni hozzájuk.

— De hogyan akarsz szerelem nélkül jó lenni a nőkhöz?

— Önzetlenül, úgy, — felelt Szalánczy fölkelve, — hogy amikor csak lehet, visszatartom őket a szerelemtől, megmentem őket a veszedelemtől...

... Ahogy eljöttem tőle, hosszan elgondolkoztam a megtért hódító programja fölött. Vajjon igazán megmenthet az ember egy nőt a szerelmi veszedelemtől?... De hisz épp erről akarok önöknek valamit elmondani.

I.

Szalánczy Béla, nem jött fel nagyvilági hajlamokkal a fővárosba, de a tél folyamán hol kényszerűségből, hol kikerülhetetlen véletlenből néhány estélyre mégis el kellett mennie. Ha a régi hódító lett volna, bizonyára nagy öröme telhetik vala

abban a lázas érdeklődésben, mellyel a legszebb asszonyok körülrajongták. Nagyobb sikerei lehettek volna tán, mint régen... A nők sajátságos ösztönnel vonzódnak az érdekesen sápadt, romantikus férfihoz, kinek költői melankoliája olyan veszedelmes multat takart. Az egykor szívtelennek mondott hódítóról kisült, hogy nagyon is van szive s szenvedései valóságos aureolával vonták be alakját.

A leghiresebb jukkerasszonyok megpróbálkoztak vele: előbbi kihívó viselkedésénél sokkal jobban izgatta őket Szalánczy mostani szelid bánata. Valósággal bosszantotta őket a jósága... Kedves asszonyi szeszélylyel, hol legyőzni akarták a hódítót, mert már gyöngének tudták, hol gyógyítani szerették volna, épp mert betegnek látták... Szalánczy Béla filozof egykedvűséggel nézte mindez erőlködéseket, — az ő udvarias közönyén egy asszony se tudott kifogni. Pásztorórák helyett mosolyogva tartott nekik erkölcsi prédikációkat... Maga is elcsodálkozott teljes érzéketlenségén, de voltaképp örült neki. Más dolgok voltak a fejében, — komolyan tenni, munkálkodni akart... Mint a nők igaz barátjának, megmentőjének, nem akadt volna hát szerepe az egész télen át? De igen, január végén, épp midőn már fáradtan akart visszavonulni a világtól, akkor, egy utolsó estélyen kötött regényes barátságot egy érdekes szőke asszonykával, — önök sejtik már, Domokos Margittal. Bizarr ismerkedés volt az.

Domokos Margit huszonhárom éves lehetett, midőn gyászéve leteltével azon a farsangon ismét

társaságba kezdett járni: tudta mindenki szerencsétlen házassága történetét, tudták, hogy férje, az elvetemült Hohenbrand kapitány milyen gyalázatosan bánt vele s botrányos párbajban mint esett el egy orfeum-énekesnőért, — de a világ már olyan, hogy a férje hibáit, ennek halála után, épp a szegény ártatlan asszonykának nem bocsátották meg! Mint beszennyezettől huzódtak tőle, főleg a többi asszonyok, — no persze azért is, mert nagyon csinos volt. Meghívták, de csak azért, hogy annál kegyetlenebbül mellőzzék... Csuda-e, ha a világ ilyes viselete csak annál jobban elkeserítette a támasz nélküli, csalódott fiatal asszonyt? A társaság kergette a kétségbeesésbe, — dacosan kezdett nem törődni semmivel...

Szalánczynak már előbb feltűnt a leányosan lenge, szőke teremtés; megkapta figyelmét a gyermeken üde csodálkozó arc, melyben az ajkak folyton kacagtak, a kék szemek pedig szinte sirtak vigasztalan szomorúságukban. Láttá, mint mellőzik rendszeresen Domokos Margitot az irigy asszonyok s a zsoldjukban álló gavallérok, — látta, hogy a kétségbeesett teremtés mint kezd áldozatul esni a körülötte settenkedő, veszedelmes gavalléroknak. Azon az utolsó estélyen szándékosan bement utána a legutolsó kis török pipázóba. Megdőbbenve szemlélte, hogy Domokos Margit pezsgős pohárral kezében, önfeledten mint vigad ott Rádern Gida főhadnagy, Dághy Viktor kamarás és a léha Frech Aladár közt. Aladár ur hosszasan csókolgatta a kezét, Gida pedig, közel hajolva hozzá, a legyező mögött kaján

arccal sugdosott a fülébe. Szalánczy hirtelen odalépett s kézenfogta Margitot.

— Pardon, nagyságos asszonyom, — szólt határozottan, — de valaki kéreti egy szóra...

Margit kiejtette a pezsgős poharat a kezéből s álmélkodva nézett fel Bélára. De aztán szófogadóan kelt fel. Az urak szájtátva bámultak. — Mikor a harmadik szobában voltak, Szalánczy búsan csapta össze a kezét.

— Gyermekem, az Istenért, mit tesz maga? Hanyatt-homlok rohan a veszedelembe... Szerelmes ezekbe a léha fráterekbe?

A szőke asszony remegve sütötte le a szemét.

— Utálom őket, — suttogta — de hát mit tegyek? A világ már úgy akarja, hogy nekem rossz végem legyen...

— Hogy mondhat ilyet? Az Istenért, kár volna magáért!... Különben pardon, — de hisz azt hiszem, maga emlékszik reám...

Domokos Margit ránézett nagy, kék szemeivel.

— Tudom, maga Szalánczy, — a híres Szalánczy...

— Magának igaz jóakarója, gyermekem, — mondá Béla megragadva a kezét, — higgyen nekem, fogadjon szót...

A szőke asszony még mindig nézett rá, azután egyszerre könnyek szöktek a szemébe. Eltakarta az arcát.

— Köszönöm, köszönöm, végre valaki jó hozzám...

Szalánczy zavarodottan nézett körül.

— No nyugodjék meg szépen. És most meneküljön ezeknek a léha frátereknek a körmei közül. Többet ne lássam magát velük így. A napokban felmegyek magához, utána nézek a dolognak...

Nos, az ismerkedés eléggé sajátságos volt, de az ilyesmiből, ha nem sül el rosszul, csak becsületes rokonszenv lehet. Szalánczy pár nap múlva csakugyan fölment Domokos Margithoz. A szőke asszony, mint valami durcás gyermek, duzzogva ült boudoirjában, selyemkanapéja sarkában.

— No kis baba, hol vannak a léha fráterek?
— kérdezte Béla tréfásan.

— Elküldtem, nem fogadom őket többet, — felelt Margit, — magára vártam.

— No ez derék, gyermekem! Parolát rá.

És nyomban ott igaz barátságra becsületes parolát adtak egymásnak. Az asszonyka áprilisi kedélylyel, kacagva ugrott talpra. Nagy virágos Liberty-pongyoláját szélesre fogta s mélyen bókolt.

— No meg van elégedve velem, kis papám?

— Meg, gyermekem, — felelt Béla meghattottan, — és maga mindig olyan bizalommal is nézzon reám, mint a tulajdon édesatyjára. Mondjon el most szépen mindent...

Margit szomoruan sütötte le a szemét. Aztán hosszú órákon át vallott, — részletesen elmondotta szerencsétlen házassága történetét. Elmondta a világ hogy összeesküdött ellene s milyen egyedül van a földön...

— Micsoda jövő állhat még én előttem? — tette hozzá aztán zokogva.

Késő estig együtt maradtak. Szalánczy biztatta, szeretetteljesen vigasztalta. Beszédje alatt Margit félve, mindegyre álmélkodóbban pillantott fel rá, úgy, hogy Béla egyszerre zavarodottan hallgatott el. A kalapja után nyult.

— Mondja, — kérdezte az asszonyka álmodozóan, — nem tudom elhinni, igazán maga volna az a híres Szalánczy?

Szalánczy pillanatra igazán nem tudta, mit mondjon s felelet nélkül osont ki. De azért visszatért Domokos Margithoz. Valami sajátságos boldog érzés töltötte el, hogy jó lehetett hozzá, biztos veszedelemből megmenthette ezt a kedves, fiatal teremtet! Eleinte hetenkint csak egyszer nézett fel hozzá, de aztán márciusban gyakrabban felkereste. Lassankint mint valami családias otthonba egészen odaszokott. Egy pillanatig se tudott mást látni Margitban, mint azt a támasz nélküli kis leányt, akire neki atyai gonddal kell felügyelnie. És nem törődve a világ meginduló pletykáival, tényleg komolyan kezdett foglalkozni a szőke asszonynyal, mintha az édes gyermeke lett volna. Véget nem érő beszélgetések alatt tanitgatta őt, felébresztette benne a nemes és szép eszmék iránti érdeklődését. Utóbb aztán beavatta őt nagy művészi terveibe s a Margit játszian élénk elméjében csakhamar becses munkatársat nyert. Olykor szigoruan korholta is, mintha csakugyan a leánya lett volna... Ilyenkor Margit szomoruan bámult maga elé és eféléket mondott:

— Csakugyan semmibe se vesz... örökké gyerekeknek néz...

De a viszony azért utóbb észrevétlen mégis változni kezdett közöttük. Áprilisban, mikor eljöttek a tavaszi lázzal enyhe napok s esténként a nyitott ablakon át szerelmesen áradt be a szomszéd kertek illata, — akkor egyszerre csodálatos lankadtság és idegenkedő tartózkodás vett erőt Szalánczyn. Már alig beszélt s órákhosszat csak merően bámult maga elé. A szelid asszonyka gyöngéden igyekezett őt felrázni szenvtelenségéből, tréfált, évődött vele, de Béla mind sötétebb melankoliába merült bele. Nem érdekelte többé a munkája sem. Félt azoktól a szunnyadó emlékektől, amelyek most egyszerre új szenvedésekkel kezdtek feléledni benne... Egy balzsamos estén Margit a zongorához ült le s éppen a Schubert *Am Meer* című dalát szólaltatta meg a billentyűkön, midőn háta mögött a kerevet sarkában Szalánczy keserűen sóhajtott fel. A szőke asszony odafutott mellé s a vállára tette a kezét.

— Mi baj?

— Semmi, semmi...

— Nem, most magán a sor! Most maga valljon nekem! Értem, tudom, hogy ez az ő dala volt...

— Igen, az övé... — S aztán, amit eddig még sose tett, a pillanat hatása alatt vallani kezdett ő is. Elmondta annak a veszedelmes, fekete asszonynak a szerelmét, aki olyan kegyetlenül elhagyta őt, — elmondta, az utolsó négy év alatt mennyit epedett, szenvedett utána. Margit összevont szemöldökkel, aggodalmasan figyelt a megdöbbentő részletekre. Azok alatt a percek alatt

nagyot nőtt Szalánczy mellett s mire Béla befejezte vallomását, nem volt a „leánya“ többé...

Halkan kérdezte:

— Hát szereti még most is?

A férfi nem felelt. Megtörtén állott talpra. Nem gondolt ő Margittal, csak a tavasszal kiujuló szivsebeire. Szomoruan nézett a sápadt Margitra.

— Maga is szomorú, édes barátnőm, — szólt keserű nyiltsággal, — ah, fáj nekünk mindkettőnknek a tavasz! A csalódott szívek félnek minden új tavasztól...

II.

Több napig, egy álló hétig nem ment el ezután Szalánczy Margithoz. Az, amit az őszön halottnak vélt, régi szerelme, csakugyan napról-napra fájdalmasabban éledt föl benne. Tán az utolsó föllendülés volt ez... de ő úgy érezte, nem bírja ki tovább egy helyben, utaznia, menekülnie kell messze földekre. Majd elmegy félévre Angliába, ott tanulmányozhatja a Ruskin iparművészeti rendszerét, — dolgozhatik... Rövid pár óra alatt kész volt az utitervével és már pakoltatott is, midőn egyszerre megdöbbenéssel jutott eszébe, hogy nem bucsuzott el a hű barátnőtől. Sietve hajtatott hozzá.

Margit sápadtan állott a szoba közepén. Nagyön uralkodott magán, de azért mégis összerezett.

— Hát... elhagy? Igazán elutazik?

— El, édes barátnőm, mennem kell... tudja, Angliába...

Margit egy székre ereszkedett le az asztal mellé. Tenyerébe támasztotta állát s üresen bámult ki az ablakon.

— Elmegy? — kezdte végre halkán, — mondja, mire való volt hát akkor, hogy a télen megmentett azoktól a léha fráterektől?

— Nem értem... mi jut eszébe?

— Semmi, csak az, amit akkor mondtam magának, hogy: meglássa, nekem nem lesz jó végem!

— De az Istenért, — hát mit akar tenni?

A szőke asszony keserűen kacagott fel.

— Hát én is csak egyszer élek! — felelt dacos könnyelműséggel, — eh, mit? a sors is úgy akarja, hát legyen! Majd egy napon megfeledkezem magamról, — érzem, valami bolondot fogok tenni...

Szalánczy mélyen megháborodva bámult maga elé. Margit lopva, sajátságos mosolylyal pillantott fel rá.

— Az egekre, ne mondjon ilyeneket! — tört ki végre Béla megrendülve. Sok minden eszébe jutott s aztán hirtelen elhatározással tette hozzá: — Kár volna magáért! Nézze, igérjen meg nekem egyet...

— Mit?

— Azt, hogy ha egyszer valamikor közel talál lenni a... veszedelemhez, — mielőtt megfeledkeznék magáról, — hivat engem. Megigéri?

Már az ajtóban volt és még egyre visszanézett. Margit csak állt az asztalnál és nem vetette fel a tekintetét. Végre bólintott a fejével:

— Megigérem...

III.

Hosszu hetek és még hosszabb hónapok teltek el azóta, — Szalánczy Béla csak szeptemberben készült vissza ismét Magyarországra. Nagy megrázkódtatáson ment keresztül ezalatt, — azon a nyáron küzdötte ki magában utólszor: győzte le végérvényesen régi szerelmét. Mikor Margittól világgá futott, azt hitte, eszét veszti. Menekült emlékei csábos árnya elől, mely szenvedélyesen kísértette meg még egyszer. Skócia hegyei közt aztán testben, lélekben betegen roskadt össze. Maga is érezte, hogy kell neki még ez az utolsó szenvedés, ha emberré akar lenni; — ha fájt is, kellett, hogy szerelmének legutolsó emlékei is kiégjenek a szívéből. És kiégett szívvvel, megtörten ocsudott fel, de azzal a biztos tudattal, hogy most legalább hát megszabadult démonától. Amint erei engedték, azonnal munkához látott, — és Ruskin-tanulmányai valóban csakhamar életkedvet, sőt benső gyönyörűséget is szereztek neki.

De vajjon gondolt-e ezalatt arra az áprilisi kedélyű, leányos asszonyra, — arra a játszian bús teremtésre, akit olyan hálátlanul, kiméletlenül elhagyott? A legelső időkben irt neki kusza, rövid leveleket és Domokos Margit felelt is neki hosszan, bánatosan, — de aztán Skóciából abba maradt a levelezés. Nem az asszony, hanem az ő hibájából. Ő nem felelt neki utolsó aggódó leveleire. Mikor magához tért bajából, eszébe jutott, sőt szégyelte is csunya viselkedését, — de valahogy nem jutott

többet az íráshoz. Atyáskodó érzéssel gondolt ő védencére nem egyszer, hanem hát remélte, hogy jól van és lázasan csak tovább hajszolta tanulmányutját. Végre szeptemberben már uton volt haza felé s ekkor egyszerre különös élénkséggel jutott eszébe Margit s a bucsujelenet. Megmagyarázhatatlan nyugalanság vett rajta erőt. Egy őszi reggelen hazaérve, épp mentegetődző levelet akart írni barátnőjének, midőn délfelé sürgős irás érkezett Domokos Margittól. Sietve tépte fel. Ennyi állt benne:

„Kedves Szalánczy ur! Nem tudom, itthon van-e, én részemről csak a szavamat váltom be, midőn most önnek irok. Emlékszik-e még mit ígértetett meg velem egyszer régen! Azt, hogyha valamikor közel leszek a veszedelemhez, mielőtt megfeledkezném magamról — hivatom önt. Nos, hát akkor jöjjön, de azonnal!

D. M.“

Szalánczy Béla megdöbbenve bámult a betűkre. Torka elszorult és szíve érthetetlenül hevesen kezdett el dobogni. Mintha egy másvalaki rendelkezett volna vele, egyszerre csak azt érezte, hogy eszeveszetten fut le a lépcsőn. Beült egy kocsiba és lóhalálában hajtattott ki a nyaralóba, a budai hegyek közé.

IV.

Ott a sebesen robogó kocsiban aztán igyekezett összeszedni gondolatait. Nyugodt szeretett

volna lenni, de nem tudott: Margit kétségkívül veszedelemben van, de hiszen majd megmenti ő védencét, — minek akkor ez az örült nyugtalanság? Atyáskodó érzése mögött micsoda ismeretlen új indulat száll föl lelke mélyéből? Érezte, valami, ami eddig csak rejtve lappangott ott, most fájoan öntudatra kel... Gondolkodni akart volna, de nem tudott, üres agygyal dült hátra a párnák közé. Mit is mondott neki Margit a válás pillanatában? Hallotta a hangját tisztán: „Érzem, egy napon valami bolondot fogok tenni“... Mintha mellbelökték volna, kinosan kezdett lihegni. De a következő pillanatban aztán látta a szőke asszonyt egy más férfi karjaiban. Felordított: ki az a másik? Rádern Gida, — Dághy — vagy az a gaz Frech Aladár? Kezei ökölbe szorultak. De aztán kétségbeesetten kapott a fejéhez, hátha már elkészt?!...

Valamivel lejjebb megállította a kocsit a sarkon, aztán a kert sövénye alatt, mint egy tolvaj futott fel a vaskapuhoz. Szivdobogva pillantott be. A villa derűsen fehérlett elő a vörhenyes lombok őszi pompájából; — a terrasz görög oszlopához támaszkodva egy világos ruhás, lenge női alak állott az avarban. A szellő érintésére a sárga levelek aranyos viharban szálltak szőke hajába és keblére... Merengve nézett el a távolba. Nem is hallotta, mikor Szalánczy kinyitotta a vasajtót. Béla összeszorított fogakkal, remegve bujkált a bokrok közt, ugyszólván megkerülte a házat s hirtelen úgy toppant oda a terraszra. Margit gyöngye sikolylyal rezzent össze.

De Szalánczy alig köszönt neki. Még mindig lihegett a futástól s egyre csak keresőleg nézett körül.

— Hol a veszedelem? — mormogta tompán,
— hol az a másik?

A szőke asszony kebléhez kapott s aztán szégyenkezve sötötte le a szemét Pillanatra zavarodottan hallgattak el mind a ketten.

— Az egekre? — tört ki végre Béla, össze-csapva a két kezét, — hát csakugyan, — lehetséges?

Margit nem felelt,

— Hát igazán csalódtam volna magában?

— Nem tehetek róla...

— Hogy mondhat ilyet! — pattant fel Szalánczy, — oh Istenem!... Az az idealizmus, amire én magát tanítottam!... De jó, nem is kértem, hogy ki az...

Margit eltakarta arcát s fáradtan dült le a lomb alatti lócára. Keble hevesen zihált. Béla indulatosan lépett utána s mellé ült.

— Nagyon szereti?

— Nagyon... bólintott a szőke asszony, mélyen elpirulva.

— Mióta?... Nem felel? Jó. Én vagyok a bűnös, én nem válaszoltam az utolsó levelére. Bizonyosan a nyár folyamán történt... Csak egyet. Nézzen a szemembe: még nem bűnös?

Margit félénken vetette fel reá kék szemét.

— Még nem...

— De már közel van a veszedelemhez?

— Közel...

— Nagyon?

— Nagyon...

Szalánczy hevesen ragadta meg mind a két kezét. Valami mondhatatlan édes zsibongás járta át az egész valóját... Szemben voltak egymással s mindketten reszkettek.

— Nem fog tudni ellentállani?

— Ugy érzem, nem... Mentsen meg!

— De hogyan? — könyörgött Béla, — mondja... édes Margit!

Margit, mintha szédület fogta volna el, behunyta a szemét s lassan Szalánczy felé kezdett hajolni. Béla egy önkénytelen, segítő mozdulattal átfogta a derekát.

— Az Istenért, legyen erős!

— Nem tudok, — suttogá Margit fájo mosollyal. Feje a Szalánczy vállára hanyatlott.

— De hát ki az az ember, — veszedelmes nagyon?

— Oh, nagyon...

— Nincs többé menekvés?

— Nincsen...

— Légyottot adott neki?

— Igen...

— Mikorra?

— Mostanra...

Béla megdöbbenve nézett körül:

— Hisz akkor tán mindjárt itt lesz!

— Már itt is van... — fuldokolt Margit és menekedőleg kapaszkodott az erős férfikarokba.

Szalánczy örömittasan kiáltott fel, — nem hitt az érzékeinek, sirt és nevetett egyszerre. Aztán

szenvedélyes gyöngédséggel szorította magához a lenge teremtet.

— Édes Margitom... mi történik velünk? Maga hivatott engem...

A szelid asszonyka boldogan bujt a vállába és szégyenlősen mormogta:

— Igen, hivattam magát, mert már nem birtam tovább... Mert hiszen maga az a veszedelem, akihez közel voltam, — de hát még közelebb akartam lenni magához, édes Béla...

A MAMA.

A szomoru fiatal leány pillanatra abbahagyta a rendezkedést és egy sóhajjal, tétován állott meg. Köröskörül még telve volt a szoba a tegnapi legutolsó bál emlékeivel, a kereveten kiterítve feküdt a nagyon kevésbé gyűrött tüllruha, a karosszéken a belépő, itt-ott virágok, keztyűk, legyezők hevertek. Kötelességszerű pontossággal épp ezeket készült elpakolni, de most valahogy elhagyta az ereje és csak fáradtan ült le az ablakba asztalkájához. Tenyerébe hajtotta a fejét és reménytelenül bámult a sok csillogó, farsangos holmira.

— Vége hát ennek a farsangnak is!... — mormogta megadóan. — De legalább a mama jól mulatott — tette hozzá aztán, minden neheztelés nélkül, mintegy vigasztalni akarva magát.

Kissé mégis elfogta a keserűség. Hanem azért sirni nem tudott volna — hisz a csunya leányok nem tudnak olyan hamar sirni, mint a szépek... Hát ő csunya volt és tudta, hogy az: egy igénytelen, szürke kis teremtés, aki sose volt képes a fiatalos öröm napfényére kilépni, hanem ugyszólván mindig árnyékban maradt, az ő szép mája árnyékában. Véletlenül ott hevert az asztal-

kán az a legutolsó fénykép, melyen édes anyjával együtt voltak levéve. Micsoda bolondos gondolat is volt az az ő csintalan mamájától, hogy így együtt fényképeztessék le magukat?

Megcsóválta a fejét, azután valami bus kíváncsisággal kezdte nézegetni, hogy milyen rut is ő az édes anyja mellett. Ő szegény boldogult atyjára ütött, olyan csunya volt, de (ahogy a világ hozzátette) olyan okos is, mint ő... Bezzeg milyen bűbájosan szép ott a fényképen mellette a mamája! Egy csodálatosan fiatal, gyönyörű asszonyka, abból a baba-arcu, bohókás fajtából, akik örökké naiv gyermekek maradnak s akikre mindig gondot kell viselni valakinek. Amíg a jó és olyan végtelenül okos papa élt, addig a leggyöngédebben ő vigyázott a mamára, amióta azonban meghalt, csak természetes, hogy azóta a fejlődő, eszes leány viselte gondját: lett ugyszólván a kis mamája a tulajdon édes anyjának...

A csunya leány elgondolkodott.

— Szegény mama, — szólt végre — ki viselne rá gondot, ha nem én? És voltaképp mit tehet ő arról, hogy a jó Isten így felcserélte a szerepeinket?...

I.

Hát sajátságos volt az, a jó Isten tényleg felcserélte a szerepeket kettőjük közt. De tán csak azért, hogy igazságot tegyen: tán azért adott a gyermekesen szép és bohókás anyjának öregesen csunya, de okos leányt... És ha ez a csendes

leány természettől nem is lett volna arra hivatva, hogy „kismamája“ legyen a tulajdon édes anyjának, okvetlen azzá képezték volna őt a körülmények. Alig volt tizennégy éves, mikor jó atyja meghalt és attól fogva bizony neki kellett törődnie mindennel.

Még élénk emlékében volt, szép mamája mint vesztette el azokban a szomorú napokban a fejét, — milyen tehetetlenül állott szemben az élet komoly gondjaival! Hisz maradt vagyon a családfő után szépen, de minden elveszett volna, ha ő gyermekésszel idejekorán át nem látja a helyzetet és ezer ügyetlenségtől vissza nem tartóztatja anyját. Álmatlan éjszakákon mennyit számoltak együtt!... Nagy iskola volt ez a serdülő leánynak s szép mamája eleitől fogva csodálkozva ismerte el fensőbbtségét. Nem haragudott ezért a fensőbbségért, a világért sem! — mint olyan természet, aki megszokta, hogy gondoskodjanak róla, inkább örült, hogy férje után most egy megbízható más valakinek: leányának a gyám-sága alá kerülhet. Mindenekfelett pedig annak örült, hogy nem kell azokkal a borzasztó komoly dolgokkal vesződnie...

— „Annuskám, — mondogatta csakhamar, — te jobban érted ezeket a dolgokat nálam, hát csak csináld tovább.“... És Annuska csinálta tovább, — kezébe vette nemcsak a vagyonnak s az egész háznak a vezetését, hanem mindenre kiterjedő gondosságában lassankint egészen boldogult atyja helyét kezdte elfoglalni. Hogyne, hisz az ő okos leánya volt, ki épp oly büszkén örült, hogy szép

mamájáért dolgozhatik!... A szép mama gyermekes tehetetlenséggel busult eleinte, de aztán a gyászév leteltével épp olyan gyermekes félénkséggel kezdett visszatérni apró életörömeihez. Mielőtt Annuska jogot vehetett volna magának anyja megrovására, ő már előre félt komoly leánya korholásától, — pedig hát csak bohókásan hiu és nagyon ártatlan örömök voltak azok, melyek után epedett. Szép színes ruhák a fekete öltöny után, — színház, társaság, ahol szeliden pirulva, de mohón hallgathatta szépsége dicséretét és diadalmaskodhatott a vetélkedő asszonyok fölött.

Annuska úgy vélte, anyja kissé korán kezd megint társaságba járni, de belátta, hogy a szép mama nem azok közül való, akik soká kibírják a szomorúságot és nem ellenkezett. Ő továbbra is gyászban maradt és hallgatott, — de épp e hallgatása által nyert még nagyobb hatalmat anyja felett. A fiatalos asszonyka épp olyan kedves naivsággal kezdett félni a leányától, mint ahogy egykor a férjétől félt... Egyre gyakrabban kikérte a tanácsát mindenben s egyre ritkábban szólitotta őt „leányom“-nak. Ugy nézett rá mint egy hú barát-nőre, mint egy okosabb és idősebb barátnőre.

Annuska nem egyszer mosolygott anyja bohóságain, de voltaképp meg volt elégedve, — mint egykor atyjának, úgy most neki is csak az az egy vágya volt, hogy szép mamáját fiatalosnak és boldognak lássa.

Teltek az esztendőik, — Annuska tizenhetedik évében járt már. A gyermeteg anya bájosabb volt,

mint valaha és megszokván azt, hogy leánya intéz mindent, pillanatra se jutott eszébe, hogy itt az idő gondoskodni a szegény csunya teremtés jövőjéről. Önző naivságában nem is gondolt volna arra, hogy Annuskát bálba vigye, ha a vidékről pár öreg néni fel nem jön s ünnepélyes beszéddel szinte kérdőre nem vonja őt.

A szép mama elképedve hallgatta a borzasztó szavakat: hogy neki már nagy leánya van s ezután le kell mondania eddigi fiatalos szerepéről! Mikor Annuska a nénik távozása után belépett a szalonba, keserű könnyek közt találta ott az anyját. Azonnal átlátta a helyzetet és esküdözött neki, hogy ő nem akar bálba menni. De a szép mama bánatos daccal szólította őt „leányomnak“ és kijelentette, hogy ő igenis tudja a kötelességét. Bálba fogja vinni Annuskát, — a legöregebb fekete ruhát fogja felvenni, ha kell gyászba öltözik!...A szomoru leány elnevette magát és ekkor egymás karjaiba borulva sokáig sirtak együtt. De a vidéki nénik visszajöttek s amilyen mértékben hűtötték a szép mama naiv hivalkodását, épp olyan mértékben igyekeztek fiatalos jókedvet önteni Annuskába. Addig beszéltek neki, míg a csunya leány arcát félénk remények derítették fel.

— De hisz én olyan rut vagyok — mondta aztán, — szegény mama, szégyenkezni fog velem menni...

— Fiatal vagy, hugom és jogod van a boldogsághoz! Bálba kell menned...

Az ő első bálja! Aznap este öltözködés-közben mennyi remegő ábránd nyílt ki a csunya

leány szívében... De ahogy a tükörbe pillantott, voltaképp nem is arra gondolt, hogy szép lesz-e a táncosainak, hanem inkább arra, hogy tulságosan rut ne legyen édes anyja mellett. Csak ő neki ne kelljen magát szégyenlenie miatta! Ahogy megvolt az öltözködéssel, azonnal kötelességszerűen sietett át szép mamájához, hogy neki segítsen. A bájos asszonyka utolsó pillanatban egészen lemondott az öreges fekete ruhákról s ellenkezőleg, a legmerészebb s legfiatalosabb báli toillettere szánta magát. Bármilyen szomorú és ünnepélyes igyekezett lenni, elragadóan szép volt! Ahogy kocsiba szálltak, olyan volt az, mintha nem is Annuska, hanem az anyja menne első báljára...

II.

Annuska busan mosolyodott el. Most egyszerre eszébe jutottak szomorú farsangjának az összes báljai.

— Szegény mama, — gondolta — ő nem is tudja, hogy ezen a sok bálon én alig táncoltam, hogy voltaképpen én csak az ő gardedámja voltam!...

Hát körülbelül így is állt a dolog. Felejtetetlen volt az első báli pillanat káprázata, de a csunya leány hamar ébredt a mámorból a legkeserűbb valóságra. Igaz, mindenki őket nézte, de az anyját azért, mert szép volt, őt meg azért, mert senki se tudta hinni, hogy egy bájos mamának hogy lehessen ilyen igénytelen, csunya leánya... Az oda-

sereglő gavallérok táncoltak vele is, de inkább csak udvariasságból, az anyja kedvéért. A kötelező egy forduló után csakhamar ott hagyták magára a sarokban s innen ő tanuja lehetett mamája diadalainak. Abban a szégyenítő tudatban, hogy immár nagy leányát kell gardiroznia, a szép asszony remegve jött a bálba és valami vak ösztönnel most csak azt akarta bebizonyítva látni, hogy még mindig nem öreg és nem csunya. Csicsergőbb és gyermetegebb volt, mint valaha és önző hiuságában önkénytelen vetélytársává vált az összes leányoknak s ezek közt Annuskának is. Annyit táncolt, annyira megfeledkezett magáról, hogy alig vetett reá ügyet... Egy idősebb urnak, atyja régi barátjának, kellett eljönnie, hogy a szegény leány négyesnél táncos nélkül ne maradjon.

— Ugy látszik, — szólta a bácsi némi gunynyal, — hogy a mamája bálozik maga helyett...

Annuska eipirult.

— Büszke is vagyok rá, hogy olyan szép...

Nos, a szép mama tökéletes diadala volt ez a bál. — „Remekül mulattam“, — vallotta Annuskának a kocsiban, — „te is édesem?“... Aztán be se várva feleletét, a nyakába borult és boldogan csókolgatta a didergő teremtest. — „Igen leányom“ — folytatta pár pillanat mulva ünnepélyesen, — „a néniknek igazuk volt, belátom, hogy neked nagyon is kell bállokba járnod! Elviszlek mindenüvé...“ Annuska hallgatott, de mikor szobájában magára maradt, az egyszer keservesen elsírta magát. Másnap megköszönte anyjának a bált, de

komolyan megkérte, hogy többet ne menjenek el sehová.

— Hová gondolsz Annuska? — mondá a szép mama meghökkenve, — csak nem fogom az első farsangodat így abbahagyni? Én már négy vagy öt következő bálra odaigértem a négyeseimet...

A leány nem ellenkezett tovább, — megértett mindent... És aztán mentek egyik bálról a másikra. A bájos asszonyka, mintha új ifjúságra ébredt volna, napról-napra szebb és farsangosabb kedvű lett. Hire is nőtt, szörnyen divatba jött s a körülötte feszengő táncosok közt egyre komolyabb gavallérok kezdtek szerepelni. Bohókás naivsága ellenállhatatlanul hódított; már azt beszélték, hogy két ur meg is verekedett érte...

Annuska a bálók alatt azonban mind elhagyatottabban ült a fal mellett. A társaság lassan megszokta azt a gondolatot, hogy egy szép asszonynak csunya leánya is lehet és azontul nem törődtek vele. Ott ült magában órákhosszat s megadóan fogadva el gardedámi szerepét, csak akkor kelt fel s ment oda anyjához, mikor szükség volt rá. Ha ruháján kellett valamit igazítani vagy az agyontáncoltatástól kellett megmenteni... Kézenfogva nem egyszer ő hozta ki szép mamáját a csárdás viharából s vezette oda helyére.

— Mamuskám, elég lesz már — megárt...

Annuska őszintén gyönyörködött anyja diadalaiban és valójában csak akkor szégyelte mellőztetését, ha az emberek sajnálkozva nézegették.

Különben is volt neki egy gavallérja: az az idősebb ur, atyja barátja.

— Annuska, — magyarázta ez a bácsi egyszer jelentősen, — nézze, a maga mamája nemcsak hogy maga helyett bálozik, hanem ugylátszik, maga helyett is fog beleszeretni valakibe...

Anyja e percben egy magas termetű, komoly férfi karján haladt el előttük. Halkan beszélgettek. Annuska elpirult. Tudta ő, ki az a gavallér, régóta észrevette ő már egy előbbi bálon... Táncolt is már vele, és mikor Loránth Imre udvarias hanyagsággal először átfogta a derekát, a csunya leány lehajtotta a fejét és egész testében reszketni kezdett. Pedig hisz tudta jól, hogy az anyja küldte hozzá ezt az urat s ő pusztán ildomosságból táncol vele... Nem tudott, nem mert a dolog felett gondolkodni, — sok önkinzás után eddig csak annyit vallott be magának, hogy szívesen elül a hosszú báli éjszakákon a fal mellett, ha Loránth Imre csak egyszer is ránéz, — hacsak pusztá véletlenből is... És mintha az ég titkos imádságát meghallgatta volna, Loránth Imre az utóbbi bálokon csakugyan mind gyakrabban nézett rá, főleg akkor, mikor édesanyjával karonfogva álltak együtt a terem közepén. És mialatt a többi urak végképp elhanyagolták a szegény Annuskát, a szép gavallér mintegy tüntetően csak annál gyakrabban kezdett vele táncolni...

*

A csunya leány szivdobogva kelt fel.

Mit jelentett az, ami a tegnapi bucsumulat-
ságon történt? Loránth Imre hosszasan sétált és
beszélgetett a szép mamával, aztán egyszerre oda-
jött ő hozzá és barátságosan leült melléje. Szegény
Annuskával forogni kezdett a világ, alig mert
ránézni, alig tudott felelni neki. Pedig Loránth Imre
olyan őszintén nézett rá nagy, sötét szemeivel s
olyan bizalomgerjesztően szólt hozzá. Erőtéljes,
szép férfi volt, úgy harmincnyolc-negyven év körül.
Egyszerre valami benső érzéssel ragadta meg az
Annuska kezét.

— Maga csakugyan nagyon derék leány, —
szólt, — nagyon szeretem magát...

Mit jelentett ez? De a leány nem ért rá
tovább törni a fejét rajta: elegánsabban és fiatalo-
sabban, mint valaha, szép mamája lépett be.

Országos Széchényi Könyvtár

III.

...Ott ültek egymás mellett a kereveten és
halkan suttogva beszélgettek. A szép mama még
egyre törölgette szemeit; babaarcát gyermeketgen
hajtotta leánya vállára és csak olykor pillantott fel
rá félénken. Annuska szeretettel csititgatta anyját,
de különben nagyon komolyan bámult maga elé.

— Ah, drágám, ha tudnád! — kezdte a mama
ujult erővel zokogva, — szegény jó atyádra gon-
dolok...

— Szegény papa...

— Igen, áldott jó ember volt! És te egészen
olyan vagy, mint ő! Kinek vallottam volna be titko-

mat másnak, miért neked? Te vagy a legjobb barátom, egy — valóságos kis mama, aki vigyáz a tulajdon édesanyjára... De mikor úgy szégyenlem magamat...

— Csak mondd meg mamuskám.

— Ah... De hiszen te tudod legjobban, hogy mennyire nem akartam én bálba menni. Csak a te kedvéért tettem, ugy-e Annuska?

— Igen, az én kedvemért.

— Nos, hát magad láthattad, milyen siralmas szerepük van a szegény mamáknak a bálokon. Én magam sem tudom, hogyan jött ez az egész... Tudod, a végzet akarta így. Addig busultunk együtt, míg végre... Jaj, úgy szégyenlem magamat!

— Nos?

— Míg végre egymásba szerettünk...

Bohókásan rejtette arcát az Annuska vállába. Mikor felocsudott, ünnepélyesebb hangon folytatta:

— Ah, ha tudnád milyen jó ember!... Hidd meg, csak a jósága hatott meg. És mennyire szeret Imre téged! Tegnap vallotta meg...

— Hogy engem annyira szeret?

— Nem, hogy engem szeret. Megkért. Ah, úgy szeretjük egymást!

Annuska lehajtotta a fejét.

— És mikor lesz az esküvőtök?

A szép mama szégyenlősen nézett fel leányára.

— A jövő hónapban... Ugy-e nem haragszol? Meglátod, mennyire szeret téged Imre!

— Hát boldog vagy, mamuskám!

— Boldog vagyok...

A zsebkendő kiesett kezéből s mint egy áprili derű borította el könyes arcát az öröm. Titkolódzva, hosszan csacsogott szerelméről. Annuska feje mind mélyebbre süllyedt keblére.

— Olyan bolond fiatalok vagyunk, mint a gyerekek! Ah, drágám, nem tudod te, mi az a szerelem...

E percben azonban hirtelen elhallgatott a szép mama. Tán a saját utolsó szavai térítették észre, de hirtelen felkelt és zavarodottan nézett leányára. Összecsapta a két kezét.

— Jesszusom! — kiáltotta, — de hát veled mi lesz leányom? Hisz voltaképp neked kellene férjhez menned és ime, helyetted én megyek férjhez!

A csunya leány lopva egy könyvet törölt ki szeméből. Aztán szomorú mosolylyal így szólt:

— Én majd csak a kis-mamád maradok továbbra is, — és... a mamáknak nem illik férjhez menni...

Országos Széchényi Könyvtár.

TARTALOM.

	Lap
Delilah nyoszolyája	3
A sétatálca	17
Az összeesküvés	29
Furcsa látogatás	50
Két barátnő	60
Miss Dolly és a papája	72
Szent Jeromos kommentárjai	83
Házasság egy napra	99
Megölte a tavasz	109
Az ígéret	127
A mama	146

MOJATYAT

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

